

อิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

โดย

นายจรยุทธ ต่อทรัพย์สิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

อิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

โดย

นายจรยุทธ ต่อทรัพย์สิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE IMPACT OF MASS MEDIA TO FORENSIC SCIENCE IN THAILAND

By

Mr. Khajornyuth Torsupcin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Science Program in Forensic Science

Program of (forensic science)

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ อิทธิพลของ
สื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ” เสนอโดย นายจรรยुทธ
ต่อทรัพย์สิน เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติ
วิทยาศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกสันต์ สุขวัจน์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พันตำรวจโท ดร.ศุภชัย สืบพงษ์ศิริ)
...../...../.....

..... กรรมการ
(พลตำรวจโท อมรรักษ์ หุระนันท์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก สันต์ สุขวัจน์)
...../...../.....

50312306 : สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ : สื่อสารมวลชน/ผู้รับสาร/ผู้ส่งสาร/สารหรือข่าวสาร/ช่องทางการสื่อสาร/การวิพากษ์

ขจรยุทธ ต่อทรัพย์สิน : อิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.พ.ต.อ.สันต์ สุขวัจน์. 113 หน้า

การศึกษาวิจัยอิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอข่าวสารนิติวิทยาศาสตร์ของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่องานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย, เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์บทบาทของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการให้ข้อมูลผ่านสื่อสารมวลชน, เพื่อสังเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อสารมวลชนในการนำเสนอข่าวสารในฐานะผู้ส่งสาร เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ปัจจุบัน และตัวแปรของปรากฏการณ์ที่ปรากฏในสื่อ ศึกษาพฤติกรรมของสื่อมวลชน โดยการรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์ที่สำคัญผ่านทางสื่อ และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านสื่อและนิติวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 ท่าน ผลการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์เนื้อหาที่ปรากฏพบว่าผู้ส่งสารได้ใช้กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอในการเปิดประเด็น, การปิดประเด็นที่นำเสนอ, และคัดสรรเนื้อหาในการนำเสนอ ซึ่งรูปแบบของกลยุทธ์และวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้นั้นจะขึ้นอยู่กับความขัดแย้งของบุคคลหรือหน่วยงานในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในแง่บวกจะส่งเสริมให้สังคมรับรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ต่อระบบงานยุติธรรม และทางลบจะทำให้เกิดผลกระทบในเชิงความน่าเชื่อถือของกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ บทสรุปที่สำคัญสื่อมวลชนควรทำงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ภายใต้การกำหนดขอบเขตการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีจริยธรรมและมีการจัดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการให้ข้อมูลผ่านสื่อมวลชน

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50312306 : MAJOR : (FORENSIC SCIENCE)

KEY WORD : MASS MEDIA/RECEIVER/SOURCE/MESSAGE/CHANNEL/CRITICAL

KHAJORN YUTH TORSUPCIN : THE IMPACT OF MASS MEDIA TO FORENSIC SCIENCE IN THAILAND. THESIS ADVISOR : PROF. Pol. Col. SANT SUKHAVACHANA. 113 pp.

The objective of this research is about the impact of mass media on forensic science procedure in Thailand. The study focuses on the presentation on forensic science of this mass media in order to analyze the role of forensic practitioner who gave information related to forensic science, to critically syntheses. The role of mass media as messenger, to improve the forensic science procedure by qualitative study the relation of current situation and factors appeared in the mass media, study mass media by collecting data from important and interviewing six experts of various forensic fields and mass media experts.

The conclusion of critical syntheses show that the messenger used strategy and technic to presented the opened issue, closed issue and the ratio of the presented contents. The format of strategy and methodology that the messenger used depend on the conflict of the interested personal or the conflict of evidence identification unit. The impact on forensic science procedure has two facts. The first was positive that will promote the society acknowledgement of the forensic science role and function for the justice system. The second negative fact resulted in the unreliability of the forensic science in Thailand. The wrapped up the mass media should corporately work with forensic science practitioner under the ethical roles of news services and organization federal agency to inspect the news mass media.

Program of (FORENSIC SCIENCE)

Student's signature

Thesis Advisor's signature

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก พลตำรวจโท อมรรักษ์ หุวะนันทน์ รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.สันต์ สุขวัจน์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ และ พันตำรวจโท ดร. ศฤงค์ สืบพงษ์ศิริ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และคณะกรรมการ ตรวจสอบที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาในทุกขั้นตอน ของ การทำวิจัยเรื่องนี้ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ และสำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พันตำรวจโทหญิง วิวรรณ สุวรรณสัมฤทธิ์ และ พันโทนายแพทย์ เอนก ขมจินดา ที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยเรื่องนี้ตลอดมา ขอกราบ ขอบพระคุณ นักนิติวิทยาศาสตร์ และนักสื่อสารมวลชนทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และ ขอขอบคุณ ดร.ชัยชาญ ไชยรังสินนท์ ที่ให้แนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของ บิดาและมารดาของผู้วิจัย ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่ช่วยเหลือให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์และประเด็นคำถามงานวิจัย	3
วิธีการศึกษา.....	4
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
ระยะเวลาและแผนในการดำเนินการ	5
แนวทางในการนำเสนอเรื่อง	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน	10
แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์สื่อมวลชน	38
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่	45
อิทธิพลของสื่อมวลชน	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
3 วิธีการดำเนินการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูล	56
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	56
วิธีการศึกษาวิจัย.....	58
การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สรุปความ.....	59

สารบัญ

บทที่	หน้า
4 การนำเสนอสาระที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล	60
กรณีนายห้างทอง ธรรมวัฒน์.....	60
กรณีเหตุการณ์ไม่สงบที่ อ. ตากใบ	66
กรณีอดีตนักแม่นปืน ยิงตัวตาย 5 นัด	71
กรณีทนายสมชาย	73
กรณีหมอแสม	77
กรณีสีนามิ	78
กรณีของนักร้องหนุ่ม เด็ก และ ฝ่าย	80
กรณีคดีเสริม ศาครราชบุรี	81
กรณีวิสูตร บุญเกษมสันติ.....	83
สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	85
5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณา.....	93
ผลการวิจัยว่าด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา	93
ขั้นตอนการเปิดประเด็น	95
ขั้นตอนการปิดประเด็น	96
ภาพรวมการนำเสนอที่เกิดขึ้น.....	96
ปัจจัยที่เกี่ยวกับการคัดเลือกเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ	97
การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสื่อสาร	97
ผลวิจัยการถอดรหัสผู้รับสาร	98
ผลการวิเคราะห์ว่าด้วยผู้ส่งสาร.....	99
ข้อเสนอแนะ	101
ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้.....	105
บรรณานุกรม	106
ประวัติผู้วิจัย	113

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาประเด็นอิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย เป็นการวิเคราะห์สื่อ (Analytical Media) และวิพากษ์สื่อ (Critical Media) เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชน (Mass Communication) และบทบาทของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ (forensic Scientists) ต่อการใช้สื่อสารมวลชนในประเทศไทยที่อาจจะสร้างผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในด้านการพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งในบทนี้จะนำเสนอในหัวข้อซึ่งประกอบไปด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา, วัตถุประสงค์และประเด็นคำถามของงานวิจัย, วิธีการศึกษา, ขอบเขตของการศึกษา, ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน, แนวทางการเสนอเรื่อง, ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

นิติวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของพยานหลักฐานในคดี โดยต้องอาศัยการประยุกต์วิทยาศาสตร์หลายสาขา และทำการวิเคราะห์ สรุปความเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจพิสูจน์ที่ได้ประกอบกับผลการสืบสวนสอบสวนจะนำไปใช้ในการพิจารณาคดี หากมีการใช้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยพิสูจน์การกระทำผิดหรือความบริสุทธิ์ เพื่อป้องกันและลดปัญหาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมได้ (ชัยชาญ ชัยรังสินนท์, 2553)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญต่อการบทบาทและอิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่านิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งการบริหารและจัดการกระบวนการ ที่ได้ทำการพัฒนาขั้นตอนการทำงานให้ดีขึ้น การปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินงาน การจัดการคุณภาพโดยรวม การสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องมากขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้านการบริหารสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ การให้ความสำคัญของทุนมนุษย์, ทุนสารสนเทศ, ทุนความรู้และทุนทางสังคมของ

ผู้ปฏิบัติงานด้านนิเทศวิทยาสาสตร์ เป็นการจัดการที่เน้นความสมดุล (Balance Development) (สาระสำคัญส่วนนี้พัฒนามาจาก Willis 2005, และปรกรณ์ ปรียากร 2530) ปัจจัยที่นักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานด้านนิเทศวิทยาสาสตร์ จะต้องให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของสื่อ และบทบาทของของตนในการใช้สื่อเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนางานโดยไม่ให้สังคมเห็นว่า เป็นการนำสื่อสารมวลชนไปใช้ในการสร้างความชอบธรรมของตนเองหรือหน่วยงานของตนเอง เพราะงานวิจัยนี้มีแนวคิดที่ว่าชีวิตของมนุษย์ย่อมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เป็นที่ยอมรับกันว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชน ซึ่งถูกกำหนดและชักจูงให้เกิดความรู้สึกหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว สื่อมวลชนเองก็จะต้องตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องกระทำและมองบทบาทของตนที่จะมีส่วนในการจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น และปรับบทบาทของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และช่วยเป็นกระจกสะท้อนภาพปัญหาและทางแก้ไข ปัญหาให้สังคมด้วย รวมทั้งมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์การที่ทาปฏิบัติงานด้านนิเทศวิทยาสาสตร์ในทางตรงและทางอ้อมด้วย ซึ่งในปัจจุบันการนำเสนอข่าวสารด้านนิเทศวิทยาสาสตร์เกิดขึ้นมาในสื่อหลายด้านไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ ทำให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลด้านนิเทศวิทยาในวงกว้างเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับงานนิเทศวิทยาสาสตร์ของประเทศไทย ในหลายมุมมองกล่าวคือ การทำงานนิเทศวิทยาเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย และนิเทศวิทยาสาสตร์เป็นสิ่งที่สนับสนุนภารกิจด้านอำนาวยความยุติธรรมของไทยอีกทางหนึ่ง

ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน(Current Situation) นิเทศวิทยาสาสตร์ในประเทศไทย มีโอกาสที่จะก้าวสู่ยุคใหม่ ที่ก้าวสู่การพัฒนางานด้านนี้อย่างมีเอกภาพด้านความคิด และการดำเนินงานภายใต้กรอบมาตรฐานที่สากลกำหนด หรือที่เรียกว่า Standardization of Quality system แต่ในยุคที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการนำเสนอมุมมองการจัดการและระบบงานด้านนิเทศวิทยาสาสตร์ผ่านทางสื่อมวลชน (Mass Communication) เป็นจำนวนมาก ในขณะที่สารที่ออกจากสื่อมวลชนซึ่งนัยหนึ่งมักเรียกว่า ผู้ส่งสาร จะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมต่อผู้รับสารอีกนัยหนึ่งหมายความว่าผู้ที่เสพข้อมูลต่างๆผ่านทางสื่อมวลชน ในขณะเดียวกันผลกระทบที่ตามมา กับได้ผลกระทบทั้งเชิงบวกให้มีการกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวการทำงานและการพัฒนางานในด้านนี้อย่างจริงจัง และเชิงลบกับพบปมความขัดแย้งในทางวิชาการ และการจัดการระบบงานด้านนิเทศวิทยาสาสตร์ ทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหน่วยงาน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักทำให้มีการพิจารณาข้อเท็จจริง ที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนเป็นจำนวนมาก ในด้านจริยธรรม ความถูกต้อง โปร่งใส และมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งนักวิชาการทั้งองค์การภาครัฐและเอกชน องค์การภาค

ประชาสังคม และประชาชนโดยทั่วไปได้มาทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งนั่นเท่ากับเป็นการปลูกเร้า ให้นักศึกษาด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยให้หันกลับมามองตัวเองใหม่ ว่า ได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามหลัก จริยธรรมและมาตรฐานการดำเนินงานหรือไม่ และในอีกนัยที่สำคัญอาจจะเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษางานบางหน่วยที่ถูกกดดันภายใต้เงามืดมานาน ออกมารับแสงสว่างในการดำเนินงานอย่างเป็นอิสระภายใต้ กรอบมาตรฐานการปฏิบัติงานและจริยธรรม ที่เป็นสากล

หากพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กับการนำเสนอข่าวสาร และข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยอาจจะสวนทางกับกระแสการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ เน้นให้ผู้ปฏิบัติงานคงสถานะข้อมูลการทำงานให้เป็นความลับเพื่อไม่ให้มีผลการต่อการดำเนินงานสืบสวน สอบสวน ในพหุการณ์ของคดี (“Confidential information received should not be inappropriately disclosed” The Code of Ethics ANZFSS) จนมีปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่ามีกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งได้ใช้สื่อสารมวลชนในการส่งสารข้อมูลและข้อเท็จจริงในการพิสูจน์หลักฐานเพื่อให้ มีการกระตุ้น กระบวนการยุติธรรม และอาจจะทำให้จำนวนคดีในการฟ้องร้องและร้องเรียน มีมากขึ้นแต่ผลที่ได้กลับกลายเป็น การสร้างความขัดแย้งกับบุคลากรแบะหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งในมุมมองของผู้วิจัยมีความเป็นห่วงต่อสถานการณ์ดังกล่าวเป็นอย่างมาก จึงได้ดำเนินการศึกษาและวิพากษ์บทบาทของสื่อและผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้กรอบกับการสร้างกระแสความเชื่อมั่นในงานพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ของแต่ละภาคส่วนกลายเป็นแนวทางหลักในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสารมวลชน แต่ในความเป็นจริงผลการสำรวจความสามารถของคนไทยในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร มีระดับความสามารถในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ฉะนั้น การรับรู้และความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารจึงมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จะเป็นสิ่งผู้วิจัยจะนำมาตั้งคำถามหลายประการ เพื่อให้สื่อสารมวลชนและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ได้นำประเด็นที่หยิบยกมาในงานวิจัยนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ในการพัฒนาระบบงานรวมกัน เพื่อให้ก่อเกิดความชอบธรรมในกระบวนการยุติธรรมของไทยต่อไป

2.วัตถุประสงค์และประเด็นคำถามของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาประเด็นการนำเสนอข่าวสารของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

2.2 เพื่อวิเคราะห์หรือสังเคราะห์บทบาทของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการให้ข้อมูลผ่านสื่อสารมวลชนเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างยั่งยืน

2.3 เพื่อสังเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อสารมวลชนในการนำเสนอข่าวสารในฐานะผู้ส่งสาร เพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์

อนึ่งในการศึกษางานวิจัยในเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายในการที่จะค้นหาคำตอบของปัญหาในการวิจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

ประการแรก กลยุทธ์ในการนำเสนองานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสื่อสารมวลชนเป็นอย่างไรและจะมีผลกระทบอย่างไรกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

ประการที่สอง จะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์กับการนำเสนอการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชน

3. วิธีการศึกษา

ในการศึกษางานวิจัยนี้มุ่งที่จะใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยอาศัยการศึกษาและวิเคราะห์หลายรูปแบบประกอบกันอันได้แก่

1. การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในการศึกษา และวิเคราะห์ ซึ่งจะประกอบด้วยทฤษฎีด้านสื่อสารมวลชน และด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และกฎหมาย (ถ้ามี)

2. ทำการประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาอย่างเป็นระบบ ด้วยการใช้อยู่ทฤษฎีและแนวคิดทั้งในเชิงสังคมศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รวมทั้งการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Synthesis) โดยใช้ทฤษฎีการวิพากษ์สื่อสารมวลชนและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา

3. สืบค้นและวิเคราะห์เอกสาร จากสื่อสารมวลชน รายงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักสื่อสารมวลชนและนักวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview)

4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนอาจจะทำได้หลายมุมมองในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หลังจากได้สำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นได้สังเกตเห็นว่าแนวทางส่วนใหญ่จะพิจารณาโดยอาศัยแนวคิดหรือทฤษฎีว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับบทบาทและสถานะของสื่อ ในการเป็นตัวกลางการรับ-ส่งสาร แต่หากถ้า

เดิมแต่งด้วยแนวคิดวิพากษ์ไปด้วยจะทำให้เกิดความเป็นนักคิดด้าน “ความคิดเชิงวิพากษ์” มากยิ่งขึ้น โดยการวิพากษ์ (Critical) นั้นไม่ได้หมายถึงการด่าประณาม หากแต่เป็นกระบวนการนำไปสู่การตั้งคำถามที่ถูกมองข้ามไปเนื่องจากกรอบความคิดที่ถูกติดตั้งหรือโปรแกรม ให้ยอมรับกันโดยปริยาย (Take it for granted)” (สาระสำคัญส่วนนี้มาจาก กาญจนา แก้วเทพ 2541: 3)

ในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้จะเน้นศึกษาที่ การนำเสนอข้อมูลการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านทางสื่อสารมวลชน โดยประเด็นหลักจะว่าด้วยการนำเสนอข้อมูลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ โดยมีขอบเขตในการศึกษาวิพากษ์ และวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ขอบเขตเนื้อหา มุ่งเน้นการวิพากษ์สื่อสารมวลชนในส่วนข้อมูลข่าวสารทางหน้าหนังสือพิมพ์และทางอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์, ผลที่เกิดจากการนำเสนอข้อมูล, การเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา และการสะท้อนให้สังคมร่วมทั้งผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้ทราบแนวทางการทำหน้าที่ของสื่ออีกนัยหนึ่งที่สำคัญคือสื่อควรทำหน้าที่อย่างไรกับการนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์

4.2 ขอบเขตด้านการวิพากษ์ และการวิเคราะห์ มุ่งเน้นทิศทางการดำเนินงานของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทย ในการการนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานผ่านสื่อสารมวลชนว่าจะมีผลต่อการพัฒนาระบบงาน โดยยึดหลักเกณฑ์ตามแนวคิด และทฤษฎี ต่างๆ ที่ได้ศึกษามาเป็นตัวกำหนดกรอบการนำเสนอ

4.3 ขอบเขตด้านเวลาพิจารณาถึง การนำเสนอข่าวสารงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อในช่วงเวลาที่ผ่านกับเหตุการณ์ที่สังคมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

5. ระยะเวลาและแผนในการดำเนินการ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 1 ปีโดยนับรวมตั้งแต่เริ่มศึกษาข้อมูล ล่วงหน้า ที่ได้มีการจัดทำไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นข้อมูลย้อนหลัง การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. แนวทางการนำเสนอเรื่อง

สำหรับการเสนอเรื่องจะแบ่งออกเป็นบทความต่างๆดังนี้ รวม 5 บท

บทที่ 1 บทนำ จะนำเสนอเรื่องความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา ปัญหาและคำถามในงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ขอบเขตในการศึกษาวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดในการวิพากษ์สื่อมวลชน และการแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน ของ สำนักคิดต่างๆ และผู้วิจัยต่างๆ

บทที่ 3 กรอบแนวความคิดและระเบียบวิธีวิจัย เป็นการเสนอกรอบแนวความคิด ในการวิจัยที่แสดงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและแนวคิดในการวิพากษ์และวิเคราะห์ สื่อสารมวลชนกับการพัฒนาระบบนิเวศวิทยาสาตร์ในประเทศไทย จากนั้นเป็นการแสดงแนวทาง ให้เห็นว่าในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางใดในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4 การนำเสนอสาระข้อมูล ที่แสดงให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนได้นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ประเด็นบางส่วนที่สังคมไทยสนใจ เพื่อใช้ในการวิพากษ์และวิเคราะห์ในการศึกษาในครั้งนี้ รวมทั้งสรุปประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับบุคลากรบางส่วนที่อยู่ในวงการนิเวศ วิทยาสาตร์ เพื่อเป็นแนวทางที่ใช้ประกอบในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อสารมวลชนในงานวิจัยนี้

บทที่ 5 บทวิพากษ์และวิเคราะห์ผลการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เห็นถึง อิทธิพลของ สื่อสารมวลชนกับกระบวนการงานนิเวศวิทยาสาตร์ในประเทศไทย ในแง่มุมการพัฒนาให้เป็นการ จัดการที่เน้นความสมดุล (Balance Development) จากนั้นทำการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานนิเวศวิทยาสาตร์ในไทยต่อไป

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยได้ดังต่อไปนี้

7.1 ได้ผลของกลยุทธ์การนำเสนอข่าวสารนิเวศวิทยาสาตร์ของสื่อสารมวลชนที่มี ผลต่องานนิเวศวิทยาสาตร์ในประเทศไทย

7.2 ได้ผลสังเคราะห์เชิงวิพากษ์สื่อสารมวลชนในการนำเสนอข่าวสารใน ฐานะผู้ส่งสาร เพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบงานนิเวศวิทยาสาตร์

ผู้วิจัยมีความมีความเชื่อว่าในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานทางด้านนิเวศวิทยาสาตร์มาเป็น เวลานาน มีความเข้าใจในประเด็นหัวข้องานวิจัยนี้พอสมควร และอาจจะทำให้งานวิจัยนี้มีส่วนช่วย ในการกำหนดกรอบการนำเสนอหรือมีผลการนำเสนอข้อมูลการทำงานด้านนิเวศวิทยาสาตร์ผ่านทาง สื่อสารมวลชน โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจึงเป็นไปได้ทั้งในเชิงวิชาการและการปฏิบัติการ กล่าวคือ

7.3 ในเชิงวิชาการ รายงานการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการเดิมส่วนที่ขาดหายองค์ความรู้ในด้านนิติวิทยาศาสตร์กับมุมมองที่เป็นสหวิทยาการ ในเรื่องของการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างทัศนคติว่าด้วยเรื่องการพัฒนาการบริหารงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์

7.4 ในเชิงปฏิบัติการ การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิพากษ์และวิเคราะห์ ด้วยการชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชน จะสร้างให้กระบวนการงานมีการพัฒนา เพื่อให้กระบวนการยุติธรรม เป็นไปอย่างมีความน่าเชื่อถือได้หรือไม่ อีกนัยหนึ่งองค์การที่ปฏิบัติการด้านนี้จะร่วมกันพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชนได้อย่างไร

โดยสรุปงานวิจัยนี้ ไม่ได้มีเจตนาที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่นำผลของการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ มาประกอบการดำเนินการ พิสูจน์ความจริงในทางคดี แต่เป็นการนำเสนอแง่มุม จากสื่อโดยอาศัยแนวคิดสังเคราะห์เชิงวิพากษ์ สื่อ ซึ่งยังมีงานวิจัยแบบนี้ค่อนข้างน้อย ซึ่งจะเป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างผู้นำเสนอและผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยต่อไป

8. นิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อสารมวลชน (Mass Media) หมายถึง การสื่อสารหรือการสื่อความหมายระหว่างกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหนึ่ง กับ ประชาชนทั่วไป

ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการถอดรหัส (Decode) สารที่รับมาได้อย่างถูกต้อง

ผู้ส่งสาร (Source) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูล สารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางที่เรียกว่าสื่อ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเข้ารหัส (Encode) เนื้อหาข่าวสารได้มีความรู้ที่ดีในข้อมูลที่จะส่งสามารถปรับระดับให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้รับ

สารหรือข่าวสาร (Message) หมายถึงคือเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่ง

ช่องทางการสื่อสาร(Channel) ให้ผู้รับ รับได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5

การวิพากษ์ (Critical) หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลทุกด้าน ทั้งด้านบวกและด้านลบ ประกอบความเห็นซึ่งข้อเสนอแนะนี้จะมีความคิดเชิงสร้างสรรค์

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นำแนวคิดว่าการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์ และแนวคิดด้านสื่อมวลชน โดยความหมายของการ วิพากษ์สื่อที่แท้จริงนั้นหมายความว่า “การวิพากษ์ Critical นั้นมิได้หมายความว่าความด่าประณามแต่เป็นกระบวนการตั้งคำถามที่ถูกลมองเข้าไปเนื่องจากกรอบความคิดที่ถูกติดตั้งให้ยอมรับโดยปริยาย (Take it for granted) ปัจจุบันชีวิตของมนุษย์ย่อมเกี่ยวข้องกับการสื่อมวลชนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชน ซึ่งถูกกำหนดและชักจูงให้เกิดความรู้สึกหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว สื่อมวลชนเองก็ต้องตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องกระทำและมองบทบาทของตนที่จะมีส่วนในการจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น และปรับบทบาทของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และช่วยเป็นกระจกสะท้อนภาพปัญหาและทางแก้ไขปัญหาให้สังคมด้วย

ทฤษฎีวิพากษ์ เป็นทฤษฎีทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การวิจารณ์และการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งในทางตรงข้ามกับทฤษฎีแบบจารีต (Traditional Theory) ที่มุ่งเพียงทำความเข้าใจและอธิบายสังคมเท่านั้น ได้รับการให้นิยามความหมายโดย Max Horkheimer ซึ่งเป็นนักสังคมศาสตร์ Frankfurt School ในความเรียงของเขาปี 1937 เรื่อง Traditional and Critical Theory (ทฤษฎีวิพากษ์ และทฤษฎีแบบจารีต) และได้ถูกนำมาสนทนาละเอียดภายใต้หัวข้อ Critical Theory (Frankfurt School) (สมเกียรติ ตั้งนโม (2548,บทความ)ทฤษฎีวิพากษ์สังคม-ทฤษฎีวิพากษ์วรรณกรรม) สื่อในปัจจุบันมีบางสิ่งบางอย่างแฝงและเคลือบอยู่มากนัก โดยผ่านการทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้า (Commoditization) จนกลายเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม กลายเป็นยุคอุตสาหกรรมสร้างวัฒนธรรม โดยมี “สื่อมวลชน” มาเป็นกลไกในการสร้างวัฒนธรรมแก่คนในสังคม และเป็นผู้นำเสนอ “ข้อความชุดพิเศษต่างๆ” ซึ่งมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการสร้างทัศนคติ ความคาดหวัง และความหมายต่างๆที่แอบแฝงอยู่ ถือเป็นการประกอบสร้างโลกแห่งความจริง ให้เกิดในจิตสำนึกของผู้คนอีกด้วย (สุนันท์, 2546 : 1)

ปัญหาการไม่มีความคิดวิพากษ์ในงานด้านสื่อมวลชนนั้นสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นตามมาหลายประการ ยกตัวอย่างว่า เมื่อสื่อมวลชนรายงานเหตุการณ์ขึ้นแล้วรายงานว่าสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้ดำเนินการ..... ผลของการนำเสนอข่าวทำให้ผู้รับข้อมูลข่าว เชื่อว่า

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์สามารถแก้ปัญหาได้หรือกล่อมให้คนเชื่อว่า สถาบันนิติวิทยาศาสตร์แก้ปัญหาอย่างเอาจริงเอาจัง เท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์โดยปริยาย เป็นต้น

ความจำเป็นในการมีความคิดเชิงวิพากษ์นั้น จะยังมีมากขึ้นในอนาคตของสังคมยุคข่าวสาร เนื่องจากปริมาณข่าวสารจะเพิ่มพูนอย่างมหาศาลและการแข่งขันกันนำเสนอข่าวสารก็จะมีมากขึ้น ลักษณะการแสวงหาข่าวสารที่เรียกว่า การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือการรายงานข่าวแบบสืบสวน จะกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่าการรายงาน ประกอบกับแนวคิดด้านนิเทศศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ด้านนิเทศศาสตร์นั้นคุณลักษณะที่สำคัญที่จำเป็นอันขาดเสียมิได้คือ การเป็นผู้มีแนวคิดเชิงวิพากษ์ โดยการนิยามความหมายที่แท้จริงของการวิพากษ์จะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งการการสร้างกระบวนการทัศนคติด้านความคิดด้านการวิพากษ์ ในแง่มุมมองของวิชาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ วิธีคิดแบบต่างๆ ของคนเรานั้นล้วนแต่เป็นตัวแทนหรือภาพจำลองของทฤษฎีทางสังคมและวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้นไม่ว่าแบบใดก็แบบหนึ่ง

สภาพของการสื่อสารมวลชนดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการความเป็นมาอันยาวนาน มีปรากฏการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของการสื่อสารมวลชนมากมายที่นักสื่อสารมวลชนพยายามศึกษา และหาเหตุผลหรือแนวความคิด มาอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้น ผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการสื่อสารมวลชนเพื่อการศึกษา จึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี หรือแนวความคิด สมมุติฐาน ต่างๆ ทฤษฎีทางการสื่อสารมวลชนที่สำคัญ คือ ทฤษฎีเข็มฉีดยา ทฤษฎีการสื่อสาร 2 จังหวะ ทฤษฎีกำหนดระเบียบวาระ (ชวรัตน์ เชิดชัย 2527 : 37-41)

ดังนั้นในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแยกประเด็นออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์สื่อมวลชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่
4. อิทธิพลของสื่อมวลชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน

เช่นเดียวกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ วิชาการสื่อสารมวลชนก็มีทฤษฎี (Theory) และการวิจัย (Research) ของตัวเอง เนื่องจากวิชาสื่อสารมวลชนเป็นจุดรวมหรือที่ชุมนุม (Crossroads) ของสรรพศาสตร์ทั้งหลาย ทฤษฎีต่าง ๆ ส่วนมากจึงมาจากวิชาการสาขาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จิตวิทยา สังคม สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ทฤษฎีเหล่านี้บางทฤษฎีก็พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับทั่วไป บางทฤษฎียังอยู่ในขั้นทดสอบและเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ ทฤษฎีที่สร้างและพัฒนาโดยนักวิชาการสื่อสารมวลชนโดยตรงมีอยู่น้อยมากและเท่าที่มีอยู่ก็ยังคงการยอมรับอย่างแพร่หลาย ฉะนั้นจึงถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของนักวิชาการสื่อสารมวลชนที่จะต้องรวบรวมและสานต่องานทฤษฎีต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในสาขาอื่นให้เข้ามาเป็นหมวดหมู่ และขณะเดียวกันก็พยายามสร้างและปรับปรุงทฤษฎีในสาขาของตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งในกรณีของการปรับปรุงและการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ นี้ การศึกษาเรื่องการวิจัยสื่อสารมวลชนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

เป็นความจริงที่ว่า ทฤษฎีและการวิจัยเป็นของควบคู่กัน แยกออกจากกันไม่ได้ ทฤษฎีเป็นบรรทัดฐานแนะแนวการวิจัย และในขณะเดียวกันการวิจัยคอยเกื้อหนุนให้ทฤษฎีก้าวหน้า ในสาขาวิชาสื่อสารมวลชนนั้นการวิจัยและทฤษฎีส่วนมากอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือเชิงประจักษ์ หรือสังเกตการณ์ (Scientific or quantitative or empirical approach) มากกว่าวิธีการบรรยายหรือเชิงคุณภาพ (Descriptive or qualitative approach) ฉะนั้นนักวิชาการสื่อสารมวลชนที่สนใจทางทฤษฎีจึงมักจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงปริมาณ มีความรอบรู้ และมีความสามารถอย่างดีในทางการวิจัยสังคมศาสตร์ไปด้วย

นอกจากนี้จะต้องทราบและเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงเทคนิค และหลักการเกี่ยวกับโครงสร้าง หน้าที่ และปัญหาของทฤษฎีทางสังคมทั่วไปเพื่อจะนำไปประเมินและช่วยพัฒนาทฤษฎีสื่อสารมวลชนให้ก้าวหน้า ถ้าพิจารณาจากทฤษฎีทั้งหลายที่ใช้และอ้างอิงถึงในวงการสื่อสารมวลชนแล้วจะสามารถจำแนกออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่คือ ทฤษฎีมหภาค (ระดับมหภาค หรือสังคม) เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชนและระบบสังคม (Macro-theory of mass communication and social systems) และทฤษฎีจุลภาค เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั่วไป และโครงสร้างของความคิดสติปัญญา (Micro-theory of communication and cognitive structure or cognitive theory of communication) การแบ่งแยกเช่นนี้สอดคล้องกับการจัดลำดับของหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับมหภาคหรือระดับรวมเบ็ดเสร็จ (Aggregate level) และระดับจุลภาค หรือระดับบุคคล (Individual level) อย่างไรก็ตาม ในสาขาวิชาการสื่อสารมวลชนนั้น การจำแนก ทฤษฎีออกเป็นสองระดับเช่นนี้เป็นไปเพื่อความสะดวกมากกว่า ไม่ควรถือเป็นข้อยุติเด็ดขาด เพราะระหว่างระดับมหภาคและ

จุลภาคนั้นยังมีขุมภูมิภาค หรือระดับกลาง (ระหว่างบุคคล) เข้ามาเป็นตัวเชื่อมโยง การวิจัยจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันกระทำในระดับกลางนี้ และยากที่จะแบ่งแยกแน่ชัดลงไปว่าควรจัดอยู่ในกลุ่มระดับไหนจะเป็นมหภาคหรือจุลภาค

1.1 ทฤษฎีมหภาค (Macro system theory) นั้น มุ่งอธิบายและคาดคะเนปรากฏการณ์ เกี่ยวกับสื่อสารมวลชนภายในและระหว่างระบบสังคมต่าง ๆ นับตั้งแต่โครงสร้าง (Structure) และหน้าที่ (Function) ของการสื่อสารมวลชนในระบบสังคมชนกลุ่มย่อย (Primary group system) ไปจนถึงแบบการใช้สื่อมวลชน (Patterns of mass media use) ในระบบสังคมชุมชน (Community system) และการกระจายข่าวสารหรืออุดมการณ์ (Diffusion of information or ideologies) ในระดับสังคมระหว่างประเทศ (International systems) มีประเด็นที่พิจารณามากมาย เช่น ข้อจำกัด (Constraints) ของการสื่อสารมวลชนในสังคม ข้อเกื้อหนุน (Facilitation) ของผลการสื่อสารมวลชนต่อสมาชิกในสังคม และการขัดแย้งหรือข้อตกลงทางสังคม (Social conflict and consensus) เป็นต้น

1.2 ทฤษฎีจุลภาค (micro atomic theory) นั้น มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อประเภทอื่น กับโครงสร้างของความคิด และคุณลักษณะทางจิตวิทยาอย่างอื่น (Cognitive and psychological structure) ทั้งนี้ครอบคลุมถึงการสร้างภาพพจน์ในสมอง (Image) พัฒนาการสติปัญญาของเด็ก (Child development psychology) การแปลข่าวสารและความหมาย (Interpretation and meaning) การรับรู้และการเรียน (Perceptio and learning) และประสิทธิผลของการสื่อสารต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Communication effects on attitude change) เป็นต้น ถ้าหากจะถือว่าทฤษฎีมหภาคเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนกับสังคมแล้ว ก็อาจถือว่าทฤษฎีจุลภาคเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารกับจิตวิทยาก็เป็นได้

มีอีกแนวความคิดหนึ่งที่พยายามจะอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสื่อสารในระดับกลาง นั่นคือระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal level) เหตุผลสำคัญของแนว ความคิดนี้ก็คือการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม โดยแยกเป็นระดับมหภาค (Macro system or molar) และระดับจุลภาค (Micro individual or atom) นั้นไม่สะท้อน

"สภาพที่แท้จริงของสังคม" (Social reality) เป็นการยากที่เหตุการณ์สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารจะเกี่ยวข้องกับเฉพาะบุคคล หรือระบบสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง การวิเคราะห์ระดับกลางคือระหว่างบุคคล (Molecular interpersonal level) จึงจะเป็นการเหมาะสมกว่าในสาขาสื่อสารมวลชน แนวความคิดนี้กำลังเป็นที่สนใจและแพร่หลายจุดประสงค์สำคัญมุ่งจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงร่างและหน้าที่ของการสื่อสารกับระบบความคิด (Cognitive

systems) หรือคุณลักษณะทางจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตัวอย่างหัวข้อที่ค้นคว้ากันมากคือความเข้าใจ (Understanding) ข้อตกลง (Agreement) ความถูกต้อง (Accuracy) และความสอดคล้อง (Congruency) ในสาขาสื่อสารพัฒนาการนั้นหัวข้อที่ศึกษากันมาก คือคุณลักษณะทางจิตวิทยาที่ทำให้คนพัฒนาหรือทันสมัยที่เรียกว่า Empathy

ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนทั้งหลายถ้ามาพิจารณากันจริง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่า จะมีการศึกษากันใน 2 รูปแบบ คือแบบ Effect Approach และแบบ Functional Approach

แบบ Effect Approach นั้นมักจะเป็นการศึกษาถึงอิทธิพล หรือผลที่สื่อสาร มวลชนก่อให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ซึ่งถ้าหากเรามองกันในแง่นี้บางทีมันก็ไม่สามารถอธิบายถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในเรื่องของการทำการสื่อสารได้

ส่วน Functional Approach นั้นเน้นศึกษาที่ประโยชน์ของสื่อสารมวลชนที่มีต่อสังคมและประชาชน คือแทนที่จะศึกษาว่าสื่อสารมวลชนทำอะไรกับประชาชน กลับกลายเป็นว่าประชาชนทำอะไรกับสื่อสารมวลชน เน้นเรื่องการใช้และการตอบสนอง ได้แก่ ประชาชนใช้สื่อสารมวลชนกันอย่างไร และตัวสื่อสารมวลชนเองสามารถตอบสนองความต้องการอะไรให้แก่ประชาชนได้บ้าง เช่นคนเลือกฟังเพลง เลือกดูหนัง เลือกดูละคร เพราะว่าต้องการความบันเทิง ต้องการผ่อนคลายความตึงเครียด บางคนเลือกอ่านข่าวการเมืองเพราะจะได้นำไปพูดคุยในวงสังคมที่ตนอยู่ได้ บางคนดูละครเพราะจะได้นำไปพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนได้ บางคนสนใจอ่านข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสนทนา หรือใช้ในการทำการตัดสินใจบางสิ่งบางอย่าง

ในวงวิชาการสื่อสารมวลชน มีทฤษฎีเกี่ยวข้องมากมายด้วยกัน ส่วนมากยังไม่วิวัฒนาการเป็นทฤษฎีสมบูรณ์ตามความหมายทฤษฎีที่แท้จริง ยังคงเป็นสมมติฐานเท่านั้น ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างแนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสื่อสารมวลชนมาสองตัวอย่างด้วยกัน

แนวความคิดแรกเน้นศึกษา "ประสิทธิผล" (Effect) ของสื่อสารมวลชนในสังคม แนวความคิดนี้เริ่มมีมานานแล้วจนกลายเป็นประเพณีการวิจัยสื่อสารมวลชนในปัจจุบัน ทุกครั้งที่พูดถึงสื่อสารมวลชนเรามักจะนึกถึง "ประสิทธิผล" ของมันมากกว่าองค์ประกอบอย่างอื่นเท่าที่ผ่านมานั้น ได้มีวิวัฒนาการเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิผลสื่อสารมวลชน (Effect Approach) แตกต่างกันไปแยกได้เป็นสามขั้นตอนสำคัญ คือในระยะแรก นักวิชาการเชื่อ ว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมาก จึงเรียกแนวความคิดนี้ว่า Hypodermic needle theory (ทฤษฎีเข็มฉีดยา) ครั้นต่อมา เกิดมีแนวความคิดตรงกันข้ามว่า สื่อสารมวลชนมีอิทธิพลโดยตรงน้อยมาก เลยเกิดทฤษฎีใหม่ชื่อ Two - step flow theory (ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ) ตามด้วยทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูข่าวสาร ต่อมาในระยะหลังนี้เริ่มมีผู้เสนอแนวความคิดใหม่เรียกว่า Agenda - setting theory (ทฤษฎีกำหนดวาระ) เน้นวิเคราะห์ประสิทธิผลการสื่อสารในระยะยาว นับเป็นการเดินสายกลางระหว่างสองแนวความคิด

แรก ทฤษฎีทั้งสามจัดอยู่ในระดับมหภาค (Macro level) ถ้าพิจารณาในแง่ Dialectic theory ของ Karl Marx แล้วอาจกล่าวได้ว่า Hypodermic needle theory เป็น Thesis และ Two - step flow theory เป็น antithesis (สิ่งที่ตรงกันข้ามหรือความค้านหรือการใช้ถ้อยคำซึ่งมีความกลับกัน) ส่วน Agenda - setting theory เป็น synthesis (การนำสิ่งใด ๆ มาสร้างขึ้นเป็นรูป,การประกอบสิ่งต่าง ๆ ขึ้นเป็นตัว, การปะติดปะต่อ) อีกแนวความคิดหนึ่ง มุ่งอธิบายปรากฏการณ์สื่อสารมวลชนในระดับจุลภาค (Micro level) และระดับกลาง (interpersonal level) แนวความคิดนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยา Balance theory ของ Heider และ Newcomb ทฤษฎีนี้ชื่อ Co - orientation theory ซึ่งในปัจจุบันกำลังได้รับความสนใจมาก

แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการสื่อสารมวลชนที่นำมาศึกษาร่วมกับงานวิจัยนี้มีหลายแนวทางเป็นการศึกษาในเชิงกว้างเพื่อให้ได้รับความรู้ที่มีความหลากหลายในแง่แนวคิดและการปฏิบัติ การสื่อสารมวลชน เป็นกระบวนการส่งข่าวสาร ความรู้สึนึกคิด ไปยังคนจำนวนมาก ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Mass Communication หมายถึง มวลชน หรือประชาชนผู้รับสารทั่วไป ซึ่งมีจำนวนมาก ส่วนคำว่า Communication หมายถึง การสื่อสารหรือการสื่อความหมาย ดังนั้นความหมายโดยทั่วไปของการสื่อสารมวลชน จึงหมายถึงการสื่อสารหรือการสื่อความหมายระหว่างกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหนึ่ง กับ ประชาชนทั่วไป เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีความซับซ้อนเนื่องจากมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง มีปริมาณของข่าวสารมาก จำเป็นต้องใช้เครื่องมือบุคลากร ที่มีประสิทธิภาพสูงเพียงพอ ที่จะนำข่าวสารไปถึงผู้รับจำนวนมาก สื่อที่ใช้เป็นตัวกลางในการส่งข่าวสารของการสื่อสารมวลชน จึงเรียกว่า สื่อมวลชน (Mass Media)

พจนานุกรมการสื่อสารมวลชน ให้ความหมายของการสื่อสารมวลชนไว้ โดยสรุปว่า การสื่อสารมวลชน เป็นแบบหนึ่งของการสื่อสาร สามารถกระจายเรื่องราวความรู้ เปิดเผยไปสู่คนส่วนใหญ่ ซึ่งมีลักษณะไม่เหมือนกัน และไปถึงผู้รับพร้อมกัน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวโน้มทางวัฒนธรรมของมวลชน คำว่า " การสื่อสารมวลชน" และคำว่า " สื่อมวลชน" มีความหมายที่แตกต่างกัน คือ การสื่อสารมวลชน เป็นกระบวนการหรือวิธีการของการสื่อสาร ที่รวมองค์ประกอบของการสื่อสารทั้งหมด ส่วนสื่อมวลชนนั้น หมายถึง สื่อหรือช่องทาง ที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ฯลฯ ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสาร (ปรเม ๙๙๖: ๑๒๖ - ๑๒๗) การใช้คำสองคำนี้บางครั้งคนทั่วไปใช้ในความหมายอย่างเดียวกัน โดยถือว่า สื่อมวลชน นั้น มิใช่เพียงสื่อหรือช่องทางในการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงระบบของสื่อทั้งหมด เช่น บุคลากร อันได้แก่ นักจัดรายการ ผู้สื่อข่าว นักหนังสือพิมพ์ รวมไปถึง ช่องทางของการสื่อสาร ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

ๆ ด้วย คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน ได้อนุมัติให้ใช้คำสองคำนี้แทนกันได้ (อนันต์ธนา อัง
กนิ์นทร์ และ เกื้อกูล คุปรัตน์ 2532: 7

1.3 ทฤษฎีเข็มฉีดยาหรือทฤษฎีสื่อสารจิ้งหะเดียว หรือทฤษฎีการสื่อสารถึงผล

เลิศ ทฤษฎีการสื่อสารประเภทนี้นับเป็นวิวัฒนาการแรกของแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของ
สื่อมวลชน เสนอว่าสื่อมวลชนทั้งหลายมีผล (Effects) อย่างมหาศาลโดยตรงและทันทีทันใด ต่อ
มวลชน (Mass audience) ความเชื่อเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนทำนองนี้เปรียบได้กับ
แนวความคิดทางจิตวิทยาสมัยปี ค.ศ. 1930 และ 1940 ที่ว่าทันทีที่มีสิ่งเร้า (Stimulus) ก็จะมีสิ่ง
ตอบสนอง (Response) ความคิดดังกล่าวเกิดก่อนที่จะมีผู้ค้นคว้าในกระบวนการตอบสนองต่อสิ่ง
เร้า (S-R Principle) นั้น มีตัวแปรกลาง (Intervening variables)แทรกเข้ามามีอิทธิพลรวมอยู่ด้วย
ตามทฤษฎีของ Hypodermic needle hypothesis สื่อมวลชนเปรียบได้กับเข็มฉีดยาที่คอยทิ่มแทง
ผู้รับสารหรือมวลชนซึ่งมีแต่ความเฉื่อยชาเหมือนคนไข้ (Passive audience) ที่ต้องการการเยียวยา
รักษา

ทฤษฎี Hypodermic needle นี้ประจวบเหมาะกับการพัฒนา "สังคมมวลชน"
(Mass society) ในสหรัฐอเมริกาช่วงปี 1930 และ 1940 ในระบบสังคมมวลชนนั้นถือว่าพลเมือง
ทั้งหมดมีสภาพคล้ายคลึงกัน และรวมกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนเหมือนอนุภาค (Atom) โดยมีการ
ติดต่อกันอย่างหละหลวมเฉพาะในรูปแบบความสัมพันธ์ตัวต่อตัวเท่านั้น มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าในระยะ
นั้น พลเมืองชาวอเมริกันส่วนมากมีลักษณะคล้ายคลึงกันหลายอย่าง เช่น ด้านเครื่องแต่งกาย แบบ
การพูดจา และค่านิยมทางสังคม เป็นต้น เชื่อกันว่า แนวโน้มเช่นนี้ จะนำไปสู่กระบวนการที่เรียกว่า
"วัฒนธรรมมวลชน" (Mass culture) นักวิชาการ ส่วนมากลงมติว่าลักษณะคล้ายคลึงกันและ
แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุจากปัจจัยสำคัญสองประการ คือ "สื่อมวลชน" (Mass media) และ
"การผลิตมวลชน" (Mass production)

Hypodermic needle hypothesis ถือว่าสื่อมวลชนเป็นเหมือนอาวุธที่มีอำนาจ
มหาศาลสามารถคลั่งคลำให้ประชาชนเป็นอะไรก็ได้ ข่าวสารจากสื่อมวลชนจะถึงและมีผลต่อ
ประชาชนโดยตรงและทันทีทันใดโดยไม่มีอะไรกีดขวางและปราศจากการต่อต้านจากผู้รับสาร
ความเชื่อเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนนี้มีสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

1.3.1 กำเนิดและความก้าวหน้าของวิทยุโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Transistor radio

ซึ่งมีอิทธิพลแทรกซึม แพร่ข่าวได้อย่างรวดเร็วมาก ให้ความรู้สึกเหมือนจริงเหมือนได้ร่วมใน
เหตุการณ์นั้นจริง ๆ และมีอำนาจไปตามครอบครัวต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

1.3.2 การขยายตัวของงานโฆษณาทางการค้า (Advertising) ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้บริโภคอย่างมาก

1.3.3 โฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ในด้านการโฆษณาชวนเชื่อนี้ เห็นได้จากเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากฝ่ายเยอรมันมีการยึดเอกลักษณ์ ใช้สื่อมวลชนในการโฆษณาชวนเชื่ออย่างหนัก มีข้อสังเกตว่า สมมติฐาน Hypodermic needle นี้เป็นเรื่องของความเชื่อถือและการคาดคะเนเสียส่วนมาก ไม่มีหลักฐานจากการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ หรือจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Empirical evidence) มาสนับสนุนอย่างเพียงพอ ประกอบกับต่อมา มีผู้ศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์อย่างจริงจังมากขึ้นความเชื่อด้านนี้ก็เริ่มหมดไป สื่อมวลชนกลับมีอิทธิพลน้อยลง มีทฤษฎีใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ ซึ่งเรียกว่า Two - step flow บางครั้งเรียกว่า ทฤษฎีสื่อสารจิ้งหะเดียว (One step Flow Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า องค์กรหรือผู้ส่งข่าวสารเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวคือ สามารถกำหนดข่าวสาร และส่งข่าวสารไปยังผู้รับ โดยคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นได้ คล้ายกับหมอฉีดยาให้คนป่วย ข่าวสาร ที่ส่งไปก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อผู้รับได้โดยตรง กว้างขวาง และทันที ส่วนฝ่ายผู้รับข่าวสารเป็นคนจำนวนมาก ที่ต่างคนต่างอยู่ เฉื่อยชา และมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการ ไม่มีบทบาท หรืออำนาจควบคุมผู้ส่งข่าวสารได้ ทฤษฎีนี้ถือว่า ผู้มีอำนาจ และเข้าใจสถานการณ์ สามารถใช้สื่อมวลชนทำให้เกิดผลตามที่ตนเองต้องการได้

1.4 ทฤษฎีการสื่อสารสองจิ้งหะ (Two-step flow Theory) คิดค้นโดยนักสังคมวิทยาชื่อ Paul F. Lazarsfeld เมื่อปี ค.ศ.1940 ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การกระจายข่าวสาร เกิดขึ้นสองจิ้งหะ จากสื่อมวลชนไปถึง Opinion leaders หรือ ผู้นำทางความคิด จิ้งหะหนึ่ง แล้วจาก opinion leader ไปถึงประชาชนทั่วไปอีกจิ้งหะหนึ่ง สื่อมวลชนแทบจะไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดหรือครอบความคิดของผู้รับสารได้โดยตรง มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การติดต่อสื่อสารกันจึงเป็นไปในรูปของเครือข่าย (interpersonal network) ดังนั้น สื่อสารมวลชนจึงต้องทำหน้าที่เป็นช่องทางในการถ่ายทอดข่าวสารเข้าไปสังคมคน และเป็นแหล่งของอิทธิพลกลุ่ม หรืออิทธิพลบุคคลที่มีผลต่อความคิดและการกระทำของสมาชิกในสังคม แต่ปัจจุบัน ถ้าพึ่งเพียงผู้นำความคิดเห็น ซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิด (personal influence) นั้นจะเกิดขึ้นได้ และมีอิทธิพลเพียงพอในยุคข่าวสารไร้พรมแดน จะต้องมียุคประกอบของสื่อ (media) ผสมรวมเข้าไปด้วย โดยเฉพาะสื่อที่อยู่บนพื้นฐานของเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ยกตัวอย่างทฤษฎีสื่อสารสองจิ้งหะ ของ รศ.ดร.สมควร กวียะ จึงได้เพิ่มองค์ประกอบของการสื่อสาร (Kaviya's Three Steps) คือ จาก Source ---> Media ---

>Opinion Leader ---> Receiver ทำให้แบบจำลองการสื่อสารสมบูรณ์และทันสมัยขึ้น เหมาะกับยุคการสื่อสาร Globalization

เมื่อนำแบบจำลองมาเทียบเคียงกับกิจกรรมของชาวอโศก ได้คำอธิบายเพิ่มเติมว่า แหล่งข้อมูล (Source) แท้จริงมีที่มา 2 ทาง คือ (1) จากสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่มาจากภายนอก และสื่อที่องค์กรชุมชนผลิตเองด้วย ตลอดจนข้อมูลข่าวสารจากทุกๆ แหล่ง และ (2) จากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วนำเข้าสู่กระบวนการทำให้เป็น สื่อสารมวลชนของชาวอโศก เรียกว่า “สื่อบุญนิยม” (แบ่งออกเป็น 7 ประเภท) หรือ สื่อสารชุมชน (Community Media Communication) เพราะใช้สื่อสารเฉพาะในเรื่องการเผยแผ่อุดมการณ์ กิจกรรม กิจกรรมของชาวอโศก ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภาคี

สังเกตได้ว่าความเห็นของสมณะโพธิรักษ์ ซึ่งชาวอโศกถือว่าท่านเป็นผู้นำทางความคิด และอุดมการณ์ และให้ความศรัทธาสูงสุด ท่านจะทำหน้าที่วางกรอบ และคัดกรอง ข้อมูลต่างๆ จากภายนอกชุมชน และหรือนำหลักธรรมจากพระไตรปิฎก มาตีความใหม่ให้ง่ายและเหมาะสมกับยุคสมัย และกิจการ ตลอดจนแผนงานต่างๆ ขององค์กรบุญนิยม หน้าที่ของท่านเป็น Opinion Leader ใหญ่ คอยวางนโยบายสำคัญในด้านการสื่อสาร ต่อมาหน้าที่ดังกล่าวท่านได้มอบหมายให้หมู่สงฆ์ (สมณะ และสิกขมาตุ) ทำหน้าที่นี้อย่างเคร่งครัด ส่วนท่านจะวางนโยบายกว้างๆ ไว้เท่านั้น

ผู้ส่งสารที่เป็นผู้นำทางความคิดจริงๆ คือ นักบวชทุกฐานะ และผู้บริหารองค์กร เพราะองค์กรชาวอโศก มอบหมายภาระหน้าที่ให้บริหาร โดยดูจากคุณธรรมเป็นหลัก ส่วนความรู้ความสามารถเป็นรอง แม้ว่าจะเก่งงานบริหารสูงส่งเพียงใด แต่ด้อยคุณธรรม (ศีลบกพร่อง) จะไม่ได้รับให้ทำหน้าที่นี้

ผู้รับสาร (Audience) มีทั้งที่เป็นทั้งผู้เตรียมบวช คนวัด ญาติธรรมชาวอโศก อาสาสมัครในชุมชน ที่ทำงานฟรี พนักงานบริษัทในเครืออโศก ที่ทำงานมีรายได้บางส่วน (แต่ไม่เกิน 3,000 บาท) เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ ยังต้องเรียนรู้ขัดเกลากิเลส เพื่อให้เกิดพลังในการทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น

ผู้รับสารอีกกลุ่มคือ ประชาชนทั่วไป ถือเป็นชนกลุ่มใหม่ที่เป็นแนวร่วม และผู้แทนองค์กรภาคีที่ชาวอโศกไปร่วมกิจกรรมด้วย เช่น เครือข่ายองค์กรงดเหล้า หรือแม้กระทั่งองค์กรของรัฐ ก็จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผ่านการพิจารณาว่าเหมาะสม เพราะชาวอโศกให้เสรีภาพมากในการรับธรรมะ จะไม่มีการบังคับให้ยอมรับ หรือครอบงำความคิดของผู้มาเกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกัน สื่อสารมวลชนก็มีส่วนในการสื่อสารที่ไม่สร้างสรรค์ และเสี่ยงต่อความผิดต่อหลักศีลธรรม ซึ่งเป็น

ความจำเป็นที่ชาวอโศกจะต้อง “ปกป้องตนเอง” ในการกระทำของสื่อมวลชน เพราะมีฉะนั้นจะเป็นผลเสียต่อการพัฒนาจิตวิญญาณของชาวอโศกเอง

เปรียบเทียบการสื่อสารจึงหวนเกี่ยวกับการสื่อสาร 2 จังหวะ(ที่มา : ดัดแปลงจาก พิระ จิระโสภณ 2529 : 648) ผู้นำความคิด เป็นเพียงสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มสังคมหรือชุมชน ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวสาร ส่วนคนอื่นซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่เป็นพวกเฉื่อยชา ผู้นำความคิด จะเป็นผู้นำข่าวสารที่ได้รับมาจากแหล่งต่างๆ ไปเล่าให้บุคคลอื่นฟัง โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงข่าวสารให้เป็นไปตามความคิดของตน และในขณะเดียวกันบุคคลที่ได้ฟัง ส่วนใหญ่มักจะเป็น บุคคลที่ถูกใจได้ง่าย ดังนั้นข่าวสารจากสื่อมวลชนจึงไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับส่วนใหญ่ ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎี เข้มลึดยา

1.5 ทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูสาร (Gatekeeper Theory) จากการที่นักสื่อสารมวลชนมีหน้าที่เลือกสรร ตกแต่ง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเสนอไปยังผู้รับสาร ซึ่งลักษณะหน้าที่เช่นนี้คล้ายกับว่าทำหน้าที่เป็น "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) หรือบางแห่งก็เรียกกันว่านายทวารข่าวสาร หรือผู้ปิดและเปิดประตูสาร ซึ่งการจะเรียกเช่นใดนั้นความหมายก็คงไม่พ้นผู้ที่คอยกั้นกรองข่าวสารเพื่อที่จะส่งผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสารนั่นเอง

แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) นี้มาจากข้อเขียนของ เค เลวิน (Lewin, K. 1947) ซึ่งได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยบริเวณประตูที่ซึ่งมีการปล่อยหรือกักข่าวสารต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หรือโดยวินิจฉัยของผู้เฝ้าประตูเองว่าจะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้หรือไม่ หรือข่าวสารอะไรควรจะส่งไปถึงผู้รับสารช้าหน่อย หรือข่าวสารอะไรควรตัดออกไปทั้งหมด ซึ่งแนวความคิดนี้เอง ได้ถูกนำมาอธิบายลักษณะการไหลของข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารมวลชน หรือเปรียบเสมือนเป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ปิดและเปิดประตูข่าวสารที่ยืนอยู่ระหว่างตัวข่าวสารและผู้รับสารจากสื่อมวลชน

จากแนวความคิดเรื่อง "ผู้เฝ้าประตู" ของเลวิน นี้ ดี เอ็ม ไวท์ (White, D. M. 1950) ได้นำมาใช้ในการศึกษากิจกรรมของบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่งในอเมริกา ซึ่งกิจกรรมในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นี้มีส่วนคล้ายกับหน้าที่ผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) ซึ่งสามารถแสดงได้โดยแบบจำลองดังต่อไปนี้

แบบจำลองหรือทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่า จากต้นตอแหล่งข่าว ซึ่งในตัวอย่างข้างต้นก็คือ สำนักข่าวโทรทัศน์ จะมีข่าวสารมากมายหลายชิ้น (N1, N2, N3, N4) ส่งมายังสำนักงานหนังสือพิมพ์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ บรรณาธิการ

ข่าวจะทำหน้าที่ คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้นเพื่อตีพิมพ์หรือออกอากาศ ส่วนอีกหลายชิ้นก็อาจถูกโยนทิ้ง

แบบจำลองผู้เฝ้าประตูของ ดี เอ็ม ไวท์ (1950) ในที่นี้ N คือ แหล่งข่าวต่างๆ

N1, N2, N3, N4 คือ ข่าวแต่ละชิ้น

N21, N31 คือ ข่าวที่ถูกเลือก

M คือ ผู้รับสาร

N1, N4 คือ ข่าวที่ไม่ถูกเลือก

ตะกร้าไป ข่าวสารที่ถูกคัดเลือกนี้จะถูกคัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังผู้อ่าน ผู้ชม หรือผู้ฟัง แบบจำลองนี้พยายามชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดและเปิดประตูสารของสื่อมวลชนทั่วไป จากตัวอย่างข้างต้น ดี เอ็ม ไวท์ ได้ศึกษาบทบาทของบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ทั่วไปในสหรัฐอเมริกา ถ้าเป็นตัวอย่างในเมืองไทย เราก็อาจจะหมายถึงบทบาทของบรรณาธิการข่าวต่างประเทศทั่วไป ทำหน้าที่คอยตรวจข่าวจากเครื่องโทรทัศน์ หรือจากเอกสารข่าวที่ส่งมาจากสำนักข่าวต่าง ๆ เช่น สำนักข่าวเอพี สำนักข่าวเอเอฟพี สำนักข่าวรอยเตอร์ หรือสำนักข่าวไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละวันจะมีข่าวเข้ามามากมายนับสิบนับร้อยชิ้นแต่บรรณาธิการจะทำหน้าที่คัดข่าวที่จะตีพิมพ์ หรือออกอากาศเพียงไม่กี่ชิ้นที่ตนเห็นว่าน่าสนใจเท่านั้น

แบบจำลองหรือทฤษฎีของ ดี เอ็ม ไวท์ นี้อธิบายอย่างง่าย ๆ ถึงบทบาท "ผู้ปิดและเปิดประตูสาร" หรือ "ผู้เฝ้าประตู" ของสื่อมวลชน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาจจะมีขั้นตอนสลับซับซ้อนกว่านี้เช่นข่าวโทรทัศน์ที่ส่งมานั้น ก่อนที่จะส่งมาก็จะต้องมีการกลั่นกรอง มาก่อนจากบรรณาธิการ สำนักข่าวนั้น ๆ หรือแม้แต่ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเองก็จะทำหน้าที่ "ผู้เฝ้าประตู" คือ เลือกว่าจะทำรายงานข่าวไหนหรือไม่ทำข่าวไหนบ้างก็ได้ และเมื่อข่าวโทรทัศน์นั้นถูกส่งมายังสำนักพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ นอกจากจะถูกคัดเลือกโดยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศแล้ว ก็อาจจะถูกกลั่นกรองจากบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวในระดับสูงอีกทีก็ได้เช่นกัน นอกจากนั้นข่าวที่ตีพิมพ์หรือออกอากาศไปยังผู้รับสารเมื่อผู้รับสารได้อ่าน ได้รับฟัง หรือได้รับชมแล้วก็จะถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น เช่น สมาชิกในครอบครัวญาติเพื่อน ฯลฯ การถ่ายทอดโดยผู้เปิดรับสารสื่อมวลชนนี้ก็จะเข้าไปในลักษณะ "ผู้เฝ้าประตู" คือ เลือกจะถ่ายทอดเพียงบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ย่อมได้อีกเช่นกัน จึงเห็นได้ว่าข่าวสารสื่อมวลชนมักจะไหลผ่านผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดและเปิดประตูสารต่าง ๆ มากมายหลายชั้นทีเดียว

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm) กล่าวว่าไว้ว่า Gatekeeper เป็นผู้มีสิทธิในการเปิดและปิดประตูสารต่าง ๆ ที่มีมาถึง gatekeeper ซึ่งการสื่อสารใน

สังคมทุกวันนี้ Gatekeeper ก็ยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญมากทั้งนี้เพราะ Gatekeeper เหล่านี้ ได้แก่ นักข่าว บรรณาธิการข่าว หัวหน้าฝ่ายข่าวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือ วัฒนธรรม ผู้เขียน ผู้พิมพ์ นักวิจารณ์ หัวหน้าหน่วยงานด้านสื่อสาร ผู้จัดการโฆษณา ประธาน ครุ และพ่อแม่เป็นต้น

หน้าที่ของ Gatekeeper ไม่เพียงแต่เลือกหรือปฏิเสธสารต่าง ๆ ที่เข้ามาเท่านั้น Gatekeeper ยังทำหน้าที่จัดสรรนั้น ๆ ให้อยู่ในรูปที่เขาต้องการตลอดจนกระทั่งกำหนดการนำเสนอ ข่าวสาร ระยะเวลาที่หนึ่งเหี่ยวข่าวสารนั้นไว้ว่าจะเสนอในช่วงเวลาใดหรือเสนอสารทั้งหมดซ้ำ ๆ กัน หรือเลือกเสนอเพียงบางส่วนเท่านั้น

Gatekeeper ผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็มีนักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้จัดการโฆษณา ของทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และเครือข่ายโทรทัศน์ ตลอดจนสำนักข่าว

อย่างไรก็ตาม กรณีที่นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว นักข่าวผู้นั้นก็จะทำหน้าที่เหมือนกับผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดเปิดประตูสารเช่นกัน คือจะเป็นคนตัดสินใจในเบื้องต้นว่าจะเขียนข้อเท็จจริงในเรื่องของข่าวที่ตนหาได้อย่างไร

การที่นักข่าว และบรรณาธิการข่าว จะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรมันขึ้นอยู่กับข้อเขียนของ Bagdikian ได้บอกไว้ว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1.5.1 หลักที่ยึดถือในการบริหาร

1.5.2 การมองโลกของความจริงและนิสัยของคน โดยมองว่าผู้อ่านต้องการอะไรและมีความปรารถนาอย่างไร

1.5.3 ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ คือเขาจะเป็นผู้ตัดสินว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้

1.5.4 การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ

1.5.5 ค่านิยมส่วนตัว และนิสัยแปลก ๆ ของบรรณาธิการ เช่น ถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าว หรือตีพิมพ์บนหนังสือพิมพ์ในขณะที่เขาเป็นบรรณาธิการอยู่ นอกจากปัจจัยทั้ง 5 แล้ว ยังมีสิ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบรรณาธิการอีก เช่น ปัจจัยเรื่องเวลา และเนื้อที่การเสนอข่าวสาร ตัวอย่างเช่น นักข่าวที่หาข่าวมาได้แล้ว รายงานข่าวเข้าสู่หน่วยงานของตนก็จะมีคนอื่น ๆ คือพวก rewriter เป็นผู้เฝ้าประตูอีกต่อหนึ่ง พวกนี้จะทำหน้าที่ตบแต่งข่าว จะโดยการตัดทอน ย่อหน้า ตัดบางประโยค บางคำของข่าว หรืออาจจะไม่แก้ไขต้นฉบับข่าวที่นักข่าวคนนั้นส่งมาเลยก็ได้ แล้วก็

ส่งข่าวนั้นออกไปตีพิมพ์หรือออกอากาศ แต่บางครั้งเมื่อส่งข่าวไปแล้วไม่ได้ตีพิมพ์ก็มี ทั้งนี้เพราะเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่พอ หรือเวลาในการกระจายเสียงมีไม่พอ อาจจะเป็นเพราะผู้จัดการฝ่ายโฆษณารับโฆษณาเข้ามามากจนทำให้เนื้อที่และเวลาในการเสนอข่าวไม่พอ ตัวผู้จัดการฝ่ายโฆษณานี้ก็ถือว่าเป็น gatekeeper เช่นกัน

1.6 ทฤษฎีความโน้มเอียง (Co-Orientation theory) พัฒนามาจากการสื่อสารภายในบุคคล มาเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล และเมื่อแทนค่า A และ B ด้วยกลุ่มคน หรือมหาชน ทำให้เกิดทฤษฎีทางการสื่อสารอีกหลายทฤษฎีในกลุ่มทฤษฎีการสื่อสารมวลชน โดยมองว่าประชาชนผู้รับสารมีอิทธิพลต่อการเสนอข่าวสารอย่างไร ส่งผลให้สื่อและสื่อสารมวลชน จำต้องกำหนดบทบาท ภารกิจของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับสาร

1.7 ทฤษฎีการใช้และสร้างความพึงพอใจจากสื่อ (Uses & Gratification Approach) อธิบายว่า ผู้รับสารใช้สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวของบุคคล เช่น ใช้สื่อเรียนรู้ ใช้เพื่อเป็นเพื่อน ใช้เพื่อทำให้ลืมเรื่องที่รบกวนจิตใจ ใช้เพื่อความตื่นเต้น ใช้เพื่อพักผ่อน ใช้เพื่อสร้างโลกจินตนาการส่วนตัว

1.8 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของสื่อมวลชนและ การพึ่งพาสื่อมวลชน ทฤษฎีการพึ่งพาสื่อมวลชนเป็นทฤษฎีจากกระบวนการทัศน์ที่มุ่งเน้นผู้รับสารเป็นศูนย์กลางของการศึกษาผลของการสื่อสารมวลชน บอลล์ – โรคิช และ เดอเฟลอร์ (Ball-Rokeach, S.J. and De Fleur, M.L., 1976) ได้เสนอแบบจำลองเชิงพึ่งพาของสื่อมวลชน (Media Dependency Model) ที่อธิบายว่า ข่าวสารจากสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้รับสารหรือไม่ ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพาข่าวสารจากสื่อมวลชนของผู้รับสาร

การพึ่งพา หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งจะบรรลุเป้าหมายหรือได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการนั้นจะขึ้นอยู่กับทรัพยากรของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังเช่นมนุษย์ในสังคมยุคใหม่ต้องพึ่งพาข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างมากด้วยเหตุผลหลายอย่าง เช่น ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ต้องการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องการหลีกเลี่ยงความเครียดจากชีวิตประจำวัน โดยหันไปหาความบันเทิงจากสื่อมวลชน ถ้ายังต้องพึ่งพามากหรือยังได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมาก อิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมก็มีมากด้วย

ระดับการพึ่งพาอาศัยสื่อมวลชน ขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญ 3 ตัวแปร ได้แก่ ระบบสังคม ผู้รับสาร และระบบสื่อมวลชน ซึ่งระดับการพึ่งพาสื่อเป็นไปตามข้อสมมติฐานของทฤษฎี ดังนี้คือ ลักษณะของโครงสร้างสังคมเป็นอย่างไร โครงสร้างสังคมดังกล่าวกำหนดให้สื่อมวลชนมีบทบาทต่อผู้รับ

อย่างไร บทบาทต่อผู้รับสารที่แตกต่างกันนั้นมีผลทำให้ผู้รับสารพึงพาสื่อแตกต่างกันไป ระดับการพึงพาสื่อต่างกันส่งผลให้อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับมีมากน้อยต่างกัน ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของระบบสังคม ผู้รับสาร และระบบสื่อมวลชน นอกจากจะเป็นสิ่งที่กำหนดระดับการพึงพาสื่อแล้ว ผลของการสื่อสารก็ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสามด้วย ดังแสดงให้เห็นจากแผนภาพต่อไปนี้

ระบบสังคม จะต่างกันไปตามระดับเสถียรภาพของสังคม สังคมที่ขาดความมั่นคงแน่นอนในเชิงโครงสร้าง เช่น อยู่ในภาวะของการเปลี่ยนแปลงและเกิดความขัดแย้งสูง คนในสังคมจะมีความต้องการพึ่งพาข่าวสารจากสื่อมวลชนสูงมากกว่าสังคมที่มีเสถียรภาพมั่นคงไม่มีความขัดแย้งหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือในช่วงเวลาที่สังคมประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ เช่น มีภัยธรรมชาติ แผ่นดินไหว คลื่นยักษ์ถล่มจนก่อให้เกิดหายนะอย่างรุนแรง ประชาชนจะต้องการพึ่งพาสื่อมากขึ้น จนกระทั่งข่าวสารนั้นอาจจะครอบงำกระแสความสนใจของประชาชนได้ทั้งหมด

สำหรับโครงสร้างสังคมแบบอุตสาหกรรมที่ซับซ้อนมากกว่าโครงสร้างสังคมแบบเกษตรกรรมนั้น ประชาชนจำเป็นต้องพึ่งพาสื่อค่อนข้างสูง สื่อมวลชนในสังคมอุตสาหกรรมจะมาทำหน้าที่หลายอย่างให้กับประชาชน เช่น อธิบายเรื่องราวความเป็นไปหรือความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นในโลก ชี้นำผู้รับสารในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพในช่วงที่เกิดโรคไข้หวัดคนกระบาด การให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางการลงทุนในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ การผ่อนคลายความตึงเครียดให้กับผู้คนในสังคม นอกจากนี้ ความเข้าใจในโลกของคนในสังคมอุตสาหกรรมมักไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) หากแต่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านสื่อ (Mass – Mediated Experience) ดังนั้นสื่อมวลชนจึงทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลก เช่น การช่วยให้บุคคลเข้าใจโลกมากขึ้นจากการติดตามดูละครโทรทัศน์ หรือดูข่าว (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 243-244)

ระบบสื่อมวลชน ระบบสื่อมวลชนเป็นปัจจัยทำให้มีการพึ่งพาข่าวสารมากหรือน้อยต่างกัน ในบางสังคมสื่อมวลชนทำหน้าที่หลักเกี่ยวกับข่าวสารโดยเฉพาะ เช่น เป็นผู้ตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล เป็นแหล่งข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลก และเป็นแหล่งของความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบต่าง ๆ ยิ่งสื่อมวลชนทำหน้าที่หลักเหล่านี้มากเท่าไร ความจำเป็นในการพึ่งพาสื่อมวลชนก็ยิ่งมากขึ้น สำหรับสังคมไทย สื่อมวลชนทำหน้าที่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการให้ความบันเทิง อาทิ ละครโทรทัศน์ รายการเพลง เกมสัปดาห์ ที่ช่วยลดความตึงเครียดให้กับประชาชนได้

นอกจากนี้ ความเป็นศูนย์กลางด้านการนำเสนอข่าวสารก็มีผลทำให้การฟังพาสื่อมีมากขึ้น โดยต้องพิจารณาว่าหน้าที่ด้านนั้นมีความสำคัญต่อคนกลุ่มไหน เช่น หน้าที่ในการเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวในแวดวงธุรกิจการเงิน อาจจะถือว่ามีความเป็นศูนย์กลางสำหรับกลุ่มนักธุรกิจมากกว่ากลุ่มบุคคลอื่น การฟังพาสื่อของกลุ่มนักธุรกิจต่อสื่อมวลชนในข่าวสารด้านนี้จึงมากเป็นพิเศษ เป็นต้น

กลุ่มผู้รับสาร เป็นอีกตัวแปรที่มีส่วนกำหนดระดับการฟังพาสื่อ หากบุคคลมีความต้องการข่าวสารมาก อัตราการฟังพาสื่อข่าวสารก็มีมากขึ้น และในกรณีเช่นนี้ สื่อมวลชนจะมีผลต่อบุคคลนั้นสูงตามไปด้วย

ธีระพล อ้นมัย (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหนังสือพิมพ์กับการฟังพาสื่อของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนปากมูล พบว่า ผู้ชุมนุมเปิดรับข่าวสารและต้องการฟังพาสื่อจากส่วนกลางสำหรับผลของการสื่อสารมวลชน แบบจำลองนี้ได้แบ่งประเภทของผลออกเป็น 3 ด้านคือ(สวนิต ขมภัย และ ระวีวรรณ ประกอบผล,2537:108-109)ด้านผลในด้านความคิด คือการทำให้เกิดความกำกวมและการตัดสินใจความกำกวม การก่อให้เกิดทัศนคติ การกำหนดเรื่องพิจารณา การขยายระบบความเชื่อของบุคคล การทำความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ด้านที่สองผลในด้านความรู้สึกการทำให้เกิดความกลัวและความวิตกกังวล การเพิ่มหรือลดกำลังใจ (การทำให้หมดความรู้สึกผูกพัน) ด้านที่สามผลในด้านพฤติกรรม การเร่งรื้อให้ลงมือกระทำ หรือหยุดยั้งการกระทำ การก่อให้เกิดประเด็นปัญหา หรือ การตัดสินใจประเด็นปัญหา การบรรลุถึง หรือการจัดให้มียุทธวิธีเพื่อการลงมือปฏิบัติ (ตัวอย่างเช่นการเดินทางทางการเมือง) การทำให้เกิดพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์สุขของผู้อื่น (ตัวอย่างเช่นการบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย) ตามแบบจำลองการฟังพาสื่อมวลชนนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ระบบสื่อมวลชนและระบบสังคมมีผลต่อระดับการฟังพาสื่อมวลชนของผู้รับสาร และก่อให้เกิดผลกระทบต่อความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้รับสาร ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของผู้รับสาร เช่น การลุกฮือประท้วงต่อต้าน อาจส่งผลกระทบต่อระบบสังคมและระบบสื่อมวลชนได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ระบบสังคมและระบบสื่อมวลชนก็มีผลกระทบต่อกันด้วย ในสังคมประชาธิปไตยย่อมมีระบบสื่อมวลชนที่แตกต่างจากสังคมคอมมิวนิสต์

1.9 แนวความคิดเกี่ยวกับคำว่าผู้นำทางความคิดหรือผู้นำความคิดเห็น (Opinion leader) เมื่อกล่าวถึงการเป็นผู้นำทางความคิดหรือผู้นำความคิดเห็นแล้วจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราทราบถึงการหลั่งไหลของการสื่อสารด้วย โดยเราสามารถเริ่มดูจากผู้นำทางความคิดในเรื่องนี้ "แมคเคียวเวลล์ กล่าวว่า มนุษย์มักจะเลียนแบบการกระทำของคนอื่นที่เคยทำมาก่อนกระนั้นก็ตาม ใช่ว่ามนุษย์จะเลียนแบบการกระทำที่ผู้อื่นเคยทำมาก่อนทั้งหมดโดยสิ้นเชิง"

ปี ค.ศ. 1961 ณ. หมู่บ้านแห่งหนึ่งในโคลัมเบีย แต่เดิมทำการเกษตรกันเป็นไร่ นาขนาดเล็ก ๆ แต่ต่อมาได้มีการขยายโดยเน้นการทำงานมากขึ้น เช่น ในสัปดาห์หนึ่งจะมีการทำงานทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด การเริ่มทำในสิ่งใหม่เป็นสิ่งที่ถูกคัดค้าน พวกคนหนุ่มที่ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจึงรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์หมู่บ้าน และต่อมาได้สร้างความเจริญใหม่ ๆ ให้กับหมู่บ้านมากมาย จนกลายเป็นผู้นำใหม่ที่มีผู้ตามมากมาย ส่วนผู้นำเก่ามีผู้ตามเหลือเพียงหยิบมือเดียว ตัวอย่างของการขึ้นหรือตกของผู้นำทางความคิด (ผู้นำด้านความเห็น, ผู้นำด้านความคิดเห็น) นี้ เป็นนัยที่แสดงให้เห็นว่า ต้องมีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมแต่ละระบบด้วย

ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการในการสร้างความเปลี่ยนแปลง ในที่สุดแล้วขึ้นอยู่กับความสามารถและการร่วมมือกันของผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ตัวกลางที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (change agent) ควรมุ่งสร้างให้ผู้นำหมู่บ้านมีการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ แต่ในวงการศึกษาเราก็ก้าวไปได้ถึงขั้นที่จะทราบได้อย่างแน่นอนเกี่ยวกับธรรมชาติของการเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาให้เกิดความเป็นสมัยใหม่ และอีกประการหนึ่งในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดความทันสมัยหรือสมัยใหม่นั้น โดยความเป็นจริงสามารถสร้างโดยการเน้นที่ระดับผู้นำท้องถิ่นได้หรือไม่ ในประเด็นเหล่านี้ Homan ได้แสดงความเห็นคัดค้านว่า ผู้นำโดยความเป็นจริงแล้ว มีความผูกติดอยู่กับบรรทัดฐานของสังคมที่เขาอยู่ ดังนั้นการจะสร้างผู้นำทางความคิดได้นั้นต้องมีการสร้างให้สังคมมีบรรทัดฐาน ที่เปลี่ยนแปลงไปเสียก่อนคือให้สังคมทันสมัยขึ้น แล้วผู้นำจึงจะมีความทันสมัยตาม สิ่งนี้หมายถึงการต้องมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่งเสียก่อน สมมติฐานของHoman จึงถือว่า ผู้นำทางความคิดเกิดจากการที่ผู้นำรับเอาความคิดใหม่มาจากอีกสังคมหนึ่ง จากสมมติฐานหรือการศึกษาของ Homan นี้ เราพิจารณาได้จากรูปแบบการสื่อสาร 2 จังหวะ ใน 2 รูปแบบต่อไปนี้ รูปแบบแรกนี้เป็น One Step Flow ซึ่งสันนิษฐานว่าผู้รับเป็นตัวแปรตามที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความสัมพันธ์ ในลักษณะสิ่งเร้า-การตอบสนองระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารและรูปแบบนี้เป็นแบบสองขั้นตอนซึ่ง Homan เห็นว่ารูปแบบแรกนั้นไม่เป็นจริงเพราะจริง ๆ แล้วอิทธิพลระหว่างบุคคลจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางความคิดกับชาวบ้านนั้น เป็นที่ยอมรับมากกว่า เช่น ความคิดต่าง ๆ มักมาจากวิทยุ และซิมซอบผู้ผู้นำทางความคิดและเขาก็จะนำความคิดที่ได้ไปสื่อสารให้กับชาวบ้าน ซึ่งมีความสนใจน้อยกว่าเขาอีกทีหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่วิจัย ค้นพบในช่วงหลัง ๆ (ประมาณหลายสิบปีที่ผ่านมา)

1.10 ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระ (Agenda-setting theory) ถึงแม้คำศัพท์ Agenda-setting จะเริ่มใช้แพร่หลายในวงการวิจัยสื่อสารมวลชนเมื่อเร็ว ๆ นี้ แต่การค้นคว้าด้านนี้ได้มีมานานแล้ว แนวความคิด Agenda-setting เริ่มตั้งแต่สมัยที่ Walter Lippman (1922) คิดคำว่า "Pictures in our heads" (มโนภาพในหัว) และ Robert Ezra Park (1925) อธิบายถึงกระบวนการ

รวบรวมข่าวสาร (News gathering process) แต่หัวใจของหัวใจของการค้นคว้าจริง ๆ เริ่มเมื่อนักสังคมวิทยา Paul Lazarsfeld และคณะทำการวิจัยบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1942 และ 1948 Lazarsfeld ไม่ได้ใช้ศัพท์ Agenda-setting โดยตรง แต่ได้กล่าวพาดพิงถึงผลในทางระดมสรรพกำลัง (Mobilizing effects) ของสื่อมวลชนในการรณรงค์หาเสียง (ดู Lazarsfeld, Berelson and Gaudet, 1948; และ Berelson, Lazarsfeld and McPhee, 1954)

การศึกษา Agenda-setting มุ่งที่จะวิเคราะห์หน้าที่หรือผลของสื่อมวลชนในด้านข่าวสาร (Information) แทนด้านการชักจูง (Persuasion) สมมติฐานสำคัญกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการที่สื่อมวลชนเลือกเน้นประเด็นสำคัญของหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue) ในการรายงานข่าวสารกับการที่ผู้รับสารหรือมวลชนตระหนักถึงสาระสำคัญ (Salience) ของหัวข้อประเด็น (Topic) หรือปัญหา (Issue) นั้น ๆ ความสัมพันธ์นี้อาจกล่าวในเชิงเป็นเหตุผลได้ว่า ยิ่งสื่อมวลชนเลือกเน้นประเด็นหัวข้อ (Topic) หรือปัญหา (Issue) สำคัญใด ผู้รับสารหรือมวลชน (Audience) ก็จะตระหนักถึงสาระสำคัญ (Salience) ของหัวข้อหรือปัญหานั้นมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลสำคัญประการหนึ่งของสื่อมวลชนก็คือ เป็นผู้กำหนดหรือวางระเบียบวาระการรับรู้เหตุการณ์แก่ประชาชนทั่วไป Cohen (1963) ได้สรุปไว้ว่า "สื่อมวลชนอาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเสมอไปในการเสนอแนะแก่ประชาชนว่า อะไรบ้าง (What) เป็นสิ่งที่น่าคิด แต่สื่อมวลชนมีผลอย่างมหาศาลในการแนะนำประชาชนว่าน่าคิดเกี่ยวกับเรื่องอะไร (What about)"

การค้นคว้าด้าน Agenda-setting ทำกันมากในสาขาการสื่อสารการเมือง (Political communication) โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ Political socialization ปัญหาที่น่าสนใจประการหนึ่งคือการใช้สื่อมวลชนในการพัฒนาความคิดและทัศนคติทางการเมือง (Political cognitions) (ดูรายละเอียดได้จาก Backer, McCombs and McLeod, 1975)

ทฤษฎี Co-orientation เป็นแบบที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการวิจัยสื่อสารมวลชนที่แพร่หลายมากในปัจจุบัน หน่วยวิเคราะห์ที่เหมาะสมคือระดับกลาง หรือระดับระหว่างบุคคล (Molecular-interpersonal level) แทนที่จะเป็นระดับมหภาค (Macro-molar level) และระดับจุลภาค (Micro-atomic level) ซึ่งเป็นที่นิยมทั่วไปในวงการวิจัยสังคมศาสตร์ การวิจัยที่อาศัยแบบ Co-orientation ก่อให้เกิดความตื่นตัวในวงการสื่อสารมวลชน และมีส่วนช่วยสร้างความก้าวหน้าให้แก่ทฤษฎีสาขาวิชานี้อย่างมาก อย่างไรก็ตามแนวความคิด Co-orientation รู้จักกันแพร่หลายเฉพาะกลุ่มนักวิชาการในสหรัฐอเมริกาส่วนในประเทศอื่นแทบไม่มีนักวิชาการคนใดรู้จักกับแนวความคิดนี้เลย

แบบ Co-orientation ที่ใช้กันแพร่หลายในวงการวิจัยสื่อสารมวลชนเกิดขึ้นโดย Newcomb (1953) นักจิตวิทยาสังคม ตามแนวความคิดของ Newcomb บุคคลสองคนคือ A และ B ต่างก็มีความรู้สึกหรือทัศนคติชอบหรือไม่ชอบอีกฝ่ายหนึ่ง และขณะเดียวกันต่างก็มีทัศนคติเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของอื่นร่วมกัน สมมติว่าในกรณีที่มีความแตกต่างเกิดขึ้น (เช่น A และ B ต่างก็ชอบพอซึ่งกันและกันแต่มีทัศนคติเกี่ยวกับวัตถุ X แตกต่างกัน) จะเกิดความรู้สึกตึงเครียด (Tension) ซึ่งจะต้องผ่อนคลายโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ถ้า A ชอบ B แต่พบว่าทั้งสองมีทัศนคติเกี่ยวกับวัตถุ X ต่างกัน A จะต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ 1. A เปลี่ยนทัศนคติของตัวเองเกี่ยวกับ B หรือ X 2. พยายามเปลี่ยนความคิดของ B เกี่ยวกับ X 3. เลิกติดต่อสื่อสารกับ B หรือการสนับสนุนจากบุคคลอื่น หรือ 4. พยายามบิดเบือนความคิดของเขาเองเกี่ยวกับสถานการณ์ที่แท้จริง

แบบ A-B-X Co-orientation ของ Newcomb เป็นแนวความคิดหนึ่งของทฤษฎีว่าด้วยความสมดุลของระบบความคิด (Cognitive consistency or balance theories) ซึ่งมีประโยชน์มากในการค้นคว้าเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา แบบ Co-orientation ของ Newcomb นับว่ามีประโยชน์เป็นพิเศษสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชนเพราะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งกับระบบความรู้สึคนึกคิดในระดับบุคคล (Intrapersonal systems) และระบบความคิดและการรับรู้ (Cognitions and perceptions) ในระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal relations) นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้กับระดับมวลชนอีกด้วย (Mass or societal level)

แบบ Co-orientation เริ่มนำมาใช้แพร่หลายในวงการวิจัยสื่อสารมวลชนตั้งแต่ปี 1964 McLeod ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมืองแมดิสัน เป็นผู้นำแบบ Co-orientation นี้มาประยุกต์ใช้และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ดูรายละเอียดจาก McLeod and Chaffee, 1973) ตามความคิดของ McLeod นั้น มีแบบ Co-orientation อยู่ด้วยกันสองแบบ คือ แบบแนวความคิดหรือทฤษฎี (Conceptual model) และแบบของการวัด (Measurement Model) เท่าที่ผ่านมา แบบของการวัดเป็นที่ใช้แพร่หลายเพราะช่วยในการเก็บข้อมูลได้โดยตรง ส่วนแบบทฤษฎีถูกละเลยและแทบไม่มีใครรู้จัก ความจริงแล้วทั้งสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

แบบแนวความคิดหรือทฤษฎี (Conceptual model) แบบทฤษฎีนี้ดัดแปลงโดยตรงจากแบบ A-B-X ของ Newcomb บุคคลทั้งสองคือ A และ B มีฐานะความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน นั่นคือความสัมพันธ์จาก A ถึง B เท่ากับความสัมพันธ์จาก B ถึง A

ข้อแตกต่างปลีกย่อยจากแบบของ Newcomb อยู่ตรงที่ความสัมพันธ์ของ A และ B เกี่ยวกับวัตถุ X โดยที่ McLeod และ Chaffee ได้นำแนวความคิดของ Carter (1965) นักวิจัยสื่อสารมวลชนมาประยุกต์ใช้ Carter เสนอว่าบุคคลเรามีใช้มีความคิดโน้มเอียง (Oriented) เกี่ยวกับ

วัตถุหรือสิ่งของเพียงสิ่งเดียวแต่เกี่ยวกับความแตกต่าง (Discrimination) ระหว่างวัตถุหรือสิ่งของหลายสิ่ง ฉะนั้น ถ้ามีวัตถุสองสิ่ง บุคคลอาจจะแยกแยะความแตกต่างระหว่างวัตถุโดยอาศัยคุณลักษณะต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ ตามแนวความคิดนี้ Carter ได้เสนอศัพท์สองคำที่ใช้กันมากในวงการวิจัยสื่อสารมวลชน คือ Salience (ความคิดรวบยอดหรือสำคัญ) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลมีความคิดเกี่ยวกับวัตถุใดวัตถุหนึ่งเพียงสิ่งเดียวและ Pertinence (ความคิดสัมพันธ์) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลคิดแยกแยะระหว่างวัตถุสองสิ่งโดยอาศัยคุณลักษณะ (Attribute) เพียงอย่างเดียวเป็นเกณฑ์

โดยอาศัยแบบผสมของ Newcomb และ Carter เป็นหลัก McLeod และ Chaffee ได้เสนอแบบทฤษฎี Co-orientation (ดูรูปแสดงที่ 1) รูปที่ 1 (A) แสดงภาพ "ความจริงทางสังคม" (Social reality) จากทัศนนะของบุคคล A สัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปคือ O1...On หมายถึงวัตถุ (Object) จำนวนหนึ่งและตัวอักษร a, b, c หมายถึงคุณลักษณะ (Attributes) ของวัตถุที่บุคคลใช้แยกแยะความแตกต่างระหว่างวัตถุนั้น ๆ ตามรูปแสดง จะปรากฏ "ความนึกคิด" (Cognitions) สองประเภทคือ ประการแรกเป็นความสัมพันธ์จาก A ถึง B ซึ่งประกอบด้วยความคิดของ A เกี่ยวกับ B และความคาดคะเนของ A เกี่ยวกับความคิดของ B ที่มีต่อ A เอง ประการที่สองเป็นความสัมพันธ์จาก A ถึงวัตถุ X ซึ่งประกอบด้วย "ความคิดรวบยอด" (Salience) ของ A เกี่ยวกับวัตถุ O1....On และเกี่ยวกับคุณลักษณะ a, b, c...n และ "ความคิดสัมพันธ์" (Pertinence) ซึ่งแยกแยะความแตกต่างระหว่างวัตถุ O1...On บนพื้นฐานคุณลักษณะแต่ละอย่าง เส้นตรงที่แสดงในรูปหมายถึง ความคิดโน้มเอียง (Orientation) ของ A ซึ่งเขามีประสบการณ์โดยตรง ส่วนเส้นจุดไขว้ปลาหมายถึงการรับรู้ (Perception) ของ A เกี่ยวกับความคิดของ B ซึ่ง A เพียงแต่คาดคะเนเอาเอง

ในทำนองเดียวกัน รูปที่ 1(B) แสดงถึงสภาพ "ความจริงทางสังคม" (Social reality) โดยมองจากทัศนนะของ B ถ้าหากรวมเอาสภาพความเป็นจริงทางสังคมทั้ง A และ B เข้าด้วยกัน จะปรากฏเป็นแบบทฤษฎี

ถ้าหากถือแบบทฤษฎี (รูปที่ 1 C) เป็นเกณฑ์จะมีมาตรการวัด (Measurement) เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ถ้าแยกพิจารณาความคิดรวบยอด (Salience) จากความคิดสัมพันธ์ (Pertinence) ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคนสองคน จะมีการวัดถึงแปดครั้งและมีตัวแปรถึงสิบตัว ถ้าหากเป็นระดับระบบสังคมจำนวนการวัดและตัวแปรย่อมมากตามไปด้วยแบบทฤษฎีนี้จึงไม่สะดวกในการใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

McLeod และ Chaffee ได้สร้างแบบของการวัด Co-orientation ขึ้น (ดูรูปแสดงที่ 2) ลักษณะสำคัญของแบบการวัดนี้อยู่ที่รูปสี่เหลี่ยม (Box) ซึ่งใช้แทนการวัดความนึกคิดหรือการรับรู้โน้มเอียง (Cognitive and perceptual orientations) มิใช่อยู่ที่บุคคล ส่วนบุคคล A และ B ปรากฏอยู่ทางซีกซ้ายและขวาของรูปแสดง อย่างไรก็ตามตัวแปร (Variable) ที่ใช้ในการวิจัยมิได้อยู่ในรูป

สี่เหลี่ยมแต่เป็นแนวความคิด(Concept) ซึ่งแสดงโดยลูกศรชี้เชื่อมโยงระหว่างรูปสี่เหลี่ยม ดังนั้น ตัวแปรก็คือ ความสัมพันธ์ (Relationships) ระหว่างการวัดความโน้มเอียง

แบบของการวัดนี้สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่คำนึงว่าการวัดความโน้มเอียงนี้จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล (A----- B) หรือระหว่างบุคคลกับวัตถุ (A----- O or B -----O) แบบของการวัดครอบคลุมและแยกแยะระหว่างความคิดรวมยอด (Salience) กับความคิดสัมพันธ์ (Pertinence) ด้วย

แบบของการวัดที่ปรากฏตามรูปแสดงที่ 2 ข้างล่างนี้ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญสามตัว ซึ่งอาศัยการวัดทั้งหมดห้าครั้ง ตัวแปรดังกล่าวคือ 1) ความสอดคล้อง(Congruency) 2) ความเข้าใจหรือความเห็นด้วย (Understanding or Agreement) 3) ความถูกต้อง (Accuracy)

ตัวแปรแรก คือ Congruency มิใช่ตัวแปรระหว่างบุคคลเพราะเกิดขึ้นภายในความคิดของคนเพียงคนเดียว หมายถึงความคล้ายคลึงหรือสอดคล้องระหว่างความนึกคิด (Cognitions) และการรับรู้ (Perception) เกี่ยวกับความนึกคิดของคนอื่น

ตัวแปรที่สองคือ Understanding และ Agreement เกี่ยวข้องกับบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป หมายถึงความคล้ายคลึงระหว่างความนึกคิด (Cognitions) ของบุคคลทั้งสองเกี่ยวกับวัตถุใดวัตถุหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึงความคาบเกี่ยวกันระหว่างความนึกคิดของคนทั้งสอง (Cognitive overlap) ข้อแตกต่างระหว่าง Understanding และ Agreement ก็คือตัวแปรแรก หมายถึงความคล้ายคลึงของความคิดสัมพันธ์ (Pertinence) ส่วนตัวแปรหลังหมายถึงความคล้ายคลึงของความคิดรวมยอด (Salience)

ตัวแปรที่สาม คือ Accuracy มีความสำคัญที่สุดในแบบ Co-orientation หมายถึงการที่บุคคลหนึ่ง (B) ประเมินความนึกคิดของอีกบุคคลหนึ่ง (A) ได้ถูกต้องตรงตามที่บุคคลนั้น (B) นึกคิดจริง Accuracy จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการสื่อสาร ได้มีการค้นพบว่าการสื่อสารสามารถนำไปสู่ Accuracy (ความถูกต้อง) ได้อย่างสมบูรณ์

จากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาสื่อสารมวลชนส่วนใหญ่ มักจะศึกษากันถึงอิทธิพล หรือผลที่สื่อสารมวลชนก่อให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งว่า "Effect Approach" ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในหมู่นักวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชนในปี 1950-1960 ในระยะนี้ผู้ที่สนใจศึกษาสื่อสารมวลชน อาจเรียกได้ว่าเป็นนักจิตวิทยาสังคมผู้สนใจการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามหลายครั้งที่เดียวที่หลักฐานจากการศึกษาค้นคว้า (empirical data) ได้ชี้ให้เห็นว่า Effect Approach ดังกล่าวนั้นไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างของประชาชนในเรื่องของการสื่อสาร จึงก่อให้เกิดวิธีการศึกษาแบบใหม่ขึ้นมา เป็นการศึกษาที่เน้นประโยชน์ของสื่อสารมวลชนที่มีต่อสังคมและประชาชน คือแทนที่จะศึกษาว่าสื่อสารมวลชน

ทำอะไรกับประชาชน กลับกลายเป็นการศึกษาว่า ประชาชนทำอะไรกับสื่อสารมวลชน การศึกษาแบบนี้ภาษาฝรั่งเศสเรียกกันว่าเป็น "Functional Approach" ที่ก่อให้เกิดสมมติฐานทางการสื่อสารมวลชนในเรื่องการใช้และการตอบสนอง (Uses and Gratifications) ซึ่งหมายความว่าประชาชนใช้สื่อสารมวลชนกันอย่างไร และสื่อสารมวลชนตอบสนองความต้องการอะไรให้แก่ประชาชนบ้าง

อันที่จริงแล้ว Functional Approach ในการศึกษาสื่อสารมวลชนไม่ใช่ของใหม่เอาเลยทีเดียว Swanson (1976) อธิบายเอาไว้ว่าในปี 1940 กว่า ๆ นั้น การศึกษาแบบ Functional Approach ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการศึกษาแบบ Effect Approach ในช่วง 1950-1960 เสียอีก เพียงแต่ว่าประเด็นการมองของ Functional Approach ในช่วง 1970 นี้มีอะไรหลายอย่างที่ใหม่กว่าที่เคยเป็นอยู่ ในยุคต้น ๆ ของ Functional Approach ผู้ที่ศึกษาสื่อสารมวลชนเชื่อว่า ในทุกสังคมระบบการสื่อสารจะทำหน้าที่รับใช้สังคมให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้ Lasswell (1948) เป็นคนแรกที่กำหนดว่า สื่อสารมวลชนมีหน้าที่ 3 อย่างในสังคมนั้นคือ การสอดส่องดูแล (Surveillance) การอธิบายตีความหมายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Correlation) การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม (transmission of social heritage)

Wright (1960) ได้เพิ่มหน้าที่ที่สี่เข้าไป คือการให้ความบันเทิง (entertainment) ส่วน Schramm (1964) ในการอธิบายเรื่องสื่อสารมวลชนและการพัฒนาประเทศได้เรียกหน้าที่ทั้งสามที่ Lasswell กำหนดไว้ว่า ยาม (watchman), เวทีถกเถียง (forum) และครู (teacher)

ในทัศนะของกลุ่ม Functionalism ยุคต้น เราอาจถือได้ว่ากระบวนการทางการเมืองและกระบวนการสื่อสารนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังที่ Peterson และคณะ (1965) ได้เขียนเอาไว้ว่า

On one hand, they (communication systems) make for stability, since they always tend to portray the values and beliefs of the society in which they operate... On the other hand, communication systems also bring about change, since they are one means by which the existing is challenged. Thus on the one hand, they tend to maintain status quo and the other to disrupt it. (p.19)

ประการหนึ่ง (ประการแรก) ระบบการสื่อสาร (มวลชน) ดำเนินไปเพื่อรักษาเสถียรภาพ ในแง่ที่ว่าสื่อมวลชนพยายามที่จะสะท้อนภาพของคุณค่า (ทางสังคม) และความเชื่อ (ของสังคม) ที่สื่อมวลชนนั้น ๆ รับใช้ (หรือออกจำหน่าย) อยู่ ส่วนอีกประการหนึ่งนั้น มองว่าสื่อมวลชนมีบทบาทในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือประการหนึ่ง (One means) ของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่เกิดอยู่หรือมีอยู่แล้ว (ในสังคม) ดังนั้นอาจกล่าวได้อีก

นัยหนึ่งว่าสื่อมวลชนนั้นมีส่วนทั้งด้านการรักษารัฐของที่มีอยู่ไว้ดังเดิม (status quo) หรืออนุรักษ์ของเดิมไว้และทั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ถ้าจะมองกันในแง่แล้ว การศึกษาสื่อสารมวลชนในแง่ของ Functionalism ก็คือ การศึกษาผลของสื่อสารมวลชนที่มีต่อกระบวนการ; การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองและระบบสังคมต่าง ๆ นั้นเอง แต่ในสมัยใหม่นี้พวกกลุ่ม Functionalism มองอะไรกว้างไปกว่านั้นคือเป็นการศึกษาตามแบบของสมมติฐาน Uses and Gratifications ที่แตกต่างไปจากกลุ่ม Effect Approach ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่ว ๆ ไปในช่วง 1950-1960

- กลุ่ม Effect Approach จะสนใจคำถามที่ว่า "ใครควบคุมสื่อสารมวลชน" "ข้อความในสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อประชาชนอย่างไร"

- กลุ่ม Functional Approach สมัยใหม่หรือกลุ่ม Uses and Gratifications จะสนใจคำถามที่ว่า ประชาชนมีความต้องการอะไร และประชาชนนำเอาสื่อสารมวลชน ข้อความที่ตนเองได้จากสื่อสารมวลชนไปตอบสนองความต้องการเหล่านั้นอย่างไร Katz และ Gurvitch (1973) อธิบายเอาไว้ว่า

...People blend the media to their needs more readily than the media overpower them; that the media are at least as much agents of diversion and entertainment as of information and influence... the selection of media and content, and the uses to which they are put, are considerably influenced by social role and psychological predisposition (p. 164-165)

ประชาชน (โดยทั่ว ๆ ไปในสังคม) ได้ผนวก (blend) สื่อเข้ากับความต้องการของพวกเขาได้อย่างดีกว่าที่สื่อจะมีอิทธิพลเหนือพวกเขา; อย่างน้อย ๆ สื่อมวลชนก็เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความหลากหลาย (ของชีวิต) เป็นแหล่งแห่งความบันเทิง เช่นเดียวกับเป็นแหล่งแห่งข่าวสารและอิทธิพลโน้มน้าวจิตใจคน...ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเลือกประเภทของสื่อ การเลือกเนื้อหาสาระในสื่อและสาระประโยชน์ที่นำเสนอในสื่อจะถูกจูงใจอย่างมากโดยบทบาทของสังคมและความโน้มเอียงทางด้านจิตวิทยา เช่น : คนไทยไม่ชอบเห็นการทารุณสัตว์ การนำเสนอภาพคนจีนโยนลูกไก่เป็น ๆ ให้กระเซ็นในสวนสัตว์กินเป็นอาหารเป็นภาพที่คนไทยทนไม่ได้, ไม่เหมาะสม เป็นต้น)

การศึกษาแบบนี้แตกต่างไปจากการศึกษาแบบ Effect Approach แบบเก่าในแง่ที่ว่าการศึกษาแบบนี้จะถือว่าประชาชนเป็นปัจเจกชนที่ชวนชายเลือกสรรใช้สื่อสารมวลชนเพื่อจุดประสงค์บางอย่างที่เขามีอยู่ การใช้สื่อสารมวลชนถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายที่ประชาชนจงใจทำ (active and goal-directed activity) ผู้ที่ศึกษาสื่อสารมวลชนในแง่ของ Functionalism จะได้ยืมคำกล่าวของ O Keffe (1976) อยู่เสมอว่า

"What media do to an audience may not be as relevant as what audiences do to the media." (p.8) สิ่ง que สื่อปฏิบัติต่อเป้าหมาย (ผู้อ่าน, ผู้ชม, ผู้ฟัง) อาจจะ ไม่เหมือนละม้ายคล้ายคลึง (relevant) กับสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติต่อสื่อ (มวลชน)

การศึกษาแบบ Functional Approach นี้มองมนุษย์ต่างไปจากการมองของผู้ศึกษาสื่อสารมวลชนในรุ่นก่อน ๆ ในสมัยก่อนนั้น Mendelsolm (1974) อธิบายไว้ว่า ผู้ศึกษาสื่อสารมวลชนมักจะมองมนุษย์เป็นเหมือนเครื่องจักร (Homo Mechanicus) ที่ถูกผลักดันด้วยสิ่งเร้าภายนอกแต่สำหรับยุคใหม่นี้เรามองมนุษย์ในแง่ของจิตวิทยาสังคมโดยเน้นคำนึงถึงความเชื่อทัศนคติ และความคิดเห็นส่วนบุคคล ดังนั้นการศึกษาแบบนี้จึงเน้นที่ความต้องการ และสาเหตุของความ ต้องการของประชาชนผู้ใช้สื่อสารมวลชนมากกว่าอิทธิพลของสื่อสารมวลชน

กลุ่ม Functionalism พยายามที่จะสร้างบัญชีรายการความต้องการของประชาชนที่มีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมทางการสื่อสารขึ้น เพื่ออธิบายให้เห็นว่าความต้องการ บุคลิกภาพและองค์ประกอบทางด้านสังคมอื่น ๆ มีส่วนช่วยอธิบายการที่มนุษย์เราแสวงหาหรือหลีกเลี่ยง การใช้ข้อความบางอย่างที่มีอยู่ในสื่อสารมวลชน การศึกษาแบบนี้เป็นการยกย่องมนุษย์ขึ้นสูงกว่าเดิมตามแบบที่เคยมองกันในกลุ่ม Effect Approach มาก เพราะว่าแทนที่จะเห็นว่ามนุษย์เป็นเหมือนหุ่นยนต์ที่สื่อสารมวลชนจะสนตะพายไปไหน ๆ ก็ได้ กลับมองว่ามนุษย์รู้จักที่จะนำเอาข้อความที่ได้จากสื่อสารมวลชนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ดังที่ Atkin (1973) อธิบายไว้ว่า

A message has instrumental utility for the receiver when it provides him with a helpful input for responding to everyday environment stimulate or for defending personal dispositions. He may need information to keep abreast of government actions, to guide his consumer decision making, or to reinforce his political preference. This type of information needs generate intrinsic motivation to seek messages from mass media source (p. 205). สารขึ้นหนึ่งจะมีอรรถประโยชน์ต่อผู้รับสารเมื่อสารนั้นมีส่วนช่วยในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน หรือมีส่วนช่วยในการปกป้องคุ้มครองจุดประสงค์หรือเป้าหมายส่วนตัวของผู้รับสารนั้น ผู้รับสารอาจต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อติดตามพฤติกรรมหรือการบริหารประเทศของรัฐบาล เพื่อการเลือก (ตัดสินใจ) ด้านการบริโภคหรือด้านการเมือง ความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารในลักษณะเหล่านี้เองที่ทำให้ (ุงใจ)

1.11 แนวทางการศึกษาทฤษฎีการสื่อสารมวลชนเชิงมาร์กซิสต์ ทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยมแบบมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ สำหรับในสหภาพโซเวียต ตั้งแต่การปฏิวัติรัสเซีย ในปี 1920 เลนินเขียนทฤษฎีการเมืองแนวสังคมนิยมหลายเล่ม ในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน เขาได้เสนอแนวคิดสำคัญที่ว่า สื่อมวลชนจะต้องเป็นของรัฐโดยการควบคุมของพรรค มีหน้าที่ในการให้

การศึกษาแก่นขนชั้นกรรมาชีพ มิใช่ทำธุรกิจขายข้าวเช่นในประเทศเสรีนิยม ซึ่งสื่อมวลชนมักจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือของนายทุน

ทฤษฎีพื้นฐานอุดมทัศน์มาจากทฤษฎีมาร์กซิสต์ผสมผสานกันออกมาเป็นทฤษฎี มาร์กซิสต์-เลนินิสต์ (Marxism-Leninism) ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อประเทศคอมมิวนิสต์หลัง สงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจีนและเวียดนาม

มองในแง่ทฤษฎีปทัสถาน (normative theory) ทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ สร้างรัฐ เบ็ดเสร็จนิยม (totalitarian state) ที่รัฐมีอำนาจเต็มในการดำเนินงานการสื่อสารมวลชน เพื่อให้เป็น กลไกการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda machine) ที่จะปลุกกระดมมวลชนและผลักดันประเทศไปสู่ ความเป็นสังคมนิยมที่สมบูรณ์

การศึกษาวารสารศาสตร์สังคมนิยม (socialist journalism) ในประเทศคอมมิวนิสต์ จึงได้มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายอุดมการณ์นี้นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 เรื่อยมาจนถึงครึ่งหลังของศตวรรษ 20 คู่ขนานมากับวารสารศาสตร์นิยม (liberal journalism) ในประเทศตะวันตกและที่นิยมตะวันตก

1.12 แนวคิดเรื่องสื่อสารมวลชนผลของการสื่อสาร (Effect Approach) การเป็น ผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) หลักการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้เปิดปิดประตูข่าว (Gatekeeper) การกำหนดวาระของสื่อ (Agenda Setting) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มีทิศทางการใช้อำนาจควบคุมสื่อ จากด้านบน (อำนาจรัฐ) สู่ด้านล่าง (สื่อ)

แบบจำลอง A dependency model of mass-media effect ของ Rokeach & DeFleur (1976) Agenda Setting theory | The Agenda-setting function of mass-media

เกิดจากแนวคิดของ McCombs & Shaw D.L. (1972) มัลคอล์ม แม็คคอมบส์ และ โดแนลด์ ไชว์มุงวิเคราะห์ หน้าที่ และผลของการสื่อสาร (จัดอยู่ในกลุ่ม Effect Approach)

ลิพพ์มันน์ (Lippmann, W. (Public opinion Journal, 1922) กล่าวว่า "สื่อมวลชน มีบทบาทในการสร้างภาพต่างๆ ในหัวสมองของคนเรา"

โคเฮิน (Cohen, B.C. : 1963) กล่าวว่า สิ่งที่สื่อต้องทำต่อประชาชน คือ What to think about (เรื่องอะไรที่ควรคิด)

แนวคิดนี้เป็นอุปสรรคต่อการมีอิสรภาพของสื่อ มองสื่อเป็นเครื่องมือของการใช้อำนาจ เพื่อใช้กระทำต่อประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครอง หรือ มองประชาชนเป็นเครื่องจักรกล (Homo Machanicus) ที่ต้องใส่ข้อมูล (Input data) เข้าไป เพื่อให้แสดงผลอย่างใดอย่างหนึ่งในการตอบสนอง

1.13 ทฤษฎีสังคมมวลชน (Mass Society Theory) เป็นทฤษฎีดั้งเดิมที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดของคำว่า มวลชน (Mass) โดยทฤษฎีนี้เน้นกล่าวถึงความเป็นอิสระของสถาบันต่าง ๆ ที่มีอำนาจในสังคมและการผสมผสานสื่อต่าง ๆ จากแหล่งสารที่เป็นผู้มีอำนาจ เนื้อหาของข่าวสารจึงมีลักษณะที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองและแม้ว่าสื่อเหล่านี้จะไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาในเชิงวิพากษ์วิจารณ์หรือเปรียบเทียบมากนัก แต่สื่อเหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะช่วยให้สาธารณชนปรับตัวเข้ากับสิ่งที่พวกเขาต้องเผชิญอยู่ในสังคมได้

สาธารณชนจะได้รับข่าวสารในบางแง่มุมของสังคมในส่วนที่พวกเขาคาดจะได้รับเช่นข่าวสารที่มีเนื้อหาสาระเพื่อความบันเทิงและการหลบเลี่ยงจากปัญหาที่พวกเขาเผชิญอยู่ ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แบ่งแยกตามงานอาชีพ การใช้เวลาว่าง การอยู่ได้บังคับบัญชาของ ส่วนราชการ ลักษณะการดำเนินชีวิตครอบครัว การแข่งขัน และระดับของเสรีภาพและการมีส่วนร่วมที่น้อยลง ทฤษฎีสังคมมวลชน ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นสาเหตุและก่อให้เกิดสังคมมวลชน ทฤษฎีนี้มีความเชื่ออย่างมากในแนวความคิดที่ว่า สื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นไปของโลกเช่นงานของ C. Wright Mills (1951) ที่กล่าวว่า"ระหว่างความคิดกับความเป็นจริง คือ การสื่อสารซึ่งการสื่อสารนี้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของคนในขณะที่เขาอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของแต่ละบุคคล"

แนวความคิดแบบสังคมมวลชนนี้ ค่อนข้างเป็นการมองโลกในแง่ร้ายและไม่เปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์มากนัก ด้วยเหตุว่าทฤษฎีนี้เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลกนี้ด้วยคำอธิบายแบบเบ็ดเสร็จ เป็นการวินิจฉัยถึงความพิกลพิการของสังคมในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการผสมผสานองค์ประกอบของแนวความคิดเชิงวิเคราะห์จากผลของการเมืองด้วยความคิดที่มีต่อยุคทองของประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นทฤษฎีสื่อ แนวคิดนี้ได้เรียกร้องให้มีการควบคุมและกลั่นกรองเนื้อหาที่จะเผยแพร่ทางสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการใช้อิทธิพลจากผู้มีอำนาจส่วนบุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่า ซึ่งเป็นที่มาของทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูสารด้วยสังคมข่าวสาร : ทฤษฎีใหม่ของการเชื่อมโยงระหว่างสื่อกับสังคม(The Information Society : A New Theory of Media-Society Links)

ในทฤษฎีที่กล่าวมา มักจะเกี่ยวข้องกับสภาพของสื่อมวลชนในสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามการสื่อสารมวลชนได้เติบโตขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย ฉะนั้นจึงเป็นการยากที่จะคงมุมมองของทฤษฎีในลักษณะเดิม แม้สภาพสังคมเองก็เช่นกัน สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป และสภาพความเป็นจริงที่เรามีอาจปฏิเสธได้ก็คือ เรากำลังจะย้ายเข้าสู่ยุคของสังคมข่าวสาร (Information Society)

คำอธิบายเกี่ยวกับสังคมข่าวสาร มีสาระสำคัญเช่นเดียวกับสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม (Postindustrial) ซึ่งอธิบายโดย Bell (1973) และคำจำกัดความก็คือ แนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาของสังคมระดับต่าง ๆ โดยพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการผลิตในสังคม (โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมายังยุคสังคมอุตสาหกรรม)

สังคมข่าวสาร (หรือสังคมยุคหลังอุตสาหกรรม) เป็นยุคที่ข่าวสารเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด เป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการผลิต หรือบางครั้งอาจเป็นผลิตภัณฑ์เสียเอง ดังนั้นแรงงานส่วนใหญ่ในสังคมจะประกอบด้วยผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารและข่าวสารนี้จะ เป็นสิ่งที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจและสังคม

การแบ่งกลุ่มของผู้ทำงานด้านข่าวสาร สามารถแบ่งได้มากมายขึ้นอยู่กับว่าเราจะให้ความหมายของบุคคลเหล่านี้ว่าอยู่ในกระบวนการใด ไม่ว่าจะเป็นการผลิต กระบวนการ ของข่าวสาร การเผยแพร่ข่าวสาร หรือแม้แต่การผลิตเทคโนโลยีด้านข่าวสาร ในสังคมที่พัฒนาแล้วทั้งหลายจะแสดงถึงแนวโน้มที่จะขยายส่วนของการผลิตเหล่านี้อย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ อย่างเช่นการศึกษาของ Rogers (1956) ที่กล่าวว่า "แรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกา กว่า 50 เปอร์เซ็นต์อยู่ในงานด้านข่าวสารในช่วงประมาณปี 1980" ข้อมูลอื่น ๆ ก็แสดงให้เห็นว่า การผลิตด้านข่าวสารได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างรวดเร็ว ในยุคนี้การส่งข่าวสารได้พัฒนาจากรายงานของคณะกรรมการธิการของรัฐบาลและรายงานทางวิทยาศาสตร์ที่พิมพ์ด้วยกระดาษมาสู่ยุคของการสนทนาทางโทรศัพท์ Pool (1984) ได้ประมาณการไว้ว่าญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับข่าวสารเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตรา 8 และ 10 เปอร์เซ็นต์ ระหว่างปี ค.ศ. 1960 และ 1980

เราไม่สามารถประมาณได้ว่าในผลิตภัณฑ์เหล่านี้ มีสื่อมวลชนอยู่สักเท่าไร แต่ คาดว่าจะมีปริมาณสูงทีเดียวและอย่างน้อยที่สุด เราอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้นและกำลังที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์มากขึ้นต่อการผลิตและแพร่กระจายข่าวสาร สื่อมวลชนคือสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการประเมินค่าและบริโภคข่าวสาร และถ้าเรามองในวงกว้าง สื่อมวลชนเป็นตัวกระตุ้นการผลิตเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และนำไปสู่พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังเป็นตลาดแรงงานที่นับวันจะเติบโตยิ่งขึ้นของผู้ที่จะเข้ามาทำงานด้านข่าวสาร

ทฤษฎีสังคมข่าวสารต่างจากทฤษฎีอื่น ๆ บางทฤษฎี โดยที่ทฤษฎีสังคมข่าวสารกล่าวว่าแนวโน้มของการปฏิบัติสังคมไม่ได้เพ่งความสำคัญไปที่เนื้อหาของข่าวสารมากเช่นเดียวกับการให้ความหมายกับการผลิตและการส่งมอบข่าวสาร ซึ่งสะท้อนลักษณะของผลงานการใช้เวลา ความสัมพันธ์ของอำนาจและระบบการแข่งขันและค่านิยมในสังคม เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ และสื่อใหม่ ๆ กำลังจะเปลี่ยนไปสู่รูปแบบของการสื่อสารมวลชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการสื่อสารในวงกว้างและเป็นการสื่อสารทางเดียว มีคำถามต่อไปว่า การเปลี่ยนแปลงในแนวทางนี้จะมีผลต่อ

ประเด็นสำคัญของการต่อเชื่อมสังคมสื่ออย่างไร ซึ่งคำถามนี้ยังยากที่จะหาคำตอบได้ในเมื่อสื่อเก่า (Old Media) ยังคงมีอิทธิพลและสื่อใหม่เช่นวิดีโอ เคเบิลทีวี และคอมพิวเตอร์ ก็ได้รับการปรับให้เข้ากับสถาบันต่าง ๆ ในสังคม

อาจเป็นไปได้ที่เราจะพิสูจน์ว่า คำถามที่เกี่ยวข้องกับการช่วงชิงอำนาจภายในและระหว่างประเทศ และประเด็นหัวข้อที่จะพยายามรวบรวมความเป็นปึกแผ่นในสังคมยังคงอยู่ที่จุดศูนย์กลางและเป็นลักษณะเช่นเดียวกับยุคสังคมอุตสาหกรรม ค่านิยมของอิสรภาพความเสมอภาค และแบบแผนซึ่งก่อให้เกิดการโต้แย้งทางแนวความคิด และก่อให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์สื่อสารมวลชน จะยังไม่สามารถเข้ามาแทนที่ค่านิยมของผู้มีอำนาจได้รวดเร็วนัก (Mcquail : 1986) แต่ถึงกระนั้นที่เราจะลืมนึกเสียมิได้ก็คือ จะต้องมีการทดสอบเกณฑ์สำคัญ ๆ ของความสัมพันธ์แบบสังคมสื่ออีกครั้งโดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วโดยเฉพาะในสิ่งต่อไปนี้ เสรีภาพของผู้รับสารที่มีมากขึ้นในการเผชิญหน้ากับผู้ส่งสาร และบทบาทหน้าที่ของสื่อที่มีลักษณะสมดุลกว่าเดิม (ข้อสนเทศที่เพิ่มขึ้นและการศึกษาด้วยตนเอง)

เส้นพืดคั่นระหว่างการสื่อสารมวลชนและการสื่อสารในลักษณะอื่น เช่นการสื่อสารในการทำงาน การเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะต้องลบล้างลง ในการประเมินว่าสังคมข่าวสารจะมีอยู่จริงหรือไม่ ลักษณะที่น่าจะเป็นไปได้และปัญหาโดยทั่วไปของสังคมยุคข่าวสารนั้น เราจำเป็นต้องตระหนักอยู่อย่างหนึ่งว่าโลกของเรายังคงถูกแบ่งออกตามแนวความคิดและระดับของการพัฒนา ซึ่งอย่างไรก็ตามสื่อสารมวลชนและระบบการสื่อสารใหม่ ๆ อาจดูเหมือนจะมีแนวโน้มที่จะเข้ามาบรรจบกัน ในความสัมพันธ์นี้ Salvaggio (1985) ได้เสนอว่าเราคิดในรูปแบบของแบบจำลองสากล 4 แบบ สำคัญ ๆ ได้แก่ แบบจำลองตลาดแข่งขันเสรี (The Free Market Model หรือ The Competitive Model) แบบจำลองของสาธารณประโยชน์(The Model of Public Utility) ซึ่งพบได้ในประเทศยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น 3.แบบจำลองของลัทธิคอมมิวนิสต์ (The Communist Version แบบจำลองของโลกที่สาม (The Model of The Third World)

ในแต่ละกรณี Salvaggio ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานเหมือน ๆ กันที่จะพิจารณาถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ และช่วยในการให้ความหมายของปัญหาสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับแต่ละระบบ

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกันของปัจจัยจะเปลี่ยนจากรูปแบบหนึ่งไปสู่รูปแบบอื่น ๆ แม้ว่าปัจจัยด้านแนวความคิดจะคงมีอิทธิพลในแต่ละรูปแบบก็ตาม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้น Salvaggio เสนอว่าเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลมากที่สุด ในสังคมแบบตลาดแข่งขันเสรี (The Competitive Model) การกำหนดนโยบายขององค์การจะมีอิทธิพลมากในสังคมแบบสาธารณประโยชน์ (The Public Utility Model) พรรคการเมืองจะมีอิทธิพลมากในสังคมแบบ

คอมมิวนิสต์ (The Communist Model) ปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลมากในกรณีของสังคมแบบโลกที่สาม (The Third World)

เพราะฉะนั้นคำอธิบายที่ชัดเจนที่สุดของการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ก็คือการรวมตัวกันของแนวความคิดของแต่ละรูปแบบสังคมดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้เราควรตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมาของการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้นด้วย

นอกจากการศึกษาทฤษฎีการสื่อสารมวลชนที่กล่าวไปแล้วข้างต้นทั้งหมดนั้น ก็ยังมีการศึกษาทฤษฎีการสื่อสารมวลชนอีกแนวทางหนึ่ง นั่นก็คือแนวทางเชิงมาร์กซิสต์ (Marxism)

จุดเริ่มต้นของทฤษฎีสื่อมวลชนในแนวมาร์กซิสต์ มาจากงานของคาร์ล มาร์ก (Carl Mark) ในหนังสือชื่อ The German Ideology ที่เน้นว่า "ความคิดต่าง ๆ ของชนชั้นปกครองทุกยุคทุกสมัยจะปรากฏอยู่ในความคิดทางการปกครอง" ข้อความนี้สามารถจะถูกนำไปตีความได้มากมาย แต่อย่างไรก็ตามจากข้อความดังกล่าว ทำให้เราได้เห็นภาพของสื่อมวลชนว่า ได้เริ่มจากฐานคติที่ยึดถืออยู่ว่าชนชั้นที่อยู่ระดับ "บนยอด" ของสังคม มีความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และลักษณะที่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจสำคัญ ๆ ทางสังคม ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นผู้ปกครอง สื่อมวลชนนั้นเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในสังคมที่มีชนชั้น สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่ให้โลกทัศน์ที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชนชั้นผู้ปกครองและสอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับความรู้ (หรืออุดมการณ์) ที่ถูกสร้างขึ้น และถูกนำไปเผยแพร่โดยสถาบันทางสังคมอื่นๆ บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการกิจของตนเอง ความแตกต่างของอุดมการณ์เป็นเรื่องปกติสามัญทั้งของสื่อมวลชนแต่ละประเภทและของบุคคลที่สวมบทบาทแตกต่างกัน และมีการรับรู้ที่มีต่อบทบาทที่แตกต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้อุดมการณ์มีความแตกต่างกันไปด้วย ในที่นี่เราต้องการแสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชนมองบทบาทของเขาในส่วนที่มีความสัมพันธ์ต่อสังคมอย่างไร

ประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการกิจของสื่อมวลชนข้างต้นนี้ ไม่ได้ระบุถึงภารกิจทางด้านองค์การสื่อมวลชนเอาไว้ เช่น การดำเนินงานทางธุรกิจ การหากำไร การจัดให้ทีมงานทำ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นฐานที่สำคัญในการทำให้ภารกิจอื่น ๆ ของสื่อมวลชนเกิดขึ้นได้ ภารกิจทางด้านองค์การนี้ถึงแม้ว่าจะสำคัญ แต่ก็ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมหรือต่อบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่นอกองค์การสื่อมวลชน และไม่สามารถกำหนดออกมาเป็นภารกิจที่แน่ชัดตายตัวขึ้นมาได้ ดังนั้นภารกิจทางด้านองค์การสื่อมวลชนเอง จึงไม่อาจนำมาระบุเป็นภารกิจของสื่อมวลชนได้อย่างเต็มที่

บทบาทหน้าที่ต่อปัจเจกชน (Individual Functionalism) แนวคิดนี้ให้ความสนใจต่อพฤติกรรมของปัจเจกชน แรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมและผลกระทบต่อปัจเจกชนซึ่งเกิดจากพฤติกรรมนั้น จุดเชื่อมต่อระหว่างทฤษฎีนี้กับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ก็คือ ข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่า

สาเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์ เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในสังคม การแสดงออก และความพอใจ ซึ่งเกิดจากปรากฏการณ์ในสังคมและผลลัพธ์ของมันจะสะท้อนออกมาเป็น โครงสร้างสังคมโดยส่วนรวม

ข้อสรุปที่ว่าหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคมโดยกว้างนั้น ได้รับการส่งเสริมจากสื่อ (ซึ่งอาศัยการเปิดรับโดยสมัครใจจากปัจเจกชนอื่น) ซึ่งในทางกลับกันสื่อมวลชนเองก็มีความคาดหวังต่อการเลือกรับสื่อของปัจเจกชน เราอาจสรุปได้ว่าสื่อมวลชนคงไม่สามารถแสดงบทบาทที่จะก่อประโยชน์ให้กับสังคมได้ หากว่าบทบาทนั้นมีได้ดำเนินไปเพื่อปัจเจกชนด้วย

สำหรับเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อปัจเจกชนนั้น นักทฤษฎีแนว Individual Functionalist ส่วนใหญ่ พยายามศึกษาวิจัยผู้รับสื่อในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications) ในช่วงเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมา นักวิจัยได้พยายามหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าทำไมคนเราจึงควรเลือกที่จะรับสื่อ และควรที่จะเลือกรับสื่อทั่ว ๆ ไปหรือเฉพาะสื่อใดสื่อหนึ่ง หรือเนื้อหารายการประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้นและรายการลักษณะใดจึงจะตอบสนองความพอใจตามที่ผู้รับคาดหวัง และอะไรคือประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเปิดรับสื่อเหล่านั้น

จากที่กล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ในทัศนะของผู้รับสารเมื่อพิจารณาในแง่ของการใช้สื่อมวลชนกับการตอบสนองความพึงพอใจนั่นเอง จากทัศนะนี้เราเพียงต้องการจะระบุถึงจุดมุ่งหมายของสื่อมวลชน เมื่อมองในแง่ของผู้รับสารที่ต้องการได้รับสิ่งที่ตนต้องการจากสื่อมวลชน หัวข้อดังต่อไปนี้มาจากการย่อยผลของการวิจัยผู้รับสารที่ได้มีผู้ทำเอาไว้แล้ว เนื่องจากเราได้เปลี่ยนการมองจากตัวผู้สร้างสารมาเป็นตัวผู้รับสาร ดังนั้นกรอบความคิดที่ใช้อยู่จึงไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบไม่เหมือนกัน ดังนั้นเราจึงนำเอาตัวแบบความคิดที่เสนอโดย McQuail (1972) มาปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องของการใช้สื่อมวลชนโดยผู้รับสาร

McQuail (1972) ได้เสนอว่าปัจเจกชนควรจะได้รับอะไรบ้างจากสื่อมวลชน ซึ่งมีดังนี้ คือ ได้รับข่าวสาร หรือสารสนเทศได้ทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน สถานการณ์แวดล้อมในสังคมและโลกอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ ได้รับข้อเสนอแนะ และทางเลือกเกี่ยวกับประเด็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ มติหรือการตัดสินใจ ได้รับการตอบสนองความกระหายใคร่รู้และความสนใจทั่ว ๆ ไป ได้รับการเรียนรู้ และการศึกษาด้วยตนเอง ได้รับความมั่นคงจากการตั้งสมมติฐานและความรู้ ประการที่สองได้สร้างรูปแบบของความเป็นตัวของตัวเอง ได้พบแรงเสริมที่จะสร้างค่านิยมส่วนบุคคล ได้ทราบถึงรูปแบบต่าง ๆ ของพฤติกรรม ได้เปรียบเทียบความแตกต่างกับบุคคลที่ปรากฏในสื่อ ให้ความรู้สึกเป็นตัวตน ประการที่สาม สร้างการติดต่อสัมพันธ์ในสังคมและก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในสังคม ได้ทราบความเป็นไปของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อกัน ได้รู้จักบุคคลอื่น และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทราบถึงพื้นฐานของการ

สนทนาและการติดต่อสัมพันธ์ในสังคม มีตัวแทนของความสัมพันธ์อันเพื่อนในชีวิตจริง ช่วยที่จะให้เราดำเนินบทบาทของตนในสังคมอยู่ได้ ทำให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัว เพื่อน และสังคมได้ ประการที่สี่ ให้ความบันเทิง ทำให้เราสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้ชั่วขณะ ได้พักผ่อนหย่อนใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือศิลปกรรม ได้ใช้เวลาว่าง ได้ปลดปล่อยอารมณ์ กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ

เป็นการยากที่จะเชื่อมโยงแรงจูงใจ ความคาดหวัง หรือประโยชน์ที่ผู้ชมได้รับให้เข้ากับเนื้อหาประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะการใช้สื่อมวลชนในลักษณะทั่ว ๆ ไปอย่างที่เป็นอยู่อาจจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับทุกข้อ หรือบางข้อจากที่กล่าวข้างต้นในเวลาเดียวกันก็ได้ ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารนั้นย่อมมีทั้งบทบาทที่ประสบความสำเร็จและบทบาทที่ล้มเหลวคือไม่เป็นไปตามหน้าที่ที่ควรจะเป็นก็ถือว่าล้มเหลวแล้ว

บทบาทหน้าที่และบทบาทหน้าที่ที่ล้มเหลว (Functions and Dysfunctions) แม้ว่าความเกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกันระหว่างบทบาทหน้าที่ในระดับต่าง ๆ จะเป็นที่น่าสนใจแล้ว แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้าเราจะกล่าวถึงระดับความเข้มข้นของการสื่อข้อความ เพราะถ้าอธิบายในบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนสามารถพิจารณาได้หลายข้อแตกต่างกัน ก็น่าจะมีตัววัดถึงการสื่อข้อความระหว่างส่วนต่าง ๆ เพราะฉะนั้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะบรรลุถึงระดับสังคม จึงจำเป็นที่สื่อมวลชนและผู้ทำการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนควรที่จะกำหนดวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ชัดเจนและผู้รับสารก็จะสามารถเลือกรับสารจากสื่อต่าง ๆ ได้ ในทางปฏิบัติสังคมที่เป็นอยู่นี้มีหลายลักษณะด้วยกัน ด้วยเหตุว่าในการพบปะของผู้คนในสังคมนั้น มีหลายวัตถุประสงค์ หลายจุดมุ่งหมายด้วยกัน ซึ่งวิธีการชุมนุมของคนในสังคมนี้จะมีระบบที่เป็นเอกภาพและมั่นคงเพียงใด หากว่ามีความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างจุดมุ่งหมายของระดับต่าง ๆ ของสังคม ก็ย่อมสะท้อนถึงความขัดแย้งภายในสังคม และบางทีอาจรวมถึงความล้มเหลวของสื่อในการที่จะพยายามตอบสนองความต้องการ

ของทุกส่วนในสังคมได้ในการอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อ เราได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ที่เปิดเผยและเป็นเชิงบวกไปแล้ว ความจริงอาจมีบทบาทหน้าที่ที่ซ่อนเร้นและกระบวนการที่ไม่ควรรู้ เกี่ยวกับการทำงานของสื่อมวลชนซึ่งเข้ามาเปลี่ยนแปลงหรือบังคับธรรมชาติที่แท้จริงของจุดมุ่งหมายของสื่อ ซึ่ง Wright (1960;1974) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ซ่อนเร้นและบทบาทหน้าที่ที่ล้มเหลวของสื่อมวลชน ซึ่งอธิบายถึงแหล่งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายแอบแฝงและผลกระทบที่เราไม่ได้มุ่งหวังจุดมุ่งหมายของการเสนอข่าวสาร อาจกลายเป็นการไม่ได้ให้ข่าวสารหรือความรู้ใด ๆ เลยก็ได้ เนื่องจากความมีอคติในการเลือกหรือการไม่เป็นตัวแทนที่แท้จริงกิจกรรมของการแปลความหมายในทางปฏิบัติแล้ว อาจเป็นรูปหนึ่งของการควบคุมทางสังคม ในรูปของการตีความหรือประเมินค่า และในท้ายที่สุดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมอาจจะเข้า

ไปเกี่ยวข้องกับการปิดบังรูปแบบใหม่หรือภาพของวัฒนธรรมที่ต่างออกไป ความบันเทิงอาจหมายถึงสิ่งที่ไร้สาระและการควบคุมจิตสำนึก ในสถานการณ์ที่บ้านเมืองตกอยู่ในอำนาจของผู้เผด็จการ การสร้างความเข้าใจอาจถูกตีความว่าเป็น

การล้างสมองและการบังคับขู่เข็ญ ซึ่งสิ่งนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความว่างเปล่าของคำอธิบายเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อ หรืออาจจะหมายถึงความยึดหยุ่นและสะดวกของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้ตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ตามถ้ามองในความเป็นจริงแล้ว บทบาทในด้านนี้ก็ยังไม่ถึงขั้นที่บรรลุนัก

2. กลุ่มแนวคิดการวิพากษ์ (Critical Theory) สื่อมวลชน

แนวคิดด้านนี้นั้นไม่ใช่การด่าประณาม หรือการมองแต่ในแง่ลบเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการตั้งคำถามกับสิ่งที่มองข้ามไปทฤษฎีวิพากษ์ เป็นทฤษฎีทางสังคมที่ปรับไปสู่การวิจารณ์และการเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งในทางตรงข้ามกับทฤษฎีแบบจารีต (Traditional Theory) ที่มุ่งเพียงทำความเข้าใจและอธิบายสังคมเท่านั้น ได้รับการให้นิยามความหมายโดย Max Horkheimer ซึ่งเป็นนักสังคมศาสตร์ Frankfurt School ในความเรียงของเขาปี 1937 เรื่อง Traditional and Critical Theory (ทฤษฎีวิพากษ์และทฤษฎีแบบจารีต) และได้ถูกนำมาสนทนอย่างละเอียดภายใต้หัวข้อ Critical Theory (Frankfurt School) (สมเกียรติ ตั้งนโม (2548,บทความ) ทฤษฎีวิพากษ์สังคม-ทฤษฎีวิพากษ์วรรณกรรม)สื่อในปัจจุบันมีบางสิ่งบางอย่างแฝงและเคลือบอยู่มามากนัก โดยผ่านการทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้า (Commoditization) จนกลายเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม กลายเป็นยุคอุตสาหกรรมสร้างวัฒนธรรม โดยมี “สื่อมวลชน” มาเป็นกลไกในการสร้างวัฒนธรรมแก่คนในสังคม และเป็นผู้นำเสนอ “ข้อความชุดพิเศษต่างๆ” ซึ่งมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการสร้างทัศนคติ ความคาดหวัง และความหมายต่างๆที่แอบแฝงอยู่ ถือเป็นการประกอบสร้างโลกแห่งความจริง ให้เกิดในจิตสำนึกของผู้คนอีกด้วย (สุนททิ, 2546 : 1) การนำเสนอแนวคิดภาพลักษณ์ผ่านการวิพากษ์ Daniel J. Boorstin (1973) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภาพลักษณ์ ไว้ว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้วยเหตุการณ์เทียม (Pseudo-Events) ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจำลองเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นการสร้างจากองค์ประกอบต่างๆ ที่มองเห็นได้ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย และสามารถเข้าใจได้หลายความหมายและมีความน่าเชื่อถือด้วยภาพลักษณ์ตามแนวคิดของ Boorstin อาจกล่าวได้เป็นลักษณะดังนี้

ลักษณะที่หนึ่งภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่จำลองขึ้นมา (An Image is Simulate) ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการวางแผนที่ประกอบกันขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์บางอย่างที่กำหนดไว้ เช่น วัตถุประสงค์ทางการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น ภาพลักษณ์จึงเกิดกาวแผนประชาสัมพันธ์ การ กำหนดกระบวนการ และกลยุทธ์ต่างๆ เป็นอย่างดี

ลักษณะที่สองภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เชื่อถือได้ (An Image is Believable) ในการสร้างภาพลักษณ์ สิ่งที่สำคัญที่สุด ความน่าเชื่อถือ กล่าวคือ แม้ว่าภาพลักษณ์จะเป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นมา แต่ต้องอยู่บน ต้องอยู่ในพื้นฐานของความน่าเชื่อถือในภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้น

สำนักวิพากษ์ยังมีการแตกแยกเป็นกลุ่มย่อยๆ อีกหลายกลุ่ม ดังนั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า เราศึกษาได้หลายแนวคิดเพื่อใช้ประกอบในการศึกษาในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยกลุ่ม Political Economic คือ กลุ่มที่สนใจในมิติด้านเศรษฐกิจ การเมืองเป็นหลัก ในกลุ่มนี้ยังแบ่งออกเป็น สองกลุ่มย่อยที่มุ่งต่างสนใจในมิติคนละด้านของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทางการเมือง

กลุ่มที่สนใจ Product force ได้แก่กลุ่มที่ให้ความสนใจกับความเจริญก้าวหน้าของพลังการผลิต ซึ่งอาจหมายถึงความเจริญก้าวหน้าทางเครื่องมือ เทคโนโลยีการทำงาน ในกลุ่มนี้มีสำนัก Toronto ที่ให้ความสนใจเรื่องความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารมากเป็นพิเศษ

กลุ่มที่สนใจ Relation of production ได้แก่กลุ่มที่สนใจเรื่องความสัมพันธ์ในการผลิต เช่น ใครเป็นเจ้าของและผู้ควบคุมปัจจัยการสื่อสาร มีการจัดแบ่งผลประโยชน์กันอย่างไร มีการใช้ผลประโยชน์ได้อย่างไร เป็นต้น

กลุ่มสำนัก Frankfurt เป็นกลุ่มที่ลดความสนใจการวิเคราะห์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองลดลงไปบ้าง เนื่องจากพบว่า ปัจจัยดังกล่าวไม่อาจจะอธิบายได้ในกรณีของประเทศประเทศเยอรมันช่วงนาซี รุ่งเรือง หันมาให้ความสนใจด้านจิตวิทยา สถาบันสังคม

กลุ่ม Hegemonic Theory มีแนวทางพื้นฐานคล้ายสำนัก Frankfurt คือ ปฏิเสธด้านเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดการกระทำของมนุษย์ อิทธิพลจากสำนัก Frankfurt ได้ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า แนวคิดวัฒนธรรมศึกษา ที่มุ่งให้เน้นความสนใจด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง นักวิเคราะห์ในกลุ่มนี้คือ R.Williams ได้เสนอแนวคิดการวิเคราะห์ทางวัฒนธรรมแบบใหม่

กลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ที่นำเสนอแนวคิดใหม่ในเรื่องการเข้ารหัสและการถอดรหัสของ S. Hall แห่งสำนัก Birmingham เพื่อประกอบการวิพากษ์ และวิเคราะห์ ในบทนี้จะนำเสนอสารสำคัญของแนวคิดของ Hall ดังนี้

ความหมายและผลอันเกิดจากการสื่อสาร อาศัยแนวคิดเรื่อง “ภาษาเป็นตัวสร้างความจริง” S .Hall ได้นำเอามาอธิบายกระบวนการส่งสารของสื่อมวลชนว่า ผลอันเกิดจากการส่งข่าวสารนั้น จะทำให้เกิดการสร้าง ความเป็นจริง ที่มีอยู่หลายแบบ ล้อมตัวผู้รับสาร

ภารกิจของผู้ส่งสาร S .Hall กล่าวว่าเมื่อส่งสารไปนั้น ผู้ส่งสารได้กระทำ 2 อย่างไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือ นอกจากจะส่งข่าวสารไปแล้ว ยังได้ติดตั้งรหัส (Code System) ให้ผู้รับสารไปด้วย

สารของสื่อ แม้ว่าผู้ส่งสารจะได้ใส่ ความหมายอันหนึ่งลงในสาร แต่เมื่อข่าวสารถึงมือผู้รับ ก็จะเกิดความหมายที่หลากหลาย (Polysemic Value) ซึ่งทำให้ผู้รับสารตีความแตกต่างกันไปต่างๆ นานา อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารที่มีฝีมือก็สามารถจะทำให้ท่ามกลางความหมายอันหลากหลายนี้ จะมีความหมายหนึ่งที่โดดเด่น (Dominant) ชวนให้เข้าตาผู้รับสารส่วนใหญ่

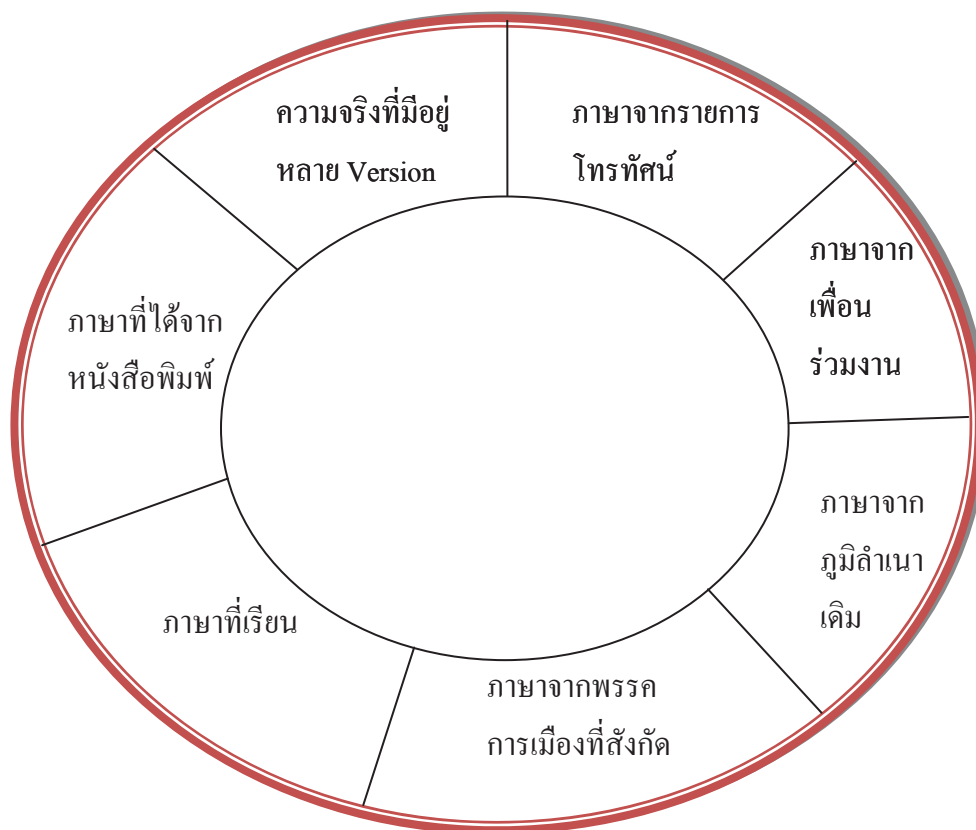
ตัวสื่อ สื่อแต่ละชนิดมีธรรมชาติที่ต่างกัน จึงมีรหัสต่างๆ กันไปด้วย เช่น สื่อโทรทัศน์ที่มีทั้งภาพและเสียง ทำให้มีรหัสที่ดูว่า เป็นธรรมชาติและโปร่งใส(เหตุการณ์จริงเป็นอย่างไรก็เสนอไปอย่างนั้น) ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว ภาพและเสียงที่ผ่านจอ นั้นได้ผ่านการปรุงแต่งมาอย่างมากมายนั่นเอง

ผู้รับสาร เนื่องจากผู้รับสารมีความแตกต่างกันมาก ไม่ว่า อายุ เพศ ประสบการณ์ ความรู้ ฯลฯ จึงทำให้การตีความ ย่อมแตกต่างกันออกไป แต่ความแตกต่างนี้มีได้กระจัดกระจายอย่างไรทิศทาง หากแต่ที่ว่าแตกต่างกันอย่าง S. Hall จัดเป็นระบบแบบแผนได้ 3 รูปแบบคือ รูปแบบที่หนึ่ง Preferred Reading เป็นการตีความตามผู้ส่งสารต้องการ รูปแบบที่สอง Alternative Reading เป็นการตีความที่แตกต่างออกไปจากความตั้งใจของผู้ส่งสาร แต่มีได้มีลักษณะที่คัดค้านโดยตรง รูปแบบที่สาม Oppositional Reading เป็นการตีความที่ขัดแย้งกับความตั้งใจของผู้ส่งสารโดยตรง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ S. Hall มาประยุกต์ใช้สำหรับงานวิจัยนี้โดยได้สนใจแนวความคิดพื้นฐานที่ Hall ได้นำมาใช้ในการอธิบายทฤษฎี คือ แนวคิดเรื่องความเป็นจริง, ทศนคติใหม่ต่อเรื่องผู้รับสาร, ทศนคติใหม่ต่อเรื่องผู้ส่งสาร, แนวคิดเรื่องสารของสื่อมวลชน, การวิเคราะห์ในตัวสื่อ และขั้นตอนการสื่อสาร

2.1 แนวคิดพื้นฐานเรื่อง “ความเป็นจริง” (Reality) S. Hall ได้นำเอาแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ที่ได้กลายมาเป็นผู้นำกบฏทฤษฎีสัญญาวิทยา Semiology ในเวลาต่อมาคือ F. De Saussure ซึ่งได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ภาษา กับสิ่งที่เรียกว่าความเป็นจริง เอาไว้ว่าแต่เดิมวิชาภาษาศาสตร์เคยอธิบายว่าคนเรา ตั้งชื่อ สิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการอ้างอิง กล่าวถึงในครั้งต่อไป แต่ Saussure เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของการตั้งชื่ออันเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษานั้นมีมากกว่าประโยชน์ที่ได้กล่าวมาเพราะภาษาทำให้มนุษย์สามารถจัดระบบ(Organize) สร้าง(Construct) และเป็นเครื่องมือ(Instrument) ให้มนุษย์เข้าสู่ความเป็นจริงอีกด้วย จึงอาจสังเกตได้ว่า เราไม่เพียงแต่ ตั้งชื่อสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเท่านั้นหากแต่ยังเอาใจใส่ในการตั้งชื่ออีกด้วย

จากคำอธิบายของ S. Hall ได้ขยายความต่อไปว่า แท้จริงแล้วไม่มีสิ่งที่เรียกว่าความเป็นจริง ลอยๆ อยู่ จนกว่าจะมีผู้สร้างขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่มีความเป็นจริงของคนใด หรือคนไม่ใด จนกว่าสื่อมวลชนจะใช้ภาษาสร้างขึ้นมา

Saussure ได้นำเสนอความเป็นจริงที่แวดล้อมตัวบุคคลนั้นมีอยู่หลายวิธีการภาษา แต่ละรูปแบบเลือกเอามาใช้จะเป็นตัวนำทางให้แต่ละคนละกลุ่มเข้าสู่ความเป็นจริงในแต่ละวิธีการ ดังแสดงในภาพที่ 2.1

รูปที่ 2.1 ภาพแสดงความเป็นจริง Versions ต่างๆ ที่แวดล้อมตัวบุคคล

เมื่อก้าวโดยสรุป จากแนวคิดของ Saussure สามารถนำมาประยุกต์กับกรณีของสื่อมวลชนว่าในขั้นตอนแรก สื่อมวลชนได้สร้างความเป็นจริง (Social construction of reality) ของกลุ่มบุคคลประเภทหนึ่งขึ้นหลังจากนั้นขั้นที่สองก็คือการเผยแพร่ถ่ายทอด ความเป็นจริงที่บรรดาสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในสื่อมวลชนสร้างขึ้นมาให้แก่ผู้รับสาร หากกระบวนการสร้างและถ่ายทอดนี้สำเร็จ (กระบวนการ Encoding เหมือนกับ Decoding) ก็จะทำให้เกิดความหมายร่วม (Shared meaning) ระหว่างผู้รับสารหรืออาจจะกล่าวว่าผู้ส่งสารสามารถร่วม shared รับรู้ความหมายเดียวกับที่ผู้ส่งต้องการ เน้นอนว่ากระบวนการสร้างและถ่ายทอดความหมายของความเป็นจริงดังกล่าวนี้จะต้องอาศัย ภาษาเป็นเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็นภาษาของสื่อแบบใด สำนักใดก็ตาม และสิ่งที่ Saussure ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าว ต่อมาอย่างมากมายก็คือการวิเคราะห์ว่ามีวิธีการอะไรบ้างที่ภาษาได้กลั่น

ความหมาย ทั้งจากฝ่ายผู้รับและผู้ส่งสารมาได้อย่างไร การบวนการดังกล่าว S. Hall ใช้ศัพท์ว่า การเข้ารหัสและการถอดรหัส นั้นเอง

2.2 แนวคิด ทฤษฎีใหม่ต่อ ผู้รับสาร เพื่อที่จะอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ Encoding กับ Decoding ของ S.Hall ได้ปูพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดใหม่ เกี่ยวกับ ผู้รับสาร โดยเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงจุดร่วมและจุดต่างระหว่างแนวคิดของตนเองกับแนวคิดที่มีอยู่ กล่าวคือ

2.2.1 การเปรียบเทียบรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสาร S.Hall มีจุดยืนว่าระบบรหัส(Code System) ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสเล่มเดียวกันหรือชุดเดียวกันเสมอไป มีเหตุผลมากมายที่จะทำให้รหัสคู่มือในการส่งความหมายและถอดรหัสระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ตรงกัน ไม่สอดคล้องกัน จนถึงขั้นขัดแย้งกัน ด้วยความแตกต่างจากแง่มุมต่างๆ ของผู้ส่งสารและผู้รับสารทำให้การตีความหมายของผู้รับสาร มักจะผิดเพี้ยนไปจากความหมายที่ผู้ส่งสารเข้ารหัส ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวทางการใช้ความพึงพอใจจากสื่อ (Uses & Gratification Approach) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างแนวคิดของ S.Hall กับแนวทางการใช้ความพึงพอใจจากสื่อ (Uses & Gratification Approach) คือเรื่องการวิเคราะห์ ในขณะที่เรื่องการใช้สื่อนั้นเป็นเรื่องของตัวบุคคล แต่กับของ Hall นั้นเน้นไปที่กลุ่มคนมากกว่า ที่จัดให้อยู่ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้มารวมกันตามประเด็นต่างๆ

2.2.2 ผู้รับสารไม่ใช่กลุ่มคนที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด (Homogeneous Group) นอกเหนือจากความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารแล้ว แม้แต่ในระหว่างกลุ่มผู้รับสารเองก็ยังมี ความแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถอดรหัสนั้น Hall มีทัศนะว่าการจับกลุ่มผู้รับสารจะสัมพันธ์กับรูปแบบและความหมายของสาร (Forms and meaning)

2.2.3 ความสำคัญของการตีความ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการตีความนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เชื่อเรื่องการเลือกการรับรู้ (Selective Perception) ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารมีกระบวนการรับรู้ตั้งแต่ขั้นตอนของการเลือกเข้าถึง เลือกเปิดรับ เลือกที่จะตีความ และเลือกจดจำ ดังนั้นเรื่องการรับรู้จึงเป็นปัจจัยด้านอัตวิสัย (Subjective Capacity) ของผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก และสิ่งที่ผู้ส่งสารควรจะทำให้ความสนใจมากที่สุดคือเรื่องของการตีความของผู้รับสาร

2.3 แนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่ต่อ ผู้ส่งสาร Hall ได้ให้แนวคิดแก่ผู้ส่งสารว่า “ผู้ส่งสารมิใช่ผู้ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารเท่านั้น หากทว่าเป็นผู้ที่ได้เข้ารหัสข่าวสารที่ส่งไปด้วย” การ

เปลี่ยนแปลงทศนะดังกล่าว มีนัยยะต่อไปว่า ดังนั้นเมื่อเวลาผู้ส่งสารได้ ส่งสาร ถึงผู้รับนั้น เขาได้ทำงานไปสองอย่างไปพร้อมๆกัน อย่างแรกที่เขาส่งไปคือ ข่าวสาร และอีกนัยหนึ่งคือการติดตั้งรหัสการถอดความหมายจากสาร ให้แก่ผู้รับด้วย

2.4 แนวคิดเรื่อง สารของสื่อมวลชน สืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่อง ความจริงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น Hall ได้นำมาขยายความว่า ในฐานะที่ ข่าวสาร ก็เป็น ความจริงประเภทหนึ่ง ดังนั้น ข่าวสารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจึงไม่มี จะมีก็แต่ข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นมเท่านั้น และทั้งกระบวนการสร้างข่าวสารจากฝ่ายผู้ส่ง และในกระบวนการรับข่าวสารล้วนแล้วแต่ดำเนินไปอย่าง Active และมีการตีความสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา การตีความแบบหลากหลายนั้นจะมีการตีความอยู่แบบหนึ่งที่มีลักษณะเด่นกว่าอันอื่นๆ (Dominant meaning) ทำให้ Hall นำมาสรุปที่ว่า จากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้เนื้อหาสารในสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ต่างๆ ทางด้านอุดมการณ์ตามความต้องการของผู้อำนาจในสื่อได้

2.5 แนวคิดการวิเคราะห์สื่อ การนำเนื้อหาสาระที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบของตัวอักษร โอกาสที่ผู้รับสารจะมองไม่เห็นคุณลักษณะของ Object ที่บรรยายนั้นจะมีอยู่มากในขณะสื่อทางโทรทัศน์นั้นจะมองเห็น Object นั้นทันที เพราะว่าเป็นการนำเสนอแบบ Icon sign (เป็นภาพ)

2.6 แนวคิดการวิเคราะห์ขั้นตอนการสื่อสาร Hall ได้แยกแยะขั้นตอนการสื่อสารออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

2.6.1 ขั้นตอนการผลิต(Production) เป็นช่วงของการสร้างข่าวที่ผู้ส่งสารต้องดำเนินการปฏิบัติการด้านภาษา (Discursive Practice) ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การรู้จักจัดกรอบของความหมายและความคิด (Framing meaning & idea) ต้องมีความรู้เรื่องที่ต้องใช้งาน (Knowledge-in-use) มีทักษะทางเทคนิค (Technical skill) มีอุดมการณ์ทางวิชาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับสถาบันต่างๆมีความเข้าใจในค่านิยมและความเชื่อต่างๆ ของสังคม มีภาพผู้รับสารอยู่ในใจ เมื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างข่าวสารของผู้ส่งสาร จะพบว่ามิถุนและระเบียบข้อตกลงต่างๆ มากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อโน้มนำผู้รับสารให้ตีความหมายไปในทางเดียวของผู้ส่ง ดังนั้นผู้ส่งสารทุกคนมีหลักการการทำงานที่ว่าถ้าต้องการจะไม่ให้ผู้อ่านมองข้ามประเด็นที่ต้องการนำเสนอ ต้องทำการขีดเส้นใต้ข้อความหรือใช้ตัวเน้น เป็นต้น

2.6.2 ขั้นตอนการเผยแพร่ ซึ่งหมายถึงช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร 2 ตัว คือปริมาณความถี่ของการได้เผยแพร่ ข่าวสารที่ได้เผยแพร่แบบมาบ่อย มาได้รวดเร็ว มาได้อย่างรุนแรง ขอมมีโอกาสดำเนินการเข้าถึงผู้รับสารได้มากกว่า และอีกหนึ่งตัวแปรคือ ธรรมชาติของสื่อที่ถูกใช้เป็นช่องทางเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์

2.6.3 ขั้นตอนการใช้และการบริโภค (Use / Consumption) Hall ให้ความสนใจกับขั้นตอนนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเขามีแนวคิดที่ว่า “ข่าวสารนั้นมีได้สำคัญเพียงแค่ว่า ได้ผลิตขึ้นมาอย่างไรเท่านั้น แต่ยังสำคัญว่าต่อไปอีกว่า ข่าวสารนั้นถูกรับรู้อย่างไร Hall ได้นำเสนอแนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนของการรับสาร หรือการบริโภคข่าวสารว่า ในขั้นตอนนี้จะได้อีกช่วงเวลาหนึ่งเช่นกันที่ความหมายจะถูกผลิตขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งกล่าวคือ สิ่งที่ผู้รับสารกระทำไม่เพียงแต่จะ อ่านความหมายที่อยู่ในสารของผู้ส่งเท่านั้น หากแต่ผู้รับสารจะนำเอาตัวเอง (ผู้รับสาร) เข้าไปสร้างความหมายในสารด้วย กล่าวอย่างง่ายคือ Hall มีความเห็นว่าความหมายในข่าวสารเมื่ออยู่ในช่วงเวลาผลิต ก็เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับสาร และขั้นตอนการบริโภค ก็เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับสารเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าช่วงเวลาแห่งการถอดรหัส เป็นช่วงเวลาที่มีอิสระในตัวเอง และไม่จำเป็นต้องไปขึ้นต่อช่วงเวลาแห่งการเข้ารหัส เสมอไป Hall ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมกระบวนการในช่วงเวลาของการถอดรหัสว่าในการอ่านความหมายของสารนั้น ผู้รับสารสามารถที่จะมีจุดยืนได้ 3 แบบ หรือใช้รหัสได้ 3 รหัส อันจะทำให้ได้อ่านความหมายได้ 3 แบบตามมามาเช่นกัน คือ จุดยืนที่หนึ่งแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ(Dominant – hegemonic position) จุดยืนแบบนี้ ผู้รับสารจะยืนอยู่ที่เดียวกันกับผู้ส่งสาร และจะใช้รหัสของผู้ส่งสารเช่นกัน ดังนั้นความหมายที่ผู้รับสารอ่านได้จึงเป็นอย่างที่คุณส่งสารต้องการเท่านั้นที่เรียกว่า Preferred reading จุดยืนที่สองผู้รับสารต่อรองความหมายเสียใหม่ (Negotiated position) จุดยืนแบบนี้แม้ว่าผู้รับสารจะอ่านความหมายหลักๆ ตามที่คุณส่งสารต้องการ แต่ทว่าภายในขอบเขตความหมายดังกล่าว ผู้รับสารจะยังคงต่อรองรายละเอียดปลีกย่อย การตีความหมายแบบต่อรองนี้เป็นสูตรผสมระหว่าง Preferred reading กับ Opposition reading จุดยืนที่สามผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านความหมายที่คุณส่งสารใส่รหัสมา (Opposition position) Hall กล่าวว่าในการส่งข่าวสารแต่ละครั้งจะเกิดจุดยืนการตีความทั้ง 3 ด้านตลอดเวลา เพียงแต่ว่าสัดส่วนของแต่ละอันจะมีมากน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใส่รหัสของผู้ส่งสาร แต่ถึงอย่างไรในทุกเวทีของข่าวสารก็จะมีสงครามแห่งวาทกรรม (Struggle of discourse) เกิดขึ้นตลอดเวลา การตีความหมายที่แตกต่างกันของผู้รับสาร Hall พบว่าการอ่านสารทั้ง 3 แบบในกรณีทั่วไปสัดส่วนของการอ่านแบบ Preferred meaning ก็ยังคงมีสัดส่วนมากกว่าอีกสองแบบ และยังได้อธิบายเพิ่มว่า แม้ความหมายโดยนัยของผู้รับสาร

อาจจะแตกต่างกันไปบ้างแต่ความหมายหลักๆ จะยังคงเป็นความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการนั่นเอง สิ่งที่แตกต่างกันในความหมายโดยนัยของผู้รับสารแต่ละคน จึงเป็นรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น

Hall ยังให้คำอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเพราะเหตุใดสัดส่วน ของ Preferred reading จึงมีมากกว่าการอ่านความหมายอีก 2 แบบ โดยเฉพาะในกรณีการส่งข่าวสารของ สื่อมวลชน ซึ่งมีกลไกอยู่ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่ง Institution position อันได้แก่ฐานะตำแหน่ง ของผู้ส่งสาร ซึ่งในกรณีของสื่อมวลชนนั้น เป็นสถาบันที่มีความชอบธรรมอย่างสูงในการนำเสนอ ข่าวสาร เป็นสถาบันที่ถูกกฎหมาย เป็นที่ได้รับความมอบหมายให้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร ถ่ายทอด ค่านิยม การเผยแพร่ข่าวทำอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ตำแหน่งของสถาบันผู้ส่งสารดังกล่าวเป็นที่ รู้จักกันในเรื่องของความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าว ประการที่สอง Structure of Access โครงสร้างใน การเข้าถึงนั้น มิได้หมายความว่าถึงเพียงเรื่องของขีดความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสารเท่านั้น แต่ยัง หมายถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จะนำเอาข่าวสารมาเผยแพร่อีกด้วย ประการที่สามกลไกในการ ควบคุมการผลิต ดังที่ได้กล่าวมาแล้วกระบวนการสร้างสารของสื่อ มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติ แต่ทุกอย่างจะถูกสร้างขึ้น และเขียนตามที่ต้องการทั้งหมดเป็นการกำหนดทิศทางของ การอ่านความหมายของผู้รับสารทั้งสิ้น

2.6.4 แนวทางการดำเนินผลิตซ้ำขึ้นมาใหม่ (Reproduction) หากพิจารณาในแง่ ของ ระบบความหมาย อาจแบ่งได้ 2 ประเภท ประเภทแรก การผลิตซ้ำใหม่ แต่ยังคงความหมายเดิม ประเภทสอง การผลิตซ้ำขึ้นมาใหม่แต่เพื่อต้องการที่จะนำเสนอความหมายใหม่ที่ขัดแย้งกับ ความหมายเก่าที่มีอยู่ หรือขัดกับสามัญสำนึกที่ผู้รับสารมีอยู่ หรือคัดง้างกับความรู้ที่ยอมรับกันโดย ปรีชา การผลิตซ้ำแบบสร้างความหมายใหม่นี้จะต้องจัดระบบความหมายให้ถูกอ่านจากจุดยืนแบบ Preferred reading อย่างเข้มงวดมากกว่ากรณีแรก

3. แนวคิดและความหมายของ “บทบาท” และ “หน้าที่” บทบาท (role) หมายถึง การหมุนเวียน ผลัดเปลี่ยนหรือแบ่งงานกันทำตามที่ได้ตกลงกันหรือได้รับมอบหมาย มักจะไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาจจะรู้กันโดยธรรมชาติ หรือรู้โดยจารีตประเพณี (เช่น บทบาทของพ่อแม่ต้องสั่งสอนอบรมลูกให้เป็นคนดี มีอนาคต) หรือรู้โดยจริยธรรม (เช่น หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวโดยไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้อื่นเคลือบแฝงอยู่) หรือรู้กันโดยที่เขียนไว้หรือตกลงกันไว้ (สมควร กวียะ ,2540)

หน้าที่ (duty) หมายถึง วงแห่งกิจการ กิจที่ควรทำ กิจที่จะต้องทำ หรือบทบาท หน้าที่ต้องปฏิบัติภายใต้คำสั่งหรือขนบธรรมเนียมตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นไปตาม ยศ ตำแหน่ง อาชีพ หรือวิชาชีพ

บทบาทหน้าที่ (Function) หมายถึง ภารกิจ พันธกิจ หรืองานที่จะต้องทำ หรืองานที่ผูกพันครอบคลุมถึงสิ่งที่ควรจะทำโดยธรรมชาติ จารีตประเพณี จริยธรรมและสิ่งที่จะต้องกระทำตามภาระที่กำหนดไว้

3.1 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน (Mass Media Function) บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน หมายถึง การกระทำของสื่อมวลชนที่ได้ส่งผล กำลังส่งผลหรือที่จะส่งผลต่อชีวิตและสังคมนั่นเอง ซึ่งการกระทำนั้นอาจเป็นไปตามธรรมชาติของการสื่อสารมวลชนหรือเป็นไปตามจารีตประเพณีหรือศีลธรรมจรรยาของสังคม ตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้สำหรับอาชีพหรือวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นๆ

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน มีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางด้านสังคมโดยรวมและบุคคลทั้งทางลบและทางบวก ยกตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรมอย่างขาดไม่ได้ ช่วยสร้างงานให้กับคนงานจำนวนมากในวงการสื่อเองก็เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งมีการลงทุนจำนวนมาก สื่อมวลชนกลายเป็นศูนย์กลางทางการเมือง โดยมีการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์ทางการเมืองของพรรค การหาเสียง และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป การสื่อสารมวลชนเข้าไปแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของประชาชน การรับฟังรายการวิทยุ การชมรายการโทรทัศน์ถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนที่อยู่ในเมืองและในชนบท ทั้งเพื่อความบันเทิง การรับรู้ข่าวสารต่างๆจากภายในประเทศและต่างประเทศ ความรู้และวิทยาการต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนข้อมูลของสินค้าและบริการที่โฆษณาผ่านสื่อต่างๆ หนังสือหรือนิตยสารช่วยให้เราสามารถรับความรู้และข่าวสารทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน การเข้าชมภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ที่มีอยู่ทั่วไปเป็นการตอบสนองทางด้านความบันเทิงและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในสังคมต่างๆอย่างไม่รู้ตัว

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงผลในด้านตรงกันข้ามหรือด้านลบแล้ว การวิจารณ์สื่อมวลชนที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนสามารถทำให้เกิดผลบางอย่างที่เราไม่ต้องการให้เกิดขึ้น หลายครั้งที่มีการตั้งข้อสังเกตถึงผลเสียต่อสังคมที่เกิดจากการกระทำของสื่อมวลชน เช่น การบริโภคข่าวสารที่ไม่เป็นประโยชน์ การมอมเมาประชาชนให้หลงเชื่อข่าวสารที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ โชคลาง การไปห่วยของเกจิอาจารย์ชื่อดัง จากการประโลมข่าวของสื่อมวลชน การพยายามสร้างข่าวเพื่อเป็นประโยชน์ของคนบางกลุ่มบางพวกโดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ หรือแม้แต่นักข่าวที่ไร้จรรยาบรรณ ใช้สื่อมวลชนเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายขององค์กร เป็นต้น

หากสื่อมวลชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันที่มีต่อประชาชน และรู้ถึงบทบาท ในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของสื่อ และพยายามกำหนดบทบาทและ

หน้าที่ไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว ก็เชื่อแน่ว่าจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมทั้งประเทศและของโลกที่เราอาศัยอยู่

3.2 บทบาทหน้าที่ตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ได้มีนักวิชาการในสาขาต่างๆ เช่น นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักการสื่อสาร ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ต่าง ๆ กัน หลายแง่หลายมุม การได้ศึกษาแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจสื่อมวลชนได้อย่างดี จะขอยกความคิดเห็นตัวอย่างนักรัฐศาสตร์คนหนึ่ง ที่ชื่อ ลาสเวลล์

3.3 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามแนวคิดของลาสเวลล์ (Lass well's Tree Function) Harold D. Lass well ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ ชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในยุคแรกๆ โดยในปี ค.ศ.1948 Lass well ได้อธิบายแบบจำลองทางการสื่อสารไว้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารประกอบไปด้วย ผู้ส่ง (Who) พูดอะไร (Says what) โดยใช้ช่องทางไหน (In which channel) ไปถึงใคร (To whom) และเกิดผลอะไรบ้าง? (With what affect) และกล่าวถึง หน้าที่ของสื่อมวลชนในหนังสือ “The Structure and Function Communication” ว่ามีอยู่ 3 ประการคือ

3.3.1 หน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาพแวดล้อมทางสังคม (Surveillance of the Environment)

3.3.2 หน้าที่ในประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ของสังคมให้รวมตัวกันอยู่ได้ (Correlation of the Different parts of Society in Responding to Environment)

3.3.3 หน้าที่ในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Transmission of Social Heritage from one Generation to the next)

3.4 บทบาทหน้าที่และความมุ่งหมายของสื่อมวลชน ในสภาพสังคมยุคปัจจุบันที่อาจเรียกได้ว่าเป็น สังคมยุคสื่อสาร ซึ่งความเจริญก้าวหน้าหรือความอยู่รอดของสังคมขึ้นอยู่กับคนในสังคมได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันเวลา และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สื่อมวลชนต่างๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจน ชี้นำความคิดของคนในสังคมด้วยสื่อมวลชนแต่ละชนิดมีลักษณะ และคุณสมบัติที่แตกต่างกัน จึงมีความพร้อมหรือความสามารถที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ ในขอบเขตที่แตกต่างกันด้วย นักการศึกษา และนักสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยรวมๆ ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

(i) การเสนอข่าวหมายถึงการรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ โดยเริ่มจากการแสวงหาเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เชื่อว่าประชาชนจะให้

ความสนใจ หรือเรียกว่า การหาข่าว แล้วนำมารวบรวม คัดเลือก และนำออกเผยแพร่สู่ประชาชน เช่น ข่าวความเคลื่อนไหวทางด้านการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม การเสนอข่าวของสื่อมวลชน เป็นการรายงานเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่แทรกความคิดเห็นใดๆ ลงไป ซึ่งคุณค่าการเสนอข่าวนั้นขึ้นอยู่กับความรวดเร็ว ถูกต้อง และมีรายละเอียดเพียงพอ สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในการเสนอข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การเสนอความคิดเห็นในสังคม ประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคม แต่ในทางปฏิบัติประชาชนมีจำนวนมาก จึงไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแสดงความคิดเห็นโดยตรง สื่อมวลชนซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรเผยแพร่ข่าวสารอยู่แล้ว จึงได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเสนอต่อสาธารณชนและรัฐบาล ในรูปของบทความ สารคดี บทวิเคราะห์วิจารณ์ บทบรรณาธิการ โดยมีจุดมุ่งหมายในเชิงสร้างสรรค์ โน้มน้าวจิตใจ ชี้นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

ความคิดเห็นของสื่อมวลชน ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องทางสังคม การเมือง สิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือ สิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนเอง ซึ่งมักก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรสื่อมวลชนกับรัฐบาล กลุ่มอำนาจ หรือกลุ่มผลประโยชน์อยู่เสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารมวลชนนั้น มีการตอบสนองกลับ จากผู้รับข่าวสารเพียงเล็กน้อย ความคิดเห็นของสื่อมวลชนในบางครั้งจึงมิใช่เป็นตัวแทนความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง สื่อมวลชนจึงต้องสำรวจประชาคมดี เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถเสนอความคิดได้สอดคล้องกับความคิด หรือความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ สื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ การให้ความบันเทิงได้แก่ การนำเสนอเรื่องราวที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน สื่อมวลชนแต่ละชนิดต่างก็มีจุดประสงค์ ที่จะให้ผู้รับ ได้รับทั้ง ข่าวสาร และความบันเทิง มากน้อยแตกต่างกันออกไปตามชนิดของสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร มีเนื้อหาทั้งในเชิงวิชาการและบันเทิง วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นรายการประเภทบันเทิง เช่น ละคร เกมโชว์ ภาพยนตร์ เพลง เป็นต้น การพิจารณาว่าเนื้อหา หรือรายการสื่อมวลชนใด ให้คุณค่าทางด้านบันเทิง หรือไม่เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาทั้งในด้านจุดมุ่งหมายของผู้นำเสนอ และเจตคติของผู้รับด้วย สื่อมวลชนที่มีบทบาทมากในการให้ความบันเทิง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ วารสาร นิตยสารให้การศึกษา เป็นการให้ข้อมูล ข่าวสาร แก่ประชาชนทั้งความรู้ในด้านวิชาการเฉพาะสาขา และความรู้ทั่วไป โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปในทางที่ดีขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์นำเสนอบทความที่ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การเกษตร อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม โทรทัศน์ นำเสนอรายการ สารคดี การอภิปราย หรือการสนทนาปัญหา ตลอดจนรายการเพื่อ

การศึกษา ในวิชาการเฉพาะสาขาโดยตรง เช่น รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช รายการโทรทัศน์การศึกษาผ่านดาวเทียมของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ประเด็นต่อมาการประชาสัมพันธ์ และโฆษณาการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนขององค์กรต่างๆ รวมทั้งองค์กรสื่อมวลชนเอง เพื่อให้ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อองค์กร ส่งเสริมให้องค์กร สามารถดำเนินกิจการได้ตามเป้าหมายการโฆษณา เป็นการนำเสนอข่าวสารข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เช่น ผลงาน สินค้าหรือการบริการต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อชักชวน โน้มน้าวจิตใจให้คนรู้สึกตามปฏิบัติตาม หรือซื้อสินค้าและบริการต่างๆ คำว่า "โฆษณา" ในภาษาไทยปัจจุบันถูกใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน หลายความหมาย คือ การโฆษณาสินค้า (Advertising) เป็นการโฆษณาที่พบเห็น และรู้จักกันอยู่ทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ให้สามารถขายสินค้าได้มากที่สุดการโฆษณาเผยแพร่ (Publicity) เช่น การโฆษณาเผยแพร่ผลงานของรัฐบาล แจ้งความก้าวหน้าของงานที่กำลังทำอยู่ รวมไปถึงการเผยแพร่ความรู้ เช่น การวางแผนครอบครัว การป้องกันยาเสพติด ประโยชน์ของการออกกำลังกาย การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ได้แก่ การเสนอข่าวสารในเชิง ชักชวน ปลุกกระดม ชี้นำความคิด เช่น การโฆษณาชักชวนของลัทธิการเมือง หรือศาสนาต่างๆ การโฆษณาสินค้า ส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องอาศัย สื่อมวลชน และองค์กรสื่อมวลชนเอง ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ต่างก็มีรายได้หลักจากโฆษณาสินค้า จึงเป็นการเอื้อประโยชน์กัน ระหว่างสื่อมวลชน และเจ้าของสินค้าหรือกิจการต่างๆ ทำให้สื่อมวลชน กับการโฆษณาสินค้าเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก และมีแนวโน้มที่จะใช้สื่อมวลชนเพื่อการโฆษณา เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในสื่อมวลชนทุกประเภท จะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ที่มีผู้นิยมอ่านมาก หลายฉบับในปัจจุบันใช้พื้นที่สำหรับการโฆษณาสินค้า และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ มากกว่า 50% ของเนื้อที่ทั้งหมด วิทยุ โทรทัศน์ ก็เช่นกัน ซึ่งใช้เวลาสำหรับการโฆษณามาก ทั้งโดยวิธีเช่าเวลาช่วงเวลาจัดรายการสำหรับโฆษณาโดยเฉพาะ และวิธีการใช้รายการโฆษณาสั้นๆ (Spot) เป็นระยะๆ

แม้ว่าการโฆษณาจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อประชาชนผู้บริโภค ทำให้ทราบรายละเอียด เกี่ยวกับสินค้าและการบริการต่างๆ ช่วยให้เลือกซื้อสินค้าได้ไม่ผิดพลาด แต่การโฆษณาที่มีมากเกินไป อาจทำให้เกิดผลเสียอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การรับรู้ข่าวสาร บกพร่องขาดตอน โดยเฉพาะในสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์

ประการที่สอง ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากการโฆษณาทางสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างสูงในการจูงใจ ให้เกิดความต้องการบริโภคสินค้ามากขึ้น การโฆษณาจึงอาจเป็นการส่งเสริมให้คนใช้จ่ายเกินความจำเป็น หรือไม่เหมาะสมกับฐานะ

4.อิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนมีอิทธิพลด้านใดบ้าง

4.1 อิทธิพลต่อการซื้อของประชาชน บรรดาเจ้าของธุรกิจหรือผู้โฆษณามีความเชื่อว่า การโฆษณานั้นช่วยให้ขายสินค้าหรือบริการได้ดีขึ้น และการโฆษณาผ่านสื่อมวลชน จะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในตัวสินค้าหรือบริการ

4.2 อิทธิพลทางการเมือง โดยการเป็นฝ่ายส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งนอกจากนี้ยังเป็นฝ่ายเปิดเผยให้ประชาชนได้ทราบถึงทัศนคติและหลักการปฏิบัติงานของผู้บริหารประเทศและผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ทางการเมือง

4.3 อิทธิพลต่อเด็ก ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหมด สื่อโทรทัศน์นับเป็นสื่อที่ได้รับความสนใจในการศึกษาถึงอิทธิพลที่มีต่อเด็กมากที่สุด ซึ่งพอสรุปได้ว่าสื่อโทรทัศน์ที่มีเสียงและภาพเคลื่อนไหว สามารถเพิ่มความตื่นเต้น สร้างนิสัยก้าวร้าวรุนแรงให้แก่เด็กได้ และอาจแทรกแซงการปฏิบัติชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น การอ่านหนังสือ การช่วยทำงานบ้าน การพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัว และกิจกรรมอื่นๆที่เป็นประโยชน์

4.4 อิทธิพลต่อรสนิยม สื่อมวลชนช่วยยกระดับรสนิยมของประชาชนด้วยการนำเสนอศิลปะด้านต่างๆ เช่น ดนตรี สถาปัตยกรรม แฟชั่น ฯลฯ ซึ่งอาจกลายเป็นวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture)

4.5 อิทธิพลด้านความบันเทิง สื่อมวลชนนำเสนอความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีผลต่อร่างกายและจิตใจของประชาชน

4.6 อิทธิพลต่อความก้าวร้าวรุนแรง

4.7 อิทธิพลต่อการเลียนแบบของผู้ชม จะเกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) พฤติกรรมและบทบาทต่างๆจากสื่อ

4.8 อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

4.9 อิทธิพลต่อการกระตุ้นทางกาย (Physiological Arousal) กล่าวคือ ผู้ชมจะซึมซับสิ่งต่างๆ จากสื่อ และอาจนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงในเวลาต่อมา

4.10 อิทธิพลต่อการเกิดกระบวนการของการอ้างความถูกต้อง (The Process of Justification) กล่าวคือ ผู้ชมมีแนวโน้มที่จะถือเอาสิ่งต่างๆ ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมาเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง

4.11 อิทธิพลต่อการศึกษา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนสามารถทำให้ประชาชนมีความรู้และความสามารถในการคิดเพิ่มขึ้น

4.12 อิทธิพลต่อสังคมกรรม (Socialization) สื่อมวลชนจะช่วยให้คำตอบต่อประชาชนว่า ควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

4.13 อิทธิพลต่อประชาคมติ สื่อมวลชนเสนอข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ แก่ประชาชน โดยการคัดเลือกของนักสื่อสารมวลชนในฐานะผู้เฝ้าประตู ซึ่งการกระทำนี้ย่อมมีอิทธิพลต่อประชาคมติของประชาชนความสำคัญของการสื่อสารมวลชนกล่าวคือ การสื่อสารมวลชนเข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารแบบเห็นหน้าคำตากัน (Face to Face Communication) และการสื่อสารแบบบอกปากต่อปาก (Word of Mouth Communication) การสื่อสารมวลชน ทำให้สามารถทำการสื่อสารกันได้โดยไม่ถูกจำกัดในเรื่องจำนวนคน เวลา และระยะทาง

4.14 ความสำคัญต่อกระบวนการสังคม (Social Process) โดยการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนระบบสถาบันต่าง ๆ ของสังคมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้รวมทั้งสืบเสาะเบาะแสดความไม่ดีไม่งามของสังคม พร้อมกับเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

4.15 ความสำคัญต่อข่าวสาร โดยการนำข่าวสารทุกประเภทมาถึงประชาชนเพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมข่าวสาร (Information Society) ข่าวสารเป็นเครื่องมือในการสนทนาในชีวิตประจำวัน และเป็นข้อมูลในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจ

4.16 ความสำคัญต่อวัฒนธรรม โดยการนำและถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ให้ปรากฏอย่างแพร่หลาย ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นและลดความขัดแย้งระหว่างกันได้

4.17 ความสำคัญต่อความเป็นสากลโดยการเผยแพร่ข่าวสารอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้ผู้คนสามารถรับรู้ข่าวสารได้พร้อมๆ กันทั่วโลก (Globalization)

4.18 ความสำคัญต่อธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไปสู่กลุ่มประชาชนผู้บริโภค สรุปลมิตต่าง ๆ ของบทบาทหน้าที่และความมุ่งหมายของสื่อมวลชน (In Summary : Diversity of Perspectives on Function and Purpose) ความสับสน การไม่ลงรอยกันของทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อจนบางครั้งดูเหมือนว่าทฤษฎีเหล่านี้จะเฟื่องฟูไปและก็ดูเหมือนจะมีการต่อต้านแนวความคิดหรือการศึกษาใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะตัดสินว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น แต่สิ่งที่เราควรจะวิเคราะห์กันต่อไปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ๆ เป็นไปได้ของสื่อมวลชน คือ เราควรจะทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นที่เข้าใจง่ายขึ้น แนวโน้มของการกำหนดคุณลักษณะความจำเป็นของสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับมิติหรือมุมมอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ (Needs) และความสนใจ (Interests) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นเราได้อธิบายไปแล้วแต่จุดที่สำคัญนั้นเราสามารถสรุปได้จากการพิจารณามุมมองที่สำคัญของกลุ่มต่าง ๆ และความสนใจของกลุ่มเหล่านั้นตามแผนภาพต่อไปนี้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมโดยทั่วไป ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการวิจัยเกี่ยวกับการวิพากษ์สื่อมวลชน และการใช้กรอบแนวคิดทางด้านสื่อมวลชน และการวิพากษ์สื่อมวลชนเป็นหลัก ที่พิจารณามุมมองของสื่อกับการนำเสนอข้อมูลในมิติต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง

5.1 งานวิจัยของวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน ของ อารยา ถาวรวันชัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ซึ่งถือ เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับแรกของประเทศที่มีการใช้นาอาทฤษฎีวัฒนธรรม ศึกษาของ Stuart Hall มาศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในแง่มุมมองการวิพากษ์ และเป็นงานวิจัยที่ เปิดทางการศึกษาบทบาทในเรื่อง social construction of reality ของไทย ในเวลาต่อมา วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนคือ เพื่อศึกษาถึงเนื้อหาวิธีการนำเสนอและศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอกรณีศึกษา 2 กรณี คือ หนู เชิญยิ้ม และสุริยัน ศักดิ์ไธสง, ศึกษาจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่, ศึกษาถึงการตอบรับสารของผู้รับสารประเภทต่าง ๆ ต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายที่ปรากฏในสื่อมวลชน ผลการวิเคราะห์

เนื้อหาที่ปรากฏพบว่าผู้ส่งสารได้ใช้กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอในการเปิดประเด็น, การปิดประเด็นที่น่าเสนอ, การสร้างบรรยากาศในการนำเสนอและสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ โดยในเนื้อหาที่น่าเสนอจะกล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำเสนอ รวมทั้งคุณภาพของการศึกษาทั้งสอง ซึ่งรูปแบบของกลยุทธ์และวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้นั้นจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของ ความประพุดิเบียงเบน สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอมี 4 ประการคือ ความน่าสนใจของ ความประพุดิเบียงเบน, สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ, แนวคิดหลักในการนำเสนอ, และ จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร ในส่วนของผู้ส่งสารนั้นพบว่ากระบวนการเข้ารหัสจะเป็นไปภายใต้จุดมุ่งหมาย, ทักษะของผู้ส่งสาร, รวมทั้งตามลักษณะการผลิตงานของสื่อ โดยมี ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาของผู้รับกลับใจ เช่นความเบียงเบนของ ประเด็นและตัวบุคคล, คู่แข่งของรายการ, ทักษะของผู้ส่งสารต่อความเบียงเบน และแรงกดดันอื่น ๆ จากสถาบันและสังคม นอกจากนี้จากการศึกษาการถอดรหัสของผู้รับสารกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียน, ครู, พระสงฆ์, และเจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษ พบว่าผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ มีความเข้าใจ ในสารตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร และตีความสารในใจความหลัก ๆ อย่างเป็นไปตามผู้ที่ส่ง สารต้องการ อย่างไรก็ตามผู้รับสารแต่ละกลุ่มก็มีการถอดรหัสสารต่างกันไปตามภูมิหลังของกลุ่ม เช่นกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษจะมีมุมมองในทางลบต่อการกลับใจของนักศึกษา ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์จะมีมุมมองในทางบวกต่อผู้ที่กระทำผิดและพร้อมจะให้อภัยเสมอ

5.2 งานวิจัยมิติแห่งการบริโภคที่ปรากฏในนิตยสารผู้หญิง ของ วรินทร์า ไกยรวงศ์

2540 ศึกษาหน้าที่ที่แท้จริงของนิตยสาร รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนด เนื้อหาของนิตยสาร และศึกษามิติแห่งการบริโภคของกลุ่มเป้าหมายของแต่ละกลุ่มของนิตยสาร ผู้หญิง โดยเลือกศึกษาจากนิตยสาร 3 ฉบับคือ นิตยสารดิฉัน แพรวสุดสัปดาห์และขวัญเรือน ด้วย วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์ผู้ผลิต โดยอาศัยทฤษฎีเชิงตรรกวิทยาการบริโภค ของโบค ริยาร์ด เป็นกรอบแนวคิด ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่ปัจจุบันของนิตยสารผู้หญิง นอกจากจะให้ความรู้ และความบันเทิงแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการให้บริการธุรกิจโฆษณา และกลายเป็นสื่อ ถ่ายทอดและหล่อหลอมแบบแผนการบริโภคให้กับผู้อ่านแต่ละกลุ่ม สำหรับปัจจัยที่เข้ามามีส่วนใน การช่วยกำหนดเนื้อหาของนิตยสารแบ่งได้เป็น ปัจจัยภายในอันได้แก่ 1 รูปแบบการเป็นเจ้าของ บริษัท ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด 2 บุคลากรประจำกองบรรณาธิการ ในส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1 โฆษณา 2 สภาพสังคมในแต่ละช่วงเวลา 3 ผู้รับสาร 4 สภาพเศรษฐกิจ และ 5 คู่แข่ง ทางด้านมิติการ บริโภคพบว่า นิตยสารดิฉันและแพรวสุดสัปดาห์ต่างบรรจุคุณค่าทางด้านสัณยะมากที่สุด สำหรับ ขวัญเรือนมีคุณค่าทางด้านอรรถประโยชน์มากที่สุด (37.60%) แต่ในลำดับที่สองของขวัญเรือนได้ บรรจุคุณค่าเชิงสัณยะ ในปริมาณที่ใกล้เคียงกับอีก 2 ฉบับ คือ 28.00% การวิจัยนี้จึงนำมาสู่ข้อสรุป

ได้ว่า มิติการบริโภคที่ปรากฏในนิยายสารผู้หญิงจึงไม่ได้มีเพียงคุณค่า เชิงอรรถประโยชน์เท่านั้น หากแต่ยังบรรจุคุณค่าทางด้าน "สัญญา" ซึ่งมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน

5.3 งานวิจัยทิศทางของการดูแลสุขภาพในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ นิภาพรรณ

สุษศิริ 2554 ศึกษาว่าโทรทัศน์ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความยุติธรรมด้านสุขภาพอนามัย โดยถือหลักต้องให้มากสำหรับผู้มีน้อย หรือทำได้เพียงการซ้ำเติมความอยุติธรรมด้านสุขภาพอนามัยให้เพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของรัฐและเอกชนในมิติต่างๆ 2. ศึกษาลักษณะทางชนชั้นของเนื้อหาที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ 3. เปรียบเทียบการนำเสนอแนวคิดของการแพทย์แบบแยกส่วนกับการแพทย์องค์รวมที่ปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ 4. ศึกษาการประเมินรายการสุขภาพทางโทรทัศน์จากทัศนะของผู้รับสารกลุ่มต่างๆ (ชนชั้นล่าง, ชนชั้นกลาง และชนชั้นนำ) ผลการวิจัยพบว่า รายการสุขภาพทางโทรทัศน์มีเนื้อหารายการ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบรายการความรู้ และรูปแบบโฆษณา โดยแบ่งรายการเป็น 6 ประเภท คือ อาหาร, แม่และเด็ก, เอดส์, สุขภาพตา, สุขภาพฟัน และภาวะการเจ็บป่วย รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของรัฐเป็นรายการความรู้มากกว่าโฆษณา รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ของเอกชนเป็นโฆษณามากกว่ารายการความรู้ รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ทั้งของรัฐและเอกชน พบการไม่มีลักษณะชนชั้นมากกว่าการมีลักษณะชนชั้น ในรายการที่มีลักษณะทางชนชั้นพบลักษณะชนชั้นนำมากกว่าชนชั้นล่าง แต่การนำเสนอแนวคิดทางการแพทย์มีความแตกต่างกันเล็กน้อย คือ รัฐผลิตรายการที่นำเสนอการแพทย์องค์รวมมากกว่าแยกส่วน แต่เอกชนนำเสนอแยกส่วนมากกว่าองค์รวมเล็กน้อย และรายการสุขภาพทางโทรทัศน์โดยส่วนใหญ่ ไม่มีลักษณะทางชนชั้นมากกว่าการมีลักษณะทางชนชั้น ในรายการที่มีลักษณะทางชนชั้นพบลักษณะชนชั้นนำมากกว่าชนชั้นล่าง แนวคิดทางการแพทย์องค์รวมถูกนำเสนอมากกว่าการแพทย์แยกส่วน โดยรายการรูปแบบรายการความรู้นำเสนอการแพทย์องค์รวม มากกว่าการแพทย์แยกส่วน รูปแบบโฆษณานำเสนอการแพทย์แยกส่วนมากกว่าการแพทย์องค์รวม การประเมินรายการสุขภาพทางโทรทัศน์จากทัศนะของผู้รับสารกลุ่มต่างๆ พบว่า ผู้รับสารทุกกลุ่มมีการเปิดรับรายการความรู้น้อยมาก แต่เปิดรับโฆษณามากกว่า และพบว่ารายการสุขภาพไม่ใช่รายการที่ผู้รับสารติดตามเป็นประจำ สำหรับการรับรู้รายการสุขภาพทางโทรทัศน์พบว่า ผู้รับสารทุกกลุ่มมีการรับรู้ ว่า รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ไม่มีลักษณะทางชนชั้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้เหมือนกัน ในเรื่องความเชื่อถือในรายการกลุ่มชนชั้นล่าง มีความเชื่อถือในรายการทั้งหมด แต่ชนชั้นกลางและชนชั้นนำมีความไม่แน่ใจบ้างเล็กน้อย สำหรับการนำเสนอแนวคิดทางการแพทย์พบว่า กลุ่มชนชั้นล่างและชนชั้นนำมีทัศนะว่าในรายการสุขภาพมีการนำเสนอแนวคิดการแพทย์แยกส่วนมากกว่าการแพทย์องค์รวม

ขณะที่กลุ่มชนชั้นกลางมีทัศนะว่า มีแนวคิดการแพทย์องค์รวมปรากฏในรายการสุขภาพทางโทรทัศน์มากกว่าการแพทย์แยกส่วน

5.4 งานวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยโดยการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรอาชีวศึกษา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ของชัยชาญ ไชยรังสีนันท์, พ.ศ.2554 การศึกษาในงานวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการระบบงานนิติวิทยาศาสตร์สำหรับประเทศไทย โดยวิเคราะห์แนวคิดในการจัดการปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญในสาขานิติวิทยาศาสตร์ประกอบการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของระบบและกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย โดยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสื่อที่มีผลต่องานนี้ไว้ว่า การเผยแพร่ความรู้ และการเผยแพร่ทางคดี โดยในด้านความรู้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังในความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการตรวจพิสูจน์ที่อาจเป็นลักษณะดาบสองคม ส่วนในด้านคดี ซึ่งถ้าเป็นคดีที่มีการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว สามารถเผยแพร่ได้ แต่หากเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาตัดสิน ทางกฎหมายบังคับไม่ให้เปิดเผย นอกจากนี้ ยังควรมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข้อมูลต่อสาธารณะ และควรมีบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิด และปัจจุบันยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภารกิจ หน้าที่ของหน่วยงานในด้านนี้ให้ประชาชนได้รับทราบ รวมทั้งควรมีการกำหนดคณะกรรมการวิชาชีพหรือสมาคมวิชาชีพดูแล กระบวนการด้านนิติวิทยาศาสตร์

บทสรุป

ความสับสน การไม่ลงรอยกันของทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อจนบางครั้งดูเหมือนว่าทฤษฎีเหล่านี้จะมากเกินไปและก็ดูเหมือนจะมีการต่อต้านแนวความคิดหรือการศึกษาใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการยากที่จะตัดสินว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น แต่สิ่งที่เราควรวิเคราะห์กันต่อไปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ๆ เป็นไปได้ของสื่อสารมวลชน คือ เราควรจะทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นที่เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น แนวโน้มของการกำหนดคุณลักษณะความจำเป็นของสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับมิติหรือมุมมอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการ (Needs) และความสนใจ (Interests) ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นเราได้อธิบายไปแล้วแต่จุดที่สำคัญนั้นเราสามารถสรุปได้จากการพิจารณามุมมองที่สำคัญของกลุ่มต่าง ๆ และความสนใจของกลุ่มเหล่านั้น แนวคิดการวิพากษ์เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นบทบาททางวิชาการ ได้ในหลายแขนงให้มีการคิด วิเคราะห์ เพื่อนำเสนอมุมมองที่ แยกออกจากความคิดเดิม ให้มีแนวคิดที่เป็น สหวิทยาการมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยถึงอิทธิพลการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อและมีผลอย่างไรกับกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเน้นในการวิเคราะห์จากเอกสารซึ่งเป็นการวิจัยประเภท Documentary research ซึ่งเป็นการวิจัยที่สามารถจะทำให้ได้ข้อค้นพบความจริงบางอย่าง ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่มีใช้บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอกสารหรือข้อความที่เขียนขึ้นและอีกวิธีวิจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้ก็คือการวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological Fieldwork) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้

1.กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากการนำเสนอทฤษฎี แนวความคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่แล้ว ผู้วิจัยพิจารณาว่าในการวิพากษ์สื่อเพื่อให้ทราบถึงแนวทาง การนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่จะมีอิทธิพลและผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ทฤษฎี ว่าด้วยเกี่ยวกับสื่อ และการวิพากษ์ ที่มีการยอมรับในมิตินิติศาสตร์

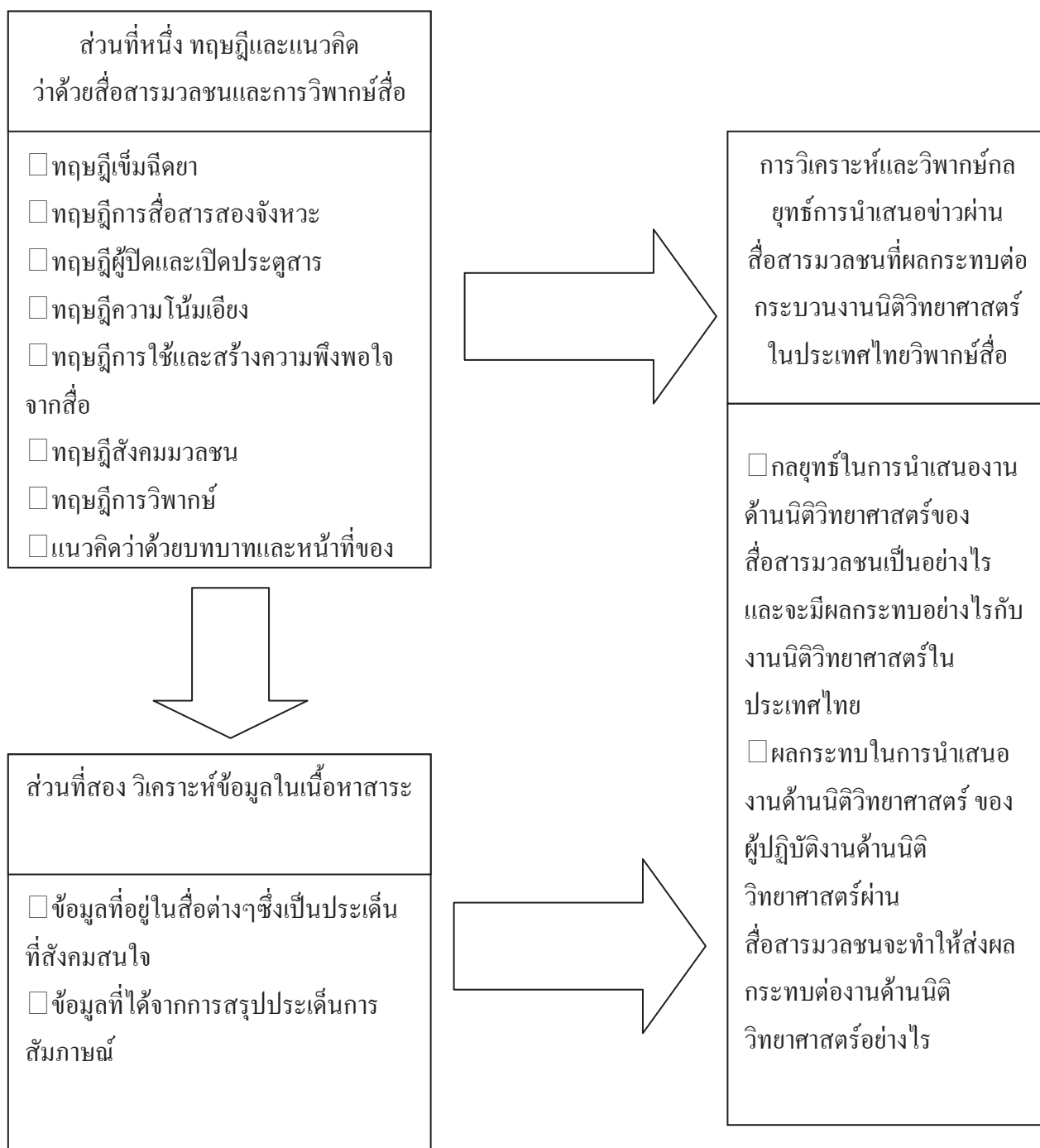
อีกด้านหนึ่งแนวคิดด้านบทบาท และหน้าที่รวมถึง อิทธิพลของสื่อ ก็มีส่วนในการกำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัยครั้งนี้ และเพื่อให้แนวคิด ทฤษฎีที่นำมาประกอบการนำเสนอ กระทั่งแนวทางในการรวบรวมการวิเคราะห์ข้อมูล มีความชัดเจนอย่างเป็นระบบและมีระเบียบ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

ส่วนที่หนึ่ง การระบุให้เห็นถึงทฤษฎีแนวคิดว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีสื่อสารมวลชน ประกอบไปด้วย ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic needle Theory) ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (Two-step flow Theory) ทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูสาร ทฤษฎีความโน้มเอียง (Co-Orientation theory) ทฤษฎีการใช้และสร้างความพึงพอใจจากสื่อ ทฤษฎีสังคมมวลชน และทฤษฎีการวิพากษ์ (Critical Theory)

ส่วนที่สอง วิเคราะห์ข้อมูลในเนื้อหาสาระที่นำเสนอผ่านสื่อ และประเด็นการตอบคำถามจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีบทบาทงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และสื่อสารมวลชน

ส่วนที่สาม เป็นการวิเคราะห์และวิพากษ์กลยุทธ์การนำเสนอข่าวผ่านสื่อสารมวลชนที่ผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ในแต่ละประเด็นที่สำคัญ รวมทั้งให้แง่คิดและแนวทางการไปสู่การพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยอาศัยบทบาทของสื่อ โดยทั้งสามส่วนนี้จะกำหนดเป็นแผนภาพในการวิจัยดังต่อไปนี้(ดูจากแผนภาพที่ 3.1)

แผนภาพที่ 3.1 : แสดงกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ เฝ้าสังเกตหลายรูปแบบ ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ เรียบเรียงเนื้อหา การสังเกต พฤติกรรม รวมทั้งการใช้ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ทั้งนี้กำหนดวิธีการศึกษาอย่างมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ทฤษฎีว่าด้วยเรื่องสื่อสารมวลชน และการวิพากษ์สื่อเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์

2.2 สํารวจและวิเคราะห์เอกสาร ข้อพิจารณาจากข้อมูลจากข่าวสารที่มีการนำเสนอ งานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อต่างๆ

2.3 สัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่มีบทบาทในงานนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในการวิเคราะห์ว่าด้วยเรื่องประเด็นการนำเสนอข่าวของสื่อจะมีบทบาทอย่างไรกับการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์

2.4 ทำการประมวล วิเคราะห์และวิพากษ์เนื้อหา ด้วยการใช้ทฤษฎีและแนวคิดในเชิงสังคมศาสตร์ สาขานิติศาสตร์และการวิเคราะห์ในหลักวิทยาศาสตร์ด้วยเหตุและผลอย่างเป็นระบบ

2.5 สรุปเนื้อหาให้เป็นระบบสอดคล้องกับกรอบงานวิจัยที่ได้นำเสนอในงานวิจัยนี้

3. การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่ได้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และสื่อสารมวลชนเป็นอย่างดี กับในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลจะใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเท่านั้น การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงวิพากษ์เนื้อหา (Content Critical) ประกอบไปด้วย

3.1 ประการที่หนึ่งการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม และผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ

ยุติธรรม รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 6 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และสื่อมวลชน

3.2 ประการที่สองการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารทางด้านสื่อมวลชน สำนักพิมพ์ต่าง เพื่อประมวลเรื่องราว และเหตุการณ์สำคัญในการเสนอข่าว ต่อสาธารณชน จากบทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

4.สรุปความ

การนำเสนอเรื่องในบทนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายให้เห็นถึงกรอบแนวความคิดในการวิจัยเป็นผลมาจาก การทบทวนทฤษฎี แนวความคิด และผลงานที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาว่าทฤษฎีแนวความคิด เกี่ยวกับสื่อมวลชนและการวิพากษ์สื่อในมุมมองที่ว่าอิทธิพลของสื่อสารมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งเมื่อนำแนวคิดดังกล่าวข้างต้นมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวิพากษ์ผ่านทางการศึกษาข้อมูลที่ได้รวบรวมมาในบทที่ 4 จะได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบในด้านบวกและด้านลบต่อการนำเสนอข้อมูลงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชนในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 4

การนำเสนอสาระที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

การนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ที่ได้มาจากสื่อต่าง โดยข่าวสารที่น่าสนใจในคดีที่มีบุคคลด้านนิติวิทยาศาสตร์และหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการนำเสนอในบทนี้จะประกอบไปด้วย กรณี นาย ห้างทอง ธรรมวัฒนะ,กรณีเหตุการณ์ไม่สงบที่ อ.ตากใบ,กรณีอดีตนักแม่นปืน ยิงตัวตาย 5 นัด, กรณี ทนายสมชาย กรณี หมอแฮม, กรณี สีนามิ, กรณีของนักร้องหนุ่ม เด็ก และ ฝ่าย, กรณีคดี เสริม สาครราษฎร์และกรณีวิสุทธิ บุญเกษมสันติ ความคิดเห็นประเด็นการตั้งถามเกี่ยวกับบทบาทสื่อที่มีอิทธิพลต่องานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งในรายละเอียดทั้งหมดไม่สามารถนำมาเสนอให้เต็มรูปแบบข้อมูลได้ทั้ง เป็นเพียงบางส่วนของข้อมูล ในการนำเสนอเท่านั้น หากแต่หยิบยกประเด็นที่สำคัญมาเพื่อประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลในวิทยานิพนธ์นี้เท่านั้น

1.กรณี นาย ห้างทอง ธรรมวัฒนะ

6 ก.ย. 2542 เวลา 03.40 น. พบศพ นายห้างทอง ธรรมวัฒนะ อดีต ส.ส. กทม. พรรคประชากรไทย ภายในคฤหาสน์หรูกว่า 400 ล้านของตระกูล "ธรรมวัฒนะ" ย่านสะพานใหม่ เขตบางเขน สภาพศพนั่งอยู่บนเก้าอี้ คอห้อยแขวนไปด้านหลัง ขาเหยียดตรง กระสุนลูกปรายเจาะเข้าทะลวงศีรษะผู้ตาย 1 นัด ในมือขวายังคงกำปืนลูกโม้ขนาด .38 วางไว้บนตัก เสียชีวิตภายในห้องนอนของ "นพดล ธรรมวัฒนะ" น้องชายคนรอง พนักงานสอบสวนชุดแรกที่เข้าคลี่คลายคดีสรุปความเห็นว่าเป็นการฆ่าตัวตาย (พลิกปม!! คดีฆ่า "ห้างทอง" มรดกเลือด “ธรรมวัฒนะ” โดยทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 3 กรกฎาคม 2548)

ต่อมาเมื่อมีการรื้อคดีขึ้นใหม่โดยกองปราบฯ เข้าคลี่คลายคดี ใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐาน 4 ปีเศษหลังการเสียชีวิต จนกระทั่งเข้าจับกุม "นพดล ธรรมวัฒนะ" น้องชายนายห้างทอง เมื่อวันที่ 31 ต.ค. 2546 ข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดยพยานหลักฐานที่รับฟังได้ว่า นพดล กับผู้ตายมีความขัดแย้งถึงขนาดจะฆ่ากันมาก่อน และอยู่ด้วยกันในห้องเกิดเหตุเพียงสองต่อสอง ก่อนที่นายห้างทองจะสิ้นชีพ ขณะที่จำเลยให้การปฏิเสธในชั้นสอบสวน 23 ม.ค. 2547 อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 6 เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นายนพดล จำเลยในความผิดฐานร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา คดีหมายเลขดำที่ 248/2547 โดยคณะทำงานอัยการได้ขนานสืบพยานโจทก์ 16 ปาก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม

ประกอบด้วย กลุ่มญาติพี่น้องผู้ตาย เกี่ยวกับสาเหตุความขัดแย้ง กลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และกลุ่มพนักงานสืบสวนสอบสวน

27-28 ม.ค.2548 อัยการได้นำ แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รอง ผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ขึ้นเบิกความในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ("หมอพรทิพย์" เบิกความย่อ) "ห้างทอง"ถูกฆาตกรรม โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 27 มกราคม 2548) ใจความสรุปว่า เมื่อปี 2542 ขณะดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้านิติเวช ร.พ.รามาริบัติ ได้ทราบข่าวการเสียชีวิตผู้ตาย จากสื่อมวลชน จากนั้นได้รับเชิญไปให้ความเห็นทางโทรทัศน์ ซึ่งขณะนั้น ดำรง ได้สรุปว่า การเสียชีวิตของผู้ตาย มาจากสาเหตุการฆ่าตัวตาย แต่ตนมีความเห็นขัดแย้งกับความเห็นของตำรวจ เพราะคราบเลือดที่พบบนศพผู้ตาย ไม่เหมือนกับการฆ่าตัวตาย เวลาต่อมา นางนฤมล มังกรพาณิชย์ น้องสาวผู้ตาย ได้มาหาตนที่ทำงาน โดยนำภาพถ่ายของนายห้างทองมาเพื่อขอให้ตนช่วยตรวจศพผู้ตาย เพราะไม่เชื่อว่านายห้างทอง จะฆ่าตัวตาย พยานจึงเลือกภาพถ่ายผู้ตาย จำนวน 7 ภาพ นำไปขยายใหญ่ เพื่อตรวจคราบเลือด ซึ่งสันนิฐานในเบื้องต้นโดยเห็นขัดแย้งกับตำรวจ เกี่ยวกับการสภาพการไหลของคราบเลือด ต่อมาได้ทราบจากแพทย์ สถาบันนิติเวช รายหนึ่งว่า ให้รหัสศพผู้ตายมาชันสูตรใหม่ เนื่องการผ่าศพผู้ตายไม่สมบูรณ์ เพราะไม่ได้มีการตรวจคราบเลือด แต่พยานไม่อยากทำคดีนี้ เนื่องจากทราบว่า คดียังมีปัญหา จึงได้แนะนำให้ นางนฤมล นิติสารฟอร์มมาลิน และเก็บศพของผู้ตายเอาไว้ในโลงเย็นก่อน จากนั้นในปีเดียวกัน พยาน ได้มีโอกาส เดินทางไป อบรมหลักสูตรระยะสั้น ด้านนิติพยาธิวิทยา ที่สถาบันนิติวิทยา ของทหารอเมริกัน ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำภาพถ่ายของผู้ติดตัวไปด้วย และมีโอกาสได้พบกับ ดร.เฮนรี ลี ผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือด ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นวิทยากร ในการอบรมหลักสูตรดังกล่าว จึงได้นำภาพถ่ายดังกล่าวไปขอคำปรึกษา ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า คราบเลือดที่เห็นในภาพแปลก ไม่เหมือนกับการฆ่าตัวตาย แต่ไม่ได้พูดคุยกันมาก ซึ่งหลังจากเดินทางกลับประเทศไทยแล้ว พยานจึงแนะนำให้ นางนฤมล หาทางติดต่อกับ ดร.เฮนรี เกี่ยวกับการตรวจคราบเลือดต่อไป จนไม่ทราบเรื่องอีกเลย กระทั่งในปี 2543 พยานได้ย้ายมารับราชการ ที่กระทรวงยุติธรรมเพื่อจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และมีโอกาสได้เดินทางไปศึกษาดูงาน หน่วยเอฟบีไอ ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำภาพถ่ายผู้ตายติดตัวไปด้วยอีกครั้ง และนำรูปดังกล่าว ไปให้หัวหน้าหน่วย ยิงปืน ของเอฟบีไอดู ซึ่งลงความเห็น ว่า ลักษณะของอาวุธปืน ที่พบในเกิดเหตุ เมื่อกระสุนออกไปแล้วจะเกิดแรงบิดค่า อาวุธปืนจะไม่ได้อยู่ในมือ และหากใช้ปืนยิงที่ศีรษะด้านใด ศีรษะและมือ จะหันไปในทางเดียวกัน

ต่อมา ประมาณ ต้นปี 2545 พยานได้พบกับ ดร.เอเดรียน นักนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ด้านนิติวิทยาในทุกสาขา อีกทั้งยังเป็นผู้ ตรวจสอบผู้เชี่ยวชาญ ด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง ในกลุ่มประเทศยุโรป ซึ่งเดินทางมาประเทศไทย เพื่อมาบรรยายความรู้ด้าน

การตรวจดีเอ็นเอ โดยนายแพทย์ วิรัช พงษ์พาณิชย์ แพทย์นิติเวช ประจำโรงพยาบาลจุฬาฯ ได้ขอความเห็นเกี่ยวกับคดี ดร.นิคิ ทำร้ายร่างกายภรรยาตนเองจนถึงแก่ความตาย ซึ่งพยานเห็นว่า การเสียชีวิตของนายห้างทอง มีประเด็นอย่างเดียวกันจึงนำภาพถ่ายผู้ตาย ให้ ดร.เอเดรียน คูซึ่งลงความเห็นว่าเป็นคราบเลือดที่พบบนปืน ไม่เหมือนกับการฆ่าตัวตาย เพราะโดยปกติแล้ว ปืนที่ถูกกดยิง เลือดจะไหลย้อนกลับ จะมีเลือดไหลออกมา เพียงเล็กน้อย มีจำนวนไม่มาก เหมือนในรูปที่ปรากฏตามภาพถ่าย โดยความเห็นดังกล่าว ตรงกับที่พยาน ได้ศึกษามาจากในหนังสือ จากนั้น พยานได้พบกับ ดร.เอเดรียน อีกครั้ง ในปี 2546 เนื่องจากกระทรวงยุติธรรม ได้จัดอบรม บุคลากร ในสังกัดสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เรื่องการตรวจคราบเลือดที่เกิดเหตุ โดยทางกระทรวงยุติธรรม ได้ติดต่อผ่านสถานทูตอังกฤษ ให้จัดหาผู้เชี่ยวชาญ มาอบรมให้ความรู้ พยานจึงได้แจ้งให้ นางนฤมล ทราบและช่วยติดต่อประสานงาน ให้พบกับ ดร.เอเดรียน เพื่อขอคำปรึกษา เรื่องคราบเลือด โดยนางนฤมล เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด โดยนางนฤมล ได้มอบรูปถ่าย แผ่นซีดี ให้กับดร.เอเดรียนนำไปตรวจสอบที่ประเทศอังกฤษ จากนั้น ได้แจ้งผลการตรวจให้นางนฤมล และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ โดยลงความเห็นว่าเป็นคราบเลือดที่พบไม่เหมือนการฆ่าตัวตาย แต่ความเห็นดังกล่าว อาจเปลี่ยนแปลงได้ หากได้เห็นข้อมูลมากกว่านี้

คุณหญิงพญ.พรทิพย์เบิกความต่อว่าเมื่อได้ทราบผลการตรวจ ของ ดร.เอเดรียนแล้ว พยานและนางนฤมล ได้นำผลการตรวจสอบไปหารือกับ นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อขอพระราชทานเพลิงศพ แต่ยังไม่ทันได้ดำเนินการเพิ่มเติมเรื่องดังกล่าวได้เผยแพร่ไปทางสื่อมวลชนเสียก่อน

แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รอง ผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ขึ้นเบิกความเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญต่อว่า ("หมอพรทิพย์" แฉกลางศาล ดร.ถูกบีบให้ลาออกคดีห้างทอง โดยทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 28 มกราคม 2548) หลังเสร็จสิ้นการผ่าชันสูตรศพผู้ตายเป็นครั้งที่ 2 พยานได้ทำรายงานคดีให้กับ พล.ต.ท. โกสินทร์ หินเชาว์ ผบก.ป.ขณะนั้น โดยสรุปผลการชันสูตรว่าการเสียชีวิตของผู้ตายเกิดจากการฆาตกรรมมีการจัดการ โดยมีเหตุผลสนับสนุนความเห็นดังกล่าวใน 4 ประการ คือ

ประการแรก การไหลของคราบเลือดที่ปรากฏตามภาพถ่ายของผู้ตายขัดแย้งกับทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลกและทฤษฎีการทรงตัวเพราะพบการไหลของเลือดจากบาดแผลไปจนถึงหน้าอกด้านซ้ายมีความยาวเกินไปซึ่งขัดแย้งกันกับทฤษฎีการบังคับกล้ามเนื้อซึ่งจะต้องหมดไปในทันทีหลังจากที่กระสุนเข้าไปทำลายระบบสมอง ประกอบกับการไหลของคราบเลือดจากภูมิด้านขวาที่ไหลย้อนกลับกับแรงโน้มถ่วงของโลก แสดงให้เห็นว่าร่างกายและศีรษะของผู้ตายต้องอยู่ในลักษณะตั้งตรงในชั่วขณะหนึ่งก่อนที่ผู้ตายจะเสียชีวิต

ประการที่สอง เมื่อได้นำภาพถ่ายของผู้ตายไปขยายใหญ่พบว่า การชันสูตรศพในครั้งแรก เนื่องจากได้ตรวจพบลายพิมพ์นิ้วมือนุษย์ที่ผิดปกติจำนวนหลายจุด อาทิ ที่ก้นหูลาด้านขวา, ใต้คางซ้าย, ใต้ข้อพับแขนซ้าย ซึ่งในประเด็นนี้ ทาง ผบก.ป.ขณะนั้นอ้างว่า เป็นลายพิมพ์นิ้วมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีการตรวจศพ และสถานที่เกิดเหตุ เนื่องจากผู้ตรวจจะต้องไม่ทำลายศพ หรือสถานที่เกิดเหตุให้เสียหาย การทำงานโดยปกติจะต้องสวมถุงมือทุกครั้ง

ประการที่สาม จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามที่ปรากฏตามภาพถ่าย พบคราบเลือดบนโต๊ะกระจก อยู่ใต้กล่องกระดาษทิชชู นอกจากนี้ ข้างซ้ายของผู้ตายยังพบคราบเลือดมีลักษณะเป็นทางยาว คล้ายกับสิ่งของถูกเคลื่อนย้าย ขัดแย้งกับข้อสมมติฐานทางการแพทย์ ที่ว่า จะต้องไม่มีใคร เข้าไปเหยียบย่ำ หรือเคลื่อนย้ายศพหลังเกิดเหตุ

และประการสุดท้ายคือ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ จาก 4 ประเทศ ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านอาวุธปืน ผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือด และนิติวิทยาศาสตร์ ลงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การเสียชีวิตของผู้ตายไม่ใช่การฆ่าตัวตาย แต่เกิดจากการฆาตกรรม

“ขณะที่พยานลงไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิที่ภาคใต้ ได้พบกับผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์จากประเทศเยอรมนี แจ้งให้ทราบว่า เมื่อเดือนตุลาคม 2547 ได้มีการนำประเด็นการเสียชีวิตของคุณห้างทองที่ปรากฏตามภาพถ่ายเข้าไปที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือด นานาชาติ โดยในที่ประชุมมีความเห็นตรงกันว่าสาเหตุการเสียชีวิตของคุณห้างทอง เกิดจากการฆาตกรรม ภาพถ่ายการเสียชีวิตของนายห้างทอง ภาษาทางการแพทย์เรียกว่า สวยมก หลักฐานมีความชัดเจน” แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ระบุ

อย่างไรก็ตาม แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ ยังบอกความต่อว่าหลังจากที่ได้มีการรื้อฟื้นคดีนี้ขึ้นมาใหม่ พยานได้พบอดีตเจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้ตรวจเขม่าดินปืนที่พบจากมือของผู้ตายทั้งสองข้าง เล่าให้ฟังว่า เป็นผู้ทำการตรวจพิสูจน์เขม่าดินปืนดังกล่าวเป็นคนแรก โดยพบว่าคราบเขม่าดินปืนที่พบในมือมีปริมาณมากกว่าปกติ ซึ่งมีการติดต่อให้แก้ไขผลการตรวจเขม่าดินปืน ให้มีปริมาณลดลงในระดับปกติ แต่ตำรวจคนดังกล่าวปฏิเสธที่จะแก้ไขผลการตรวจจนถูกกลั่นแกล้ง จนทำให้ต้องลาออกกราบการ ส่วนผลการตรวจเขม่าดินปืน ครั้งแรก ขณะนี้อยู่ที่กระทรวงยุติธรรม

ดร.เฮนรี ซี. ลี ผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือด ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้สัมภาษณ์ (ดร.เฮนรี ซี. ลี แจงเหตุผลสรุป“ห้างทอง”ฆ่าตัวตาย โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 27 ธันวาคม 2546) ยืนยันการเสียชีวิตของนายห้างทอง ธรรมชาติเห็นว่า สรุปความเห็นจากหลักฐาน

ภาพถ่ายและผลตรวจสอบอื่นๆ ว่าเป็นการเสียชีวิตด้วยการฆ่าตัวตายมากกว่า เนื่องจากไม่มีลักษณะของการฆาตกรรม ดูได้ที่บาดแผลจากกระสุนปืนและเครื่องเฟอร์นิเจอร์รอบศพนายห้างทอง รวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัวนายห้างทอง อยู่ในตำแหน่งที่เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ปรากฏร่องรอยของการต่อสู้หรือรบกัน ไม่มีแม้กระทั่งเครื่องบ่งชี้ว่า มีการจี้ฉก คราบเลือดและวัตถุเนื้อเยื่อต่างๆ เป็นไปในลักษณะออกมาจากปาก จมูก หูและปากบาดแผลกระสุนปืน ซึ่งเกิดจากแรงดันที่ขับพุ่งออกมาหลังจากการระเบิดของลูกกระสุนปืน

นอกจากนี้ นายห้างทอง เสียชีวิตเนื่องจากบาดแผลกระสุนปืนในระยะประชิดเพียงนัดเดียว เนื่องจากการไหลของโลหิตเป็นไปตามลักษณะเดียวกับสภาพศพ ไม่มีร่องรอยว่า มีการจัดทำศพใหม่ รวมทั้งหลักฐานของคราบเลือดทั้งหมดที่ปรากฏบนศพผู้เสียชีวิต อาวุธปืน กล้องทิวชู และเสื้อผ้าผู้ตาย อยู่บริบูรณ์ไม่มีร่องรอยที่แสดงว่าศพหรือเครื่องเฟอร์นิเจอร์ถูกเคลื่อนย้ายหรือจัดฉากใหม่

ดร.เฮนรี ซี. ลี ยังใช้ข้อมูลของโรงงานกระสุนปืนมาตอบข้อสงสัยรอยแตกร้าวที่พบในกะโหลกศีรษะของนายห้างทอง โดยระบุว่า ลูกกระสุนปืนขนาด .38 ที่ใช้เป็นอาวุธสังหารผู้ตายที่ศีรษะ เป็นกระสุนปืนลูกปรายแบบ CCI STEER ขนาด .38 SPL/.357 ข้อมูลจากโรงงานระบุว่า กระสุนปืนชนิดนี้ก่อให้เกิดแรงอัดในรังเพลิงระหว่าง 17,000 และ 35,000 ปอนด์/ตารางนิ้ว กระสุนชนิดนี้บรรจุ 9 ลูกปราย และจะก่อให้เกิดพลังทางปากกระบอกปืนที่ประมาณ 1,000 ฟุต/วินาที ซึ่งมากกว่าพลังทางปากกระบอกปืนที่ใช้กระสุนปืนขนาด .28 ปกติ ซึ่งได้ปฏิบัติการทดลองเกี่ยวกับกระสุนปืน และพบว่าแรงสัมผัสของลูกแบบที่ได้พัฒนาจากการใช้กระสุนปืนชนิดนี้ ตามหลักฐานการทดลองและข้อมูลจากโรงงาน สรุปความเห็นเห็นว่า เส้นรอยแตกที่พบในกะโหลกศีรษะของนายห้างทอง อาจเกิดจากแรงดันภายในกะโหลกศีรษะจำนวนมหาศาล ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงจากการใช้กระสุนปืนลูกปรายขนาด .38 ยิ่งที่ขมับขวาทำให้เกิดบาดแผล

นอกจากนี้ ดร.เฮนรี ซี. ลี กล่าวถึงข้อสงสัยของ ดร.เอเดรียน ที่ตั้งสมมติฐานว่า หากเป็นการฆ่าตัวตายเลือดจึงพุ่งไป 2 ทางคือ ไหลลงและไหลย้อนขึ้นว่า ในขณะที่กระสุนปืนวิ่งเข้าสู่ศีรษะของนายห้างทอง ศีรษะนายห้างทองจะตั้งตรงอยู่ในระหว่างที่คดล้มไถลไปแล้วทำให้เลือดไหลลง เมื่อเสียชีวิตแล้วคอจึงตกหงายไปทางด้านหลัง แล้วเลือดก็ไหลย้อนกลับขึ้นไปข้างบน ส่วนการตรวจพบคราบเขม่าดินปืนในมือทั้ง 2 ข้างของนายห้างทอง ผลการพิสูจน์พบว่า มือทั้ง 2 ข้างของนายห้างทองสัมผัสอาวุธปืน ซึ่งผลลักษณะเช่นนี้เกิดจากการจับต้องอาวุธปืนในระยะใกล้ชิดกับอาวุธปืน เมื่อมีการยิงปืนออกไป ก็มีคราบเขม่าติดได้ สำหรับกรณีที่มีการตั้งข้อสังเกตว่า คราบเขม่าที่ฝ่ามือมากกว่าบนหลังมือ เนื่องจากบนหลังมือมีเลือดกระเซ็นไปติดมากกว่า ทำให้การเก็บหลักฐานคราบเขม่าบนหลังมือพบได้น้อยกว่าบนฝ่ามือ

ดร.เฮนรี ซี. ลี ยังพิจารณาการวิเคราะห์หาสารพิษจากตัวอย่างที่เก็บรวบรวมจากการชันสูตรศพพบว่า ไม่ปรากฏว่ามีแอลกอฮอล์วัตถุที่ทำให้เกิดการมีเนมา หรือยาที่ทำให้เกิดอาการมีเนมาอื่นๆ ผลการพิสูจน์ตรวจพบเพียงยาคลายเครียดและยานอนหลับ ซึ่งได้รับอนุมัติให้ใช้ในทางอายุรเวชของทางสหรัฐฯ อยู่แล้วและตรวจพบในปัสสาวะของนายห้างทองด้วย แต่ไม่พบปริมาณยาที่มากร้ายแรงที่จะทำให้เสียชีวิตหรือมีพิษต่อร่างกาย โดยยืนยันว่า ยานอนหลับหรือยาคลายเครียดที่พบในร่างกายของนายห้างทอง ไม่มีผลที่จะส่อไปในทางฆาตกรรมได้

ดร.เฮนรี ซี. กล่าวถึงกรณีที่มีข่าวว่าจะฟ้องร้อง พญ.คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ด้วยว่า เพียงแต่มีความคิดว่า หากรวบรวมหลักฐานแล้วพบว่า ข้อความให้สัมภาษณ์ของพญ.คุณหญิงพรทิพย์ ต่อที่สาธารณะและทางสื่อมวลชนมีผลทำให้ชื่อเสียงของตนเองเสื่อมเสีย ก็จะฟ้องเพื่อนำเงินที่จะได้มาจากการฟ้องร้องมอบให้เป็นกองทุนทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทย หาก พญ.คุณหญิงพรทิพย์ ยอมรับและมาขอโทษว่า ได้ทำให้ตนเสื่อมเสียชื่อเสียง ก็จะไม่ฟ้อง ให้อภัยได้

ส่วนกรณี พญ.คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ระบุว่า ดร.เฮนรี ลี เคยสรุปว่า นายห้างทองไม่ได้ฆ่าตัวตายนั้น ดร.เฮนรี กล่าวว่า ตนจำไม่ได้ว่า เคยพบกับ พญ.คุณหญิงพรทิพย์หรือไม่ แต่ถ้า พญ.คุณหญิงพรทิพย์ยังออกมากล่าวโทษตนอีก ก็จะฟ้องร้องและเงินที่ได้จากคดีก็จะมอบให้สถาบันนิติเวชของไทย ("เฮนรี ลี"กลับสหรัฐฯแล้ว ย้ำชัด"ห้างทอง"ฆ่าตัวตาย โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 28 ธันวาคม 2546)

หมอนิติเวชจากและ "คุณหญิงหมอ" แฉลงการณ์ต่อว่า(หมอนิติเวชจาก 'คุณหญิงหมอ' และ อ่างก้าวร้าว – ผิดมารยาท หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 6 พ.ย. 2546) รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ที่ออกมาแสดงความเห็นเกินเลยสาขาวิชา พาดพิงถึงบุคคลอื่นในทางเสียหาย และในการผ่านชันสูตรศพซ้ำ โดยไม่ได้มีการเชิญแพทย์ผู้ชันสูตรครั้งแรกมาร่วมด้วย ถือว่า เป็นการเสียมารยาทในทางวิชาชีพอย่างร้ายแรง

บรรดาแพทย์นิติเวชศาสตร์แสดงไม่พอใจ ต่อบทบาทของคุณหญิง พญ.พรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผู้อำนวยการสถาบันนิติเวชศาสตร์ ผ่านแถลงการณ์ต่อว่า รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ที่ออกมาแสดงความเห็นเกินเลยสาขาวิชา พาดพิงถึงบุคคลอื่นในทางเสียหาย และในการผ่านชันสูตรศพซ้ำ โดยไม่ได้มีการเชิญแพทย์ผู้ชันสูตรครั้งแรกมาร่วมด้วย ถือว่า เป็นการเสียมารยาทในทางวิชาชีพอย่างร้ายแรง และสิ่งที่สร้างความไม่พอใจ ต่อชมรมแพทย์นิติเวชอย่างมาก ก็คือการที่แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ แสดงความเห็นในทางก้าวร้าว ต่อศาสตราจารย์ นพ.ณรงค์ สิงห์ประเสริฐ

พล.ต.ต. นพ.ชุมศักดิ์ พุฒิปาทยะ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ยอมรับว่า ("ชุมศักดิ์" ซี ธีกรณิกนิติวิทยาแย้งผลพิสูจน์ "ห้างทอง" อาจไม่พอใจ "หมอพรทิพย์" โดย ทีมข่าว อาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 4 พฤศจิกายน 2546) การออกมาโต้แย้งของนักนิติเวชวิทยาเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์สาเหตุการเสียชีวิตของนายห้างทอง ธรรมวัฒนะ อาจเกิดจากความไม่พอใจต่อทางแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่อาจสร้างความขัดแย้งกับคนบางกลุ่มได้ รวมทั้งความไม่พอใจที่มีต่อสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ที่พยายามผลักดันการขึ้นทะเบียนนักนิติเวชวิทยา ซึ่งหากศึกษาให้ดีจะพบว่าขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแต่ละคน ไม่มีการบังคับใคร เพียงแต่ต้องการสร้างระบบการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ทั้งนี้ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้ระบุว่า ไม่ได้ทุ่มเทงบประมาณให้คดีนายห้างทองเกินความจำเป็น เพราะเครื่องมือหลายอย่างมีอยู่ก่อนแล้ว ส่วน ดร.เอเดรียน ลินาเคอร์ ได้เชิญมาปรึกษาในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านคราบเลือดและบรรยายพิเศษให้เจ้าหน้าที่ไทยฟัง จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย พร้อมกันนี้ขอฝากคำถามถึงสื่อมวลชนว่า ควรมีการแยกงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ออกจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่

2. กรณี เหตุการณ์ไม่สงบที่ อ.ตากใบ

การดำเนินงานของคณะกรรมการอิสระและคณะอนุกรรมการทั้ง 4 คณะ ได้รวบรวมข้อเท็จจริงซึ่งแยกพิจารณาได้ ประกอบด้วย 4 ภาค ได้แก่ 1.บทนำ 2.ข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์ไม่สงบที่ อ.ตากใบ 3.ข้อพิจารณาของคณะกรรมการอิสระฯ 4.ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระฯ ในภาคข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์ไม่สงบ ประกอบด้วยรายละเอียด 10 ส่วน เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าได้แก่ (เปิดผลสอบ สลายม็อบ"ตากใบ"ฉบับเต็ม จาก มติชน รายงาน วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9907 เป็นสาระสำคัญที่ "มติชน" ถัดมาจากรายงานของคณะกรรมการอิสระข้อเท็จจริง กรณีมีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 ฉบับเต็มความยาว 58 หน้า โดยคณะกรรมการอิสระสอบข้อเท็จจริงฯ ซึ่งมีนายพิเชต สุนทรพิพิธ เป็นประธาน และต่อมาเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2548 คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(กอส.) โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ได้มีมติให้เปิดเผยผลสอบทั้งหมด)

เหตุของการมาชุมนุมของประชาชนที่หน้า สภ.อ.ตากใบ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 เพื่อเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้ต้องขัง 6 คน ซึ่งเป็นชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ที่ต้องคดีนำปืนราชการไปมอบให้กลุ่มคนร้าย แต่ความพยายามของเจ้าหน้าที่ในการขอให้ผู้ชุมนุมแยกย้ายกลับไป ไม่ประสบความสำเร็จ จากคำชี้แจงของผู้ถูกควบคุมในภายหลัง ปรากฏว่า บางส่วนของผู้

ชุมนุมไม่สามารถจะเดินทางออกจากที่ชุมนุมได้ เนื่องจากถูกกีดขวางไม่ให้ออกโดยแกนนำผู้ชุมนุม และการปิดล้อมของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ ผู้ถูกควบคุมหลายคนไม่ได้ยินการชี้แจงของเจ้าหน้าที่ ผู้นำทางศาสนาและญาติของ ขรบ.ที่ร้องขอให้ผู้ชุมนุมแยกย้ายกันกลับไปซึ่งพูดผ่านเครื่องขยายเสียง เนื่องจากเมื่อบุคคลดังกล่าวขึ้นพูด จะมีแกนนำการชุมนุมเป็นผู้นำโห่ฮาเพื่อกลบเสียงเครื่องขยายเสียง

เวลา 15.10 น. มีผู้ชุมนุมบางส่วนพยายามทำลายรั้วกีดขวางเพื่อเข้ามาใน สภ.อ.ตากใบ แม่ทัพภาคที่ 4 จึงได้มีคำสั่งให้สลายการชุมนุม ระหว่างนั้นมีเสียงปืนดังขึ้นมาจากทางด้านผู้ชุมนุม ทำให้ตำรวจบาดเจ็บสาหัส 1 นาย ปรากฏจากแถบบันทึกภาพวิดีโอของผู้สื่อข่าว อ.ส.ม.ท.ว่า มีทหารคนหนึ่งมิได้ยิงปืนขึ้นฟ้า แต่เป็นการยิงในแนวระนาบ ซึ่งนายทหารหลายนายได้ชี้แจงว่าการยิงปืนในแนวระนาบเป็นวิธีการทางทหารที่จะไม่ให้ผู้ชุมนุมซึ่งหมอบลงแล้วลุกขึ้นมาอีก

จากคำชี้แจงของ กอ.สสส.จชต.มีรถบรรทุกผู้ถูกควบคุม 2 ขบวน ขบวนแรกเริ่มออกเดินทางจาก สภ.อ.ตากใบ เวลา 16.15 น. และถึงค่ายอิงคยุทธบริหารเวลา 19.30 น. ขบวนที่สองเริ่มออกเดินทางเวลา 19.00 น. ถึงค่ายอิงคยุทธบริหารประมาณ 22.00 น. แต่จากคำชี้แจงของพลขับ X ซึ่งในรถพบผู้เสียชีวิต 23 คน ว่า รถบรรทุกของตนออกจาก สภ.อ.ตากใบประมาณ 17.00 น. ถึงค่ายอิงคยุทธบริหารประมาณ 22.00 น. และจากคำชี้แจงของพลขับ X ซึ่งขับรถบรรทุกที่พบผู้เสียชีวิต 21 คน ชี้แจงว่า ได้ออกเดินทางและมาถึงค่ายเวลาเดียวกัน คณะอนุกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในพื้นที่ได้สอบถามผู้ถูกควบคุมในภายหลังซึ่งชี้แจงว่า รถบรรทุกคันแรกออกจาก สภ.อ.ตากใบเวลา 15.40 น. ถึงค่ายอิงคยุทธบริหารประมาณ 17.40 น. รถบรรทุกบางคันออกเวลาประมาณ 18.00 น. ถึงค่ายอิงคยุทธบริหารประมาณ 21.00 น. บางคันออกเวลา 21.00 น. ถึงค่ายอิงคยุทธบริหาร 02.00 น. ผู้ถูกควบคุมตัวยังให้ข้อมูลอีกว่า ในระหว่างการเดินทาง เมื่อผู้ถูกควบคุมส่งเสียงหรือร้องขอความช่วยเหลือก็จะถูกทำร้ายร่างกายด้วยการตีด้วยพานท้ายปืนหรือไม้กระบอง หรือถูกเตะหรือถูกเหยียบ แต่มีรถบรรทุกคันหนึ่ง ผู้ถูกควบคุมได้รับการดูแลอย่างดีจากทหารที่ควบคุม

ท่าทางของผู้ถูกควบคุมบนรถบรรทุกเมื่อมาถึงค่าย(นั่ง นอนคว่ำ นอนหงาย หรือ ยืน) คณะอนุกรรมการได้สอบถามผู้ถูกควบคุม 92 ราย เกือบทุกรายต่างชี้แจงว่า เมื่อขึ้นรถบรรทุกที่ สภ.อ.ตากใบ เจ้าหน้าที่ได้สั่งให้นอนคว่ำหน้าและนอนซ้อนกัน และเมื่อถึงค่ายอิงคยุทธบริหารก็ยังอยู่ในท่าเดิม แต่มีรายหนึ่งได้นั่งไป พ.ท. X ซึ่งอยู่ในบริเวณลำเลียงผู้ถูกควบคุมลง พบว่า ในรถมีผู้เสียชีวิตประมาณ 20 คน บรรทุกคนมาประมาณ 70 คน นอนคว่ำเอามือไขว้หลัง พ.อ.X พบว่าในรถคันแรกของขบวนแรก ผู้ถูกควบคุมนอนคว่ำมาแต่ไม่มีการนอนทับซ้อน ในรถคันนี้มีผู้เสียชีวิต 1 คนแต่จากการถูกตีด้วยของแข็ง

การพบผู้ถูกควบคุมเสียชีวิตในรถบรรทุก การรายงานการเสียชีวิต และการดูแลผู้ถูกควบคุม ยอดรวมผู้เสียชีวิตซึ่งพบบนรถบรรทุกเมื่อมาถึงค่ายอิงคยุทธบริหาร คือ 78 คน (แยกรถบรรทุกแต่ละคันที่สามารถระบุทะเบียนรถมีจำนวนผู้เสียชีวิต ดังนี้ 21 คน/5 คน/6 คน/23 คน/5 คน/1 คน/6 คน และผู้เสียชีวิตบนรถคันที่ยังไม่สามารถระบุทะเบียนรถได้อีก 11 ราย)

ผลการชันสูตรพลิกศพผู้เสียชีวิต (7 ศพ เนื่องจากการสลายการชุมนุมที่ สก.อ.ตากใบ และ 78 ศพที่พบที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร) และการตรวจสอบสารเสพติดผู้ถูกควบคุม

1.1 ผลการชันสูตรพลิกศพ 85 ศพ ของพนักงานสอบสวน สก.อ.ตากใบ ของพนักงานสอบสวน สก.อ.หนองจิก และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

1.1.1 ผลการชันสูตรพลิกศพผู้ชุมนุมที่เสียชีวิต จำนวน 7 คน ที่ สก.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส ของพนักงานสอบสวน สก.อ.ตากใบ

ในการชันสูตรพลิกศพผู้ชุมนุมที่เสียชีวิตที่ สก.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 7 คน โดยการเสียชีวิตที่ สก.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 6 คน และเสียชีวิตที่โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ 1 คน โดยแพทย์และเจ้าพนักงาน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง(ปลัดอำเภอตากใบและปลัดอำเภอเมืองนราธิวาส) และพนักงานอัยการ ได้ร่วมกันชันสูตรพลิกศพหลังการพบว่ามีผู้ชุมนุมเสียชีวิตหลังจากการสลายการชุมนุมเวลาประมาณ 16.00 น. ถึง 17.00 น. ของวันที่ 25 ตุลาคม 2547 และได้รายงานถึงสาเหตุการเสียชีวิตของผู้ชุมนุมทั้ง 7 คน ว่าเสียชีวิตด้วยบาดแผลถูกกระสุนปืน

1.1.2 ผลการชันสูตรพลิกศพผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิต จำนวน 78 คน ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี ของพนักงานสอบสวนของ สก.อ.หนองจิกและของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

ก.การชันสูตรพลิกศพผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิตระหว่างการเคลื่อนย้ายจาก สก.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส มายังเรือนจำจังหวัดทหารบกปัตตานี ค่ายอิงคยุทธบริหาร จำนวน 78 คน ทำโดยคณะแพทย์จากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม แพทย์จากโรงพยาบาลปัตตานี และเจ้าพนักงานประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ บริเวณหน้าห้องเก็บศพของโรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหาร เวลาประมาณ 09.00 น. ถึง 17.00 น. ของวันที่ 26 ตุลาคม 2547 และได้รายงานผลการชันสูตรศพ โดยไม่ได้ทำการผ่าศพพิสูจน์ จำแนกตามสาเหตุการเสียชีวิต ดังนี้

(1) สาเหตุการเสียชีวิต เกิดจากการขาดอากาศหายใจ และการถูกกดทับบริเวณหน้าอก 33 คน

(2) สาเหตุการเสียชีวิต จากการขาดอากาศหายใจ จากการกดทับที่บริเวณหน้าอก และบาดแผลมีรอยกระแทกด้วยของแข็ง ไม่มีคมที่ส่วนอื่นของร่างกายด้วยแต่ไม่รุนแรง 4 คน

(3) สาเหตุการเสียชีวิต จากการขาดอากาศหายใจจากการกดทับที่บริเวณหน้าอก และมีภาวะชกจากการเสียสมดุลของสารในเลือด บางรายมีบาดแผลรอยกระแทกด้วยของแข็ง ไม่มีคมที่ส่วนอื่นของร่างกายด้วย 10 คน

(4) สาเหตุการเสียชีวิตจากการขาดอากาศหายใจ 31 คน

นอกจากนี้ แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการอิสระว่า

-สภาพศพไม่มีสิ่งใดบ่งบอกว่าการขาดอากาศหายใจเกิดจากการรัดคอหรือสวมถุงพลาสติก เพราะสภาพศพส่วนใหญ่มีเลือดออกใต้ตาขาวและใบหน้าเข้ม

-การถือศีลอดก็ไม่ใช่สาเหตุของการเสียชีวิต แต่เป็นเรื่องความสมบูรณ์ของผู้ถูกควบคุม

-แรงกดในแนวนานกับพื้นดินไม่เพียงพอ ที่จะทำให้เกิดการตายของผู้ถูกควบคุม ซึ่งตายจากการถูกกดทับ

1.2 สรุปความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเสียชีวิตของผู้ชุมนุม 85 คน ของ คณะอนุกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานด้านการแพทย์และพยาบาล

1.2.1 กรณีผู้ชุมนุมซึ่งเสียชีวิต จำนวน 7 คน ที่ สภ.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส คณะอนุกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานด้านการแพทย์และพยาบาล มีความเห็นว่า กลุ่มผู้ชุมนุมที่เสียชีวิตในที่เกิดเหตุที่ สภ.อ.ตากใบ จำนวน 7 คน โดยมีหนึ่งรายได้รับบาดเจ็บสาหัสและไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์นั้น เห็นได้ชัดเจนว่า เสียชีวิตเพราะถูกกระสุนปืนซึ่งยิงมาจากระยะไกล

1.2.2 กรณีผู้ถูกควบคุมซึ่งเสียชีวิต จำนวน 78 คน ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานีในการพิจารณาสาเหตุการเสียชีวิตในกรณีผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิต จำนวน 78 คน ที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จังหวัดปัตตานี คณะอนุกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานด้านการแพทย์และพยาบาล ได้พิจารณาจากหลักฐานการตรวจรักษาผู้บาดเจ็บและผู้เจ็บป่วย โดยพบว่า แทบทุกรายแพทย์วินิจฉัยว่า เป็นบาดแผลเกิดจากการถูกกระทบ (Crush Injuries) มีอาการหนักที่ต้องรักษาด้วยการผ่าตัดด่วน 4 คน เพราะมีอาการกล้ามเนื้อ และอวัยวะอักเสบจากการขาดเลือด (Compartment Syndrome) สรุปความเห็นของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้ว่า สาเหตุเริ่มต้นจาก การที่ชาวไทยมุสลิมซึ่งกำลังถือศีลอดได้อดอาหาร และน้ำเกินกว่า 12 ชั่วโมง ในขณะที่อากาศร้อน และมีกิจกรรมรุนแรงของการชุมนุม การสลายการชุมนุม ตลอดจนขบวนการขนย้ายผู้ถูกควบคุมไปโดยรถยนต์ ซึ่งบางคันแออัดยัดเยียด อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาเกิน 3 ชั่วโมง ทำให้เกิดภาวะของ

Rhabdomyolysis คือกล้ามเนื้อถูกทำลาย มีการเคลื่อนย้าย และเสียสมดุลของสารในเลือด และในเซลล์ของเม็ดเลือดกับเซลล์ของกล้ามเนื้ออย่างรุนแรง ทำให้กล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่หายใจหมดกำลังที่จะทำหน้าที่ จึงขาดอากาศหายใจ และเมื่อรุนแรงมากๆ ก็ถึงตายได้ ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่าการเสียชีวิตของผู้ถูกควบคุมส่วนใหญ่ เกิดจากสาเหตุนี้ (โดยสันนิษฐานจากผู้บาดเจ็บ)

นอกจากนี้ จากหลักฐานการชันสูตรพลิกศพของผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิตในรถยนต์ ขณะทำการเคลื่อนย้ายจากที่เกิดเหตุ ณ สภ.อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส ไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร อำเภอนongจิก จังหวัดปัตตานี ปรากฏว่าสาเหตุการตายส่วนใหญ่ เป็นเรื่องการขาดอากาศหายใจ การถูกกดทับหน้าอกและกล้ามเนื้อการหายใจ มีหลักฐานของอาการชัก การเสียสมดุลของสารในเลือด ซึ่งเป็นอาการของโรคอย่างรุนแรงจนถึงแก่ความตาย จำนวน 78 คน คณะอนุกรรมการจึงสรุปมติและสันนิษฐานว่า ผู้เสียชีวิตทั้ง 78 คน เสียชีวิตด้วยสาเหตุกลุ่มเดียวกันคือ อาจจากการเกิดภาวะ Rhabdomyolysis (กล้ามเนื้อถูกทำลาย) ไม่สามารถหายใจได้ตามปกติ ในขณะที่อยู่ในสภาพขาดอาหาร ขาดน้ำ และอากาศที่ร้อนอบอ้าวเป็นเวลานาน ทำให้มีอาการหนักมากจนถึงเสียชีวิตในที่สุด

2. ผลการตรวจสารเสพติด

จากรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะอนุกรรมการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานด้านแพทย์และพยาบาล ได้รายงานข้อมูลเกี่ยวกับผลการตรวจวิเคราะห์สารเสพติด ในปัสสาวะของกลุ่มผู้ถูกควบคุมตัวที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร กลุ่มผู้ได้รับบาดเจ็บและผู้ป่วยจากเหตุการณ์ที่ สภ.อ.ตากใบ และกลุ่มผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิตที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ถูกควบคุมที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ได้ตรวจวิเคราะห์หาสารเสพติดในปัสสาวะของผู้ถูกควบคุม จำนวน 1,093 ตัวอย่าง โดยพบสารเสพติด จำนวน 13 ตัวอย่าง แยกเป็นสารเสพติดประเภทต่างๆ ดังนี้ สาร Methamphetamine จำนวน 8 ตัวอย่าง สาร Ephedrine (วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2) จำนวน 1 ตัวอย่าง สาร Benzo (วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 4) จำนวน 1 ตัวอย่าง สาร THC (กัญชา) จำนวน 2 ตัวอย่าง

2.2 กลุ่มผู้ได้รับบาดเจ็บและผู้ป่วยจากเหตุการณ์ที่ สภ.อ.ตากใบ ได้ตรวจวิเคราะห์หาสารเสพติดในปัสสาวะของผู้ได้รับบาดเจ็บ และผู้ป่วยซึ่งพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลปัตตานี จำนวน 13 ตัวอย่าง โดยพบสารเสพติดประเภท Morphine จำนวน 1 ตัวอย่าง

2.3 กลุ่มผู้ถูกควบคุมที่เสียชีวิตที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ได้ตรวจวิเคราะห์หาสารเสพติด โดยเก็บตัวอย่างจากผู้เสียชีวิต จำนวน 40 ตัวอย่าง จากผู้เสียชีวิต 78 คน แต่มีข้อจำกัด คือเก็บตัวอย่างได้ในปริมาณน้อย โดยพบสารเสพติด จำนวน 2 ตัวอย่าง แยกเป็นสารเสพติดประเภท Ephedrine (วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2) ในปัสสาวะจำนวน 1 ตัวอย่าง และสารเสพติดประเภท Morphine ในปัสสาวะ จำนวน 1 ตัวอย่าง

3. กรณีอดีตนักแม่นปืน ยิงตัวตาย 5 นัด

เมื่อวันที่ 21 พ.ค. 2548 เจ้าหน้าที่ตำรวจสน.บางขุนเทียนได้รับแจ้งว่า (พลิกปม! รื้อคดีนักแม่นปืนยิงตัวตายปริศนา ? โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 6 มกราคม 2549) นายสุนทร วงศ์ดาว อายุ 33 ปี ชาวจังหวัดพัทลุง อดีตนักแม่นปืนยาวรางวัลชนะเลิศหลายสนาม ก่อนเหตุใช้อาวุธปืนยิงนายปรีชา มาลาสัมฤทธิ์ไชย อายุ 60 ปี พ่อตา และนางศุภมณ มาลาสัมฤทธิ์ไชย ภรรยาตัวเอง ได้รับบาดเจ็บสาหัส หลังมีปากเสียงทะเลาะกัน จากนั้นได้เรียกรถแท็กซี่หลบหนีการจับกุม มุ่งหน้าไป ทาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ไปซ่อนตัวอยู่ในห้องเช่าแห่งหนึ่ง ตำรวจสน.บางขุนเทียนจึงวิทยุสกัดจับ พร้อมกับติดตามไล่ล่า และประสานไปยัง พ.ต.อ.นพรัตน์ รินทพล ผกก.สภ.อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ว่ามีคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้อีกเจ้าหน้าที่ และหลบหนี มาหลบซ่อนตัวอยู่ที่ห้องเช่าแห่งหนึ่งภายในซอยวัดเสาธงหิน ต.เสาธงหิน อ.บางใหญ่ จึงทำการปิดล้อมนานนับ 1 ชั่วโมง แต่คนร้ายยังไม่ยอมจำนน และซ่อนเงิบอยู่นาน ในที่สุดตำรวจตัดสินใจบุกเข้าชาร์จ และมีเสียงปืนดังขึ้นหลายนัด กระทั่งเสียงปืนสิ้นสุดลงเจ้าหน้าที่จึงเข้าเคลียร์พื้นที่ พบร่างของคนร้าย สภาพสวมเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ ด้านมือขวา มีอาวุธปืนขนาด .38 ตกอยู่ 1 กระบอก นอนเสียชีวิตอยู่บริเวณมุมห้องใกล้ประตูทางเข้า ตรวจสอบด้วยตาเปล่าพบว่า มีเขม่าดินปืนติดที่มือของผู้ตายทั้งสองข้าง ตามร่างกายบริเวณกลางหน้าอก มีบาดแผลถูกยิงด้วยกระสุนปืน 4 นัด มีเขม่าดินปืน และขมับขวามีบาดแผลถูกยิงด้วยกระสุนปืนอีก 1 นัด ตรวจสอบภายในห้องพักดังกล่าว เจ้าหน้าที่ยังพบรูปถ่ายสติ๊กเกอร์ของผู้ตายกับแฟนสาว พบถ้วยรางวัลการแข่งขันยิงปืนยาวหลายรางวัล วางอยู่บนตู้เสื้อผ้าพร้อมซองปืนสั้นขนาด .38 และปืนยาวขนาด .22 ใส่กล่องเก็บไว้อย่างดี จากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.อ.บางใหญ่จึงประสานเจ้าหน้าที่ จากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และแพทย์มาทำการตรวจสอบที่เกิดเหตุอย่างละเอียด

โดย พ.ต.ท.ศุภัทร ศุภกานีต สว.สส.สน.บางขุนเทียน 1 ในชุดจับกุมคนร้าย เล่าเหตุการณ์ระทึก ให้ฟังว่า คนร้ายยิงต่อสู้ออกมา 2 ครั้งรวมแล้วเกือบ 10 นาที ส่วนผมและลูกน้องได้หลบออกมาหาที่กำบัง โดยมีการยิงสวนขึ้นฟ้า และยิงไปที่ฝ้าเพดานและประตู จากนั้นได้ประสานไปยังท้องที่รวมถึงขอกำลังเสริมจาก สน. รออยู่ชั่วโมงกว่าๆ จึงตัดสินใจเข้าชาร์จ อย่างไรก็ตามหลังเกิดเหตุ หลายฝ่ายต่างวิพากษ์วิจารณ์ ตั้งข้อสังเกตในเหตุการณ์ดังกล่าว ว่า การยิงตัวตายของคนร้ายไม่น่าเป็นไปได้เพราะผู้ตายมีบาดแผล ปรากฏตามร่างกายอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะที่อวัยวะสำคัญ 2 แห่งคือขมับขวาและบริเวณหน้าอกใกล้หัวใจ ขณะที่ทางด้าน พ.ต.อ.ธีรศักดิ์ สุริวงศ์ ผกก.สน.บางขุนเทียนในฐานะผู้บังคับบัญชา ออกมายืนยันว่าลูกน้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้ว ส่วนกรณีที่เกิดขึ้นต้องให้เจ้าหน้าที่นิติเวชชันสูตรศพ และให้แพทย์ผ่าตัดหัวกระสุนเพื่อทำการตรวจสอบให้เกิดความชัดเจน

หลังเหตุการณ์ผ่านไปไม่ถึง 1 เดือน (วันที่ 6 มิ.ย. 2548) นายันทพวงศ์ วงศ์ดาว พี่ชายผู้ตาย ไปร้องขอความเป็นธรรมต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ให้ตั้งกรรมการสอบเหตุน้องชายที่เสียชีวิตปริศนา พร้อมนำศพน้องชายไปให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ตรวจพิสูจน์ศพอีกครั้ง ทำให้ พญ.คุณหญิง พรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ขณะนั้น ต้องยื่นมือ เข้ามาคลี่คลาย คดีนักแม่นปืน เสียชีวิตปริศนา ต่อมา ผลการตรวจพิสูจน์ศพ ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สรุปว่า (“คุณหญิงพรทิพย์” ยืนยันไปไม่ได้ นักแม่นปืนยิงตัวตาย 5 นัด โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 8 มิถุนายน 2548) ผู้ตายเสียชีวิตจากผู้อื่นยิงกระสุน ปืน เข้าที่บริเวณศีรษะ และหน้าอกซ้ายทั้งหมด 5 นัด ชัดแย้งกับบันทึกประจำวันของตำรวจ สภ.อ. บางใหญ่ ที่ว่าผู้ตายยิงตัวตายก่อนเจ้าหน้าที่เข้าจับกุม

โดยพญ.คุณหญิงพรทิพย์ ออกมาระบุว่าเป็นไปไม่ได้ที่ผู้ตายจะยิงตัวตายถึง 5 นัด โดยกระสุนเข้าจุดสำคัญ คือ หัวใจ 4 นัด และที่ศีรษะอีก 1 นัด (ผลผ่าศพนักแม่นปืน พบถูกผู้อื่นยิง 5 นัด ไม่ใช่ยิงตัวตาย โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 6 มิถุนายน 2548) อีกทั้งนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รมว.ยุติธรรมขณะนั้น ได้สั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงร่วมกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยมีนายมานิตย์ สุราพร รองปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน จัดเส้นตาย ให้เวลา 24 ชั่วโมง และตั้งท่า เตรียมนำสู่ การพิจารณาของคณะกรรมการคดีพิเศษ

ด้าน พ.ต.อ.ประพล แก้วโกศล รองผบก.น.9 เปิดเผยว่า ผลตรวจพิสูจน์ดังกล่าว ต้องทำการตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนว่าหัวกระสุนยิงมาจากปืนกระบอกไหน ทั้งนี้ ในวันเกิดเหตุ หลังจากได้รับทราบเรื่องได้รวดเร็วไปที่เกิดเหตุ ซึ่งทำให้ทราบว่าผู้ตายยิงปืนออกมา 10 นัดด้วยปืน .38 ขณะที่ตำรวจยิงสวนไปเพียง 2 นัด ด้วยปืน 11 มม. โดยตรวจพบหัวกระสุนที่ตำรวจยิงออกไป ฝัง อยู่ในกรอบหน้าต่าง 1 นัด ทะลุประตู 1 นัด ดังนั้น จึงต้องให้ความเป็นธรรมกับตำรวจด้วย นอกจากนี้ ในวันเกิดเหตุเมื่อสอบพยานแวดล้อมที่เห็นเหตุการณ์ ตำรวจอยู่นอกตัวบ้านตลอดเวลา กระทั่งสิ้นเสียงปืนจากห้องผู้ตายจึงบุกเข้าไปตรวจสอบภายในห้อง และพบว่าผู้ตายเสียชีวิตแล้ว

ขณะเดียวกันทางฝ่ายพล.ต.อ.อำนาจ เพชรศิริ รอง ผบ.ตร. ได้ลงพื้นที่สภ.อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี เรียกประชุมพนักงานสอบสวนคดีนักแม่นปืน ยิงตัวตายปริศนา ซึ่งในการประชุม ได้มีการนำเอาภาพถ่ายในวันเกิดเหตุมาประกอบการชี้แจงพร้อมทั้งนำเอาหุ่นมาสาธิตวิถีกระสุนปืน ทั้ง 5 แห่ง โดยหลังประชุมเสร็จพล.ต.อ.อำนาจ เปิดแถลงว่า คดีนี้โอกาสที่คนตายจะยิงตัวตายก็มี สิทธิเป็นไปได้เนื่องจากวิถีกระสุน 4 นัดที่ยิงเข้าที่หน้าอกซ้ายเข้าจุดไม่สำคัญของร่างกาย ผู้ตายจึง ยิงล้มบ่วง ซึ่งเป็นการจู่ตาย สอดรับกับความเห็นของพนักงานสอบสวนสภ.อ.บางใหญ่ ที่สรุป ตำนวนคดีว่าเป็นการฆ่าตัวตาย

แต่เรื่องราวราว ยังไม่จบแค่นี้ เมื่อ พ.ต.อ.ธีรศักดิ์ สุริวงค์ ผกก.สน.บางขุนเทียน ตัดสินใจเดินหน้าชน โดยพาลูกน้องตำรวจฝ่ายสืบสวนอีก 4 คน เข้าแจ้งความกับ พ.ต.ต.สุรวุฒิ กุมภิพงษ์ สารวัตรเวร สน.บางขุนเทียน เพื่อให้ดำเนินคดี นายมานิตย์ สุทธาพร รองปลัดกระทรวงยุติธรรม และพ.ญ.คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ขอให้หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาผ่านสื่อสาธารณะ

พ.ต.อ.ธีรศักดิ์ ให้เหตุผลว่า เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตนและลูกน้อง เนื่องจากจาก นายมานิตย์ และแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ ให้สัมภาษณ์ในรายการถอดรหัส ซึ่งออกอากาศทาง สถานีโทรทัศน์ พาดพิงว่า นายสุนทรถูกยิงเสียชีวิต ซึ่งมีชายฉกรรจ์ 4 คน เป็นผู้ทำให้นายสุนทร เสียชีวิต ทำให้ประชาชนทั่วไป เชื่อโดยสนิทใจว่าตำรวจไปฆ่าเขาตาย หรือทำให้เขาตาย ซึ่งข้อเท็จจริงไม่ใช่อย่างนั้น และประชาชนทางบ้านที่ดูรายการได้โหวตเข้ามาในรายการ โดยเชื่อว่า ตำรวจทำจริงถึง 92 เปอร์เซ็นต์ ทำให้กรณีดังกล่าว กลายเป็นปมความขัดแย้งระหว่าง 2 สถาบัน คือ กระทรวงยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง แต่บทสรุปสุดท้ายของ คดีนี้ก็ต้องรอผลชี้ขาดของคณะกรรมการที่กระทรวงยุติธรรมตั้งขึ้น ว่าเป็นการฆ่าตัวตาย หรือถูกวิสามัญฆาตกรรม

แต่จนถึงวันนี้ผลสรุปก็ยังคงคลุมเครือ โดยพ.ญ.คุณหญิงพรทิพย์ ตัดสินใจไม่เปิดเผยผลการตรวจสอบต่อสาธารณะ โดยให้เหตุผลว่า ตำรวจสภ.อ.บางใหญ่เจ้าของคดี สรุปสำนวนไปเรียบร้อยแล้วว่าเป็นการยิงตัวตาย จึงไม่มีประโยชน์ แต่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงเพื่อประกอบสำนวนคดีในชั้นอัยการ สุดท้ายคดีนี้ก็จบลงโดยทิ้งปมปริศนาไว้เบื้องหลังว่า ความจริงที่ถูกปิดตาย หรือถูกไว้ได้พรมนั้นเป็นเช่นไร พร้อมกับคำถามที่ว่าถึงเวลาหรือยัง..ที่จะต้องผลักดันให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐบางอย่างให้อยู่ในขอบเขตและถูกต้องเหมาะสม

4. กรณี ทนายสมชาย

ตามฟ็องโจทก์ สรุปว่า (ยกฟ้อง 4 ตร.ทีมอุ้ม “ทนายสมชาย” - จำคุก พ.ต.ต.เงิน! โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 13 มกราคม 2549) เมื่อวันที่ 12 มี.ค.2547 จำเลยทั้งห้า กับพวก ร่วมกันปล้นทรัพย์ของนายสมชาย ผู้เสียหายซึ่งหายตัวไป และลักทรัพย์เอารถยนต์ หมายเลขทะเบียน กง 6768-กรุงเทพฯ , นาฬิกาข้อมือยี่ห้อโรเล็กซ์ 1 เรือน , ปากกาหยี่ห้อ มงบลังก์ 1 ด้าม และโทรศัพท์มือถือ 1 เครื่อง รวมราคาทรัพย์ทั้งสิ้น 903,460 บาท โดยพวกจำเลยได้ร่วมกัน ใช้กำลังประทุษร้าย ผลักและฉุดกระชากตัวนายสมชายให้เข้าไปในรถยนต์ของจำเลยทั้ง 5 แล้วจับตัวพาไปซึ่งจนถึงขณะนี้ ไม่ทราบว่า นายสมชาย จะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ต่อมาวันที่ 16 มี.ค.2547 พนักงานสอบสวนยึดรถยนต์ของนายสมชาย ผู้เสียหาย ที่ถูกจำเลยทั้ง 5 ร่วมกันปล้นทรัพย์ไป

ดังกล่าว เป็นของกลาง แล้วเมื่อวันที่ 8 เม.ย.2547 จำเลยที่ 1-4 เข้ามอบตัว และวันที่ 30 เม.ย.2547 จำเลยที่ 5 เข้ามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ในชั้นสอบสวนจำเลยทั้ง 5 ให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา

ข้อเท็จจริงรับฟังได้เป็นที่ยุติ ว่า จำเลยที่ 1 กับพวกอีก 3-5 คน ได้ร่วมกันข่มขืนใจ โดยจับพลัดและดันนายสมชายเข้าไปในรถของจำเลยที่ 1 กับพวกที่เตรียมไว้แล้วขับออกไปจากที่เกิดเหตุ เป็นการกระทำความผิดตาม ม.309 วรรคแรก แต่ไม่ได้เป็นการกระทำความผิดตาม ม.309 วรรคสอง ที่ต้องมีการใช้อาวุธประทุษร้าย การกระทำของจำเลยที่ 1 ยังเป็นการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตาม ม. 391 การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นความผิดกฎหมายหลายบท ลงโทษบทหนักสุด ม.309 วรรคแรก พิพากษาจำคุก 3 ปี ส่วนความผิดฐานปล้นทรัพย์แม้ข้อเท็จจริงได้ว่าจำเลยที่ 1 กับพวกขับรถยนต์ไปจอดทิ้งไว้ที่สถานีขนส่งหมอชิต 2 ก็เพื่ออำพรางหลบหลีกการสืบสวนจับกุม ไม่แสดงให้เห็นเจตนาว่า พวกจำเลยประสงค์ต่อทรัพย์ ส่วนทรัพย์สินอื่นก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าจำเลยที่ 1 กับพวกได้นำทรัพย์สินไปจริงหรือไม่ จำเลยที่ 1 จึงไม่มีความผิดฐานปล้นทรัพย์ส่วนจำเลยที่ 2-5 แม้จะมีประจักษ์พยานเคยให้การในชั้นสอบสวน และเบิกความในชั้นศาลว่า เห็นกลุ่มคนร้ายลักษณะคล้ายพวกจำเลย แต่คำเบิกความก็ไม่สามารถยืนยันได้อย่างชัดเจน ไม่มีน้ำหนักรับฟังได้ พิพากษายกฟ้อง

แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รักษาการ ผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กล่าวแสดงความเห็นว่า (เปิดใจ “หมอพรทิพย์” จับคนฆ่า “สมชาย” ต้องล้างวงจรอุบาทว์! โดย ทีมข่าวอาชญากรรม ผู้จัดการออนไลน์ 1 พฤศจิกายน 2549) เป็นเวลาร่วม 2 ปี 8 เดือน นับจากวันที่ 12 มี.ค.2547 ที่นายสมชาย นิละไพจิตร อดีตประธานชมรมนักกฎหมายมุสลิมได้หายตัวไป พนักงานสอบสวนโดยเฉพาะกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่รับโอนคดีนี้มาติดตามยังไม่เคยมีคำตอบต่อสังคมได้ว่านายสมชายเสียชีวิตแล้ว แม้ที่ผ่านมามาญาติของผู้เสียชีวิตจะร้องเรียนขอความเป็นธรรมไปยังหลายหน่วยงาน แต่ดูเหมือนว่ารัฐบาลที่ผ่านมาไม่เคยมีความจริงจัง และถือเป็นความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในระบบการรวบรวมพยานหลักฐานที่ตำรวจไม่เคยประสานขอทีมพิสูจน์หลักฐานนิติวิทยาศาสตร์มาร่วมด้วย เพราะคดีนี้ผู้ถูกกล่าวหา คือ ตำรวจ และที่สำคัญผู้บงการอาจเป็นคนระดับบิ๊กทางการเมือง ดังนั้น คดีนี้จึงเอาผิดกับตำรวจที่มั่วมาได้เพียงความผิดฐานข่มขืนใจ ลักพาตัวผู้อื่นไปเท่านั้น

ตนมองในแง่มุมมองของคนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม สิ่งที่ได้ชัดเจน คือ หากเราไม่ปฏิรูประบบการรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบสวน คดีแบบนี้สมชาย จะเกิดขึ้นอีกเยอะทั่วประเทศ ซึ่งกรณีนี้ไม่ใช่คดีธรรมดาเป็นกรณี ตำรวจเกี่ยวข้อง ประเทศไทยต้องสร้างระบบใหม่ได้แล้ว เหมือนเช่นประเทศที่เจริญแล้วอย่างอังกฤษ ที่มีคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่เกิด

จากการกระทำของตำรวจ หรือ Police complaint Commission ซึ่งกรรมการชุดนี้จะต้องไม่เป็นตำรวจและไม่เคยเป็นตำรวจมาก่อน

ทุกวันนี้ ตำรวจไทยยังใช้การรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ใช่นิติวิทยาศาสตร์จริงๆ อย่างคดีทนายสมชาย ซึ่งดีเอสไอไม่เคยประสานมายังทีมนิติวิทยาศาสตร์ให้เข้าร่วมคลี่คลายคดีเลย และยังคดีนี้ที่ตำรวจถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องและมีข้อมูลยืนยันชัดเจนแล้ว และยังไม่ใช่นิติวิทยาศาสตร์อีก สังคมก็ย่อมเกิดความเคลือบแคลง นอกจากนี้ยังมีคดีที่นายสุนทร วงศ์ดาว นักแม่นปืนยาว ยิงตัวตายดับปริศนา 5 นัดที่ จ.นนทบุรี คดีพระสุพจน์ สุวโจ ที่ถูกยิงตายที่เชียงใหม่ ซึ่งดีเอสไอไม่เคยประสานกับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เข้าไปร่วมตรวจสอบเพื่อคลี่คลายคดีเลย ซึ่งมันไม่ยุติธรรม ณ วันนี้จึงต้องตั้งคำถามกับสังคมว่า ถึงเวลาหรือยังที่จำเป็นต้องปฏิรูป

สำหรับคดีนายสมชาย มีประเด็นที่น่าคิด คือ หากเมื่อไหร่ที่เจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวข้องกับการอุ้มฆ่า ทำลายศพ แต่ละคนจะมีอุปนิสัยและวิธีที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวสูง เช่น ตำรวจ ทหาร วิศวกร ประชาชน หรือ หมอ โดยเฉพาะหมอนี่จะชอบหันศพ ซึ่งวิธีการที่รู้กันดี คือการทำลายศพที่ดีที่สุดคือการทำให้เป็นนิรนาม การทำลายที่ยิ่งกว่านั้นคือ เผาทิ้ง ถ้าไม่แก้ระบบนิรนามก็จะไม่สามารถแก้วงจรอุบาทว์นี้ได้

“อย่างคดีทนายสมชายมีการลงพื้นที่ราชบุรีเพื่อตรวจสอบหาร่องรอยพยานหลักฐาน เพราะตรวจสอบจากการติดต่อทางโทรศัพท์ของทีมอุ้มทนายสมชายครั้งสุดท้ายมาจบที่ราชบุรี แต่ความเป็นจริงแล้วมันมีโซนক্র่อม อาจจะติดเข้าไปที่เพชรบุรี หรือประจวบฯ อำนาจแห่งการที่จะเข้าไปรวบรวมพยานหลักฐานหรือร่างนิรนามที่จะหาว่าคุณสมชายเป็นศพแล้วเนี่ยไม่สามารถจะเอามาจากตำรวจได้อีก ตำรวจถือไว้อีก เราจะตามไม่ได้เลย ต่อให้ตั้งกรรมการชุดใหม่ก็ตาม ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุด คือ ต้องแก้ระบบนิรนามทั้งประเทศ”

โดยตนเคยเสนอรัฐบาลชุดที่แล้ว และผลักดันมาเป็นนโยบายพิเศษแล้ว แต่ตลอดเวลาไม่เคยได้รับการสนองตอบและได้รับความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตนอยากพูดว่าคนในกระบวนการยุติธรรมว่าควรมีเป้าหมายคือเพื่อผดุงความยุติธรรมเพื่อประชาชน ไม่ใช่แข่งขันกันเอง

สรุปการทำงานในระบบนิรนาม 3 ประเด็นก็คือ

1.ระบบคนหายแล้วต้องตาม ตามอย่างไร ใครตาม ถ้าเกี่ยวข้องกับตำรวจถูกกล่าวหา ต้องไม่ใช่ทีมสอบสวนที่เป็นตำรวจ

2.ระบบร่างนิรนาม กระบวนการในการตรวจวิเคราะห์ รวบรวมพยานหลักฐาน และตรวจพิสูจน์ร่างนิรนาม โดยทีมตรวจพิสูจน์จะต้องไม่ใช่ตำรวจเช่นกัน เพราะถ้าไม่แก้ก็จะไม่มีวันติดตามคดีอุ้มหายได้

3.การติดตามคดี คือหลังจากที่เรารู้แล้วว่าเป็นศพ จะต้องติดตามต่อว่าเป็นใคร และจะต้องเป็นคนละทีมกับทีมสอบสวน

จุดที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมล่าช้า โดยเฉพาะในคดีนายสมชาย คือ การที่ปล่อยให้นโยบายการเมืองครอบงำ ทำให้เกิดรัฐตำรวจ และได้เข้ามาครอบงำในกระทรวงยุติธรรม ด้วย ที่ผ่านมามหาชนไม่เห็นข้าราชการระดับสูงคนใด กล้าพอที่จะยืนหยัดในหลักการของความยุติธรรม โดยไม่เกรงกลัวอำนาจทางการเมือง

“เราต้องล้างระบบเดิมให้ได้ คงต้องมีหลักสูตรอบรมเข้มเพื่อสลายพฤติกรรม และเราต้องมีระบบการบริหารที่ไม่ให้มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพรรคแบ่งพวก และต้องไม่ให้อำนาจการเมืองเข้ามา และยิ่งที่ผ่านมาเป็นรัฐตำรวจพอดี ยังไม่มีทางแก้ วันนี้ประเทศไทยถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการรับเรื่องราวร้องเรียนกรณีที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ (Police complaint Commission) กระทรวงยุติธรรมต้องมาคอยรับเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว และต้องมาคอยแก้เท่าที่จะทำได้ ขนาดประเทศอังกฤษที่เค้าไม่ได้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ยังวางระบบไว้ดี แต่ประเทศไทยเป็นระบบที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จมันจึงจำเป็นต้องมี

“ถามหน่อยว่า สงครามยาบ้ากว่า 2 พันศพที่ให้ไปติดตามอยู่ที่ไหน เก็บรวบรวมพยานหลักฐานดีหรือเปล่า เอากระสุนออกทุกรายหรือไม่, กรณีที่ได้เสียชีวิตกว่า 2 พันราย, และคุณสมชาย กรือเซะ โดยเฉพาะสะบ้าย้อย”

คำถามว่าการไปงมศพในแม่น้ำแม่กลอง เป็นการแสดงละครจัดศพหรือเปล่า ตอบว่าต้องเริ่มต้นดีก็จะไปได้ดี วันนี้ยังใช้นิติวิทยาศาสตร์น้อยมาก น้อยมากๆ อย่างกรณีทางใต้ วันนี้ยังเข้าไปเข้าไปทำอะไรไม่ได้ กระบวนการตรวจสอบ เพราะฉะนั้น ณ วันนี้ตำรวจถือทั้งกฎหมายถือทั้งอาวุธเป็นอะไรที่น่ากลัวที่สุด คดีนี้หากให้ทีมนิติวิทยาศาสตร์เข้าช่วยคดีคลายน่าจะสืบหน้าได้ดีกว่านี้ ก็อาจจะ แต่ไม่รู้ว่าจะได้อะไรมาน้อยแค่ไหน

ที่อัยการพูดว่าต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้แน่นหนา ก่อน ก็เป็นดุลพินิจของแต่ละคน ที่อัยการบอกว่าต้องให้มีหลักฐานแน่นหนาเพราะจับมาแล้วก็ต้องสั่งไม่ฟ้อง หรือไม่ศาลก็ยกฟ้องได้ แต่สำหรับหมอมองว่าต้องใช้นิติวิทยาศาสตร์เข้าช่วย

แต่ถ้าประธานมาจะพร้อมไม้ ต้องถามก่อนว่าคราวที่แล้วสร้างภาพลงแม่น้ำ จะเอาอะไร อย่างนี้เชื่อว่าเปลี่ยนอธิบดีกรมสอบสวนแล้ว อะไรก็อาจจะดีขึ้น

“สิ่งที่เราอยากบอกก็คือว่า ประเทศชาติบอบช้ำเต็มที่แล้ว กระบวนการยุติธรรมที่ทำร้ายประชาชนเท่ากับเราทำให้ในหลวงทรงเสียพระทัย หันหน้ามาช่วยกันเสียทีได้หรือไม่ ขอสะท้อนแทนประชาชนว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงระบบเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และมีระบบตรวจสอบการกระทำในคดีร้องเรียนเกี่ยวกับตำรวจ”

5.กรณี หมอแหม

คดีฆ่าเผา พญ. พัทธนันท์ ไชยวงศ์ แพทย์ประจำโรงพยาบาล อ.ปง จ.พะเยา ซึ่งมี น.พ.ศรชาติ ศิริโชติ แพทย์ประจำโรงพยาบาลพุทธชินราช จ.พิษณุโลก เป็นผู้ต้องหา (กรุงเทพธุรกิจ ฉบับที่ 5155 [หน้าที่ 9] ประจำวันที่ 3 พฤศจิกายน 2545) ยังคงเป็นหัวข้อที่สังคมให้ความสนใจและวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อแพทย์ตกเป็นฆาตกร และเหยื่อสังหารก็ยังเป็นแพทย์เช่นกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปรามที่เข้าร่วมคลี่คลายคดี ได้นำกำลังเข้าค้นห้องพักของ น.พ. ศรชาติ อย่างละเอียดอีกครั้ง และได้ยึดวัตถุพยานบางอย่างไปตรวจสอบ

ขณะที่ พ.ต.ท.อดุลย์ กัปกัลย์ สารวัตรเจ้าของคดี กล่าวว่า กำลังรอผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่างๆ จากกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ เพื่อนำมาประกอบในสำนวน ซึ่งหากได้ผลตรวจพิสูจน์มาแล้วมั่นใจว่าจะสามารถสรุปสำนวน ได้ในไม่ช้า

อย่างไรก็ตาม ทำให้การของ น.พ. ศรชาติ บางประเด็นยังมีความขัดแย้งกับหลักฐานที่พบ โดยเฉพาะคราบเลือดในห้องพักของ น.พ. ศรชาติ กับกระแสข่าวที่ว่าผู้ตายตั้งครรภ์ แต่เชื่อว่าทุกอย่างจะคลี่คลายเมื่อผลตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ออกมา

สำหรับ น.พ. ศรชาติ ผู้ต้องหา นั้น ล่าสุดยังถูกคุมขังอยู่ที่ สภ.อ.เด่นชัย เนื่องจากศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว ซึ่งบรรยากาศภายในห้องขังเป็นไปอย่างแออัด เพราะมีนักโทษคดีอาญาติดคุกขังอยู่รวมกันทั้งหมดถึง 80 คน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบของผู้สื่อข่าว พบว่า น.พ. ศรชาติ อยู่อย่างสุขสบาย เพราะเป็นที่ชื่นชอบของบรรดาผู้ต้องหาหญิง เนื่องจากเห็นว่าหน้าตาหล่อเหลา โดยเวลากลางคืนก็จะช่วยกันผูกเปลกับลูกกรงให้ น.พ. ศรชาติ นอน ส่วนเสื้อผ้า บรรดาผู้ต้องขังหญิงก็ช่วยกันนำไปซักให้ ขณะเดียวกัน น.พ. ศรชาติ ยังนำเงินที่ติดตัวอยู่ ซื้ออาหารเลี้ยงเพื่อนผู้ต้องขังด้วย

คุณหมอพรทิพย์ท่านว่า โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้คนในวงวิชาชีพแพทย์เท่านั้นอาชีพหรือวิชาชีพอื่นก็มีเรื่องทำนองนี้เหมือนกัน แต่วิชาชีพแพทย์นั้นมีการคัดสรรเอาแต่ยอด “คนเก่ง” มานานแล้ว ดังนั้น จึงออกอาการ “แพ้ไม่เป็น” ได้มากกว่าอาชีพหรือวิชาชีพอื่น มีคนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมักเป็นที่รวมของ “คนเก่ง” ในสมัยนี้ เป็นรองหรือเท่ากับวิชาชีพแพทย์เหมือนกัน คือคนที่ได้ปริญญาโทเอ็มบีเอมาแล้ว หรือกำลังเรียนปริญญาโททางเอ็มบีเอ ทั้งสถาบันต่างประเทศและแม้ในสถาบันในประเทศ คนเช่นนี้ถือว่าเป็นยอดของ “คนเก่ง” เป็นนักปราชญ์ผู้รอบรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ของการบริหารธุรกิจ และยังสามารถมองทะลุพบปัญหาต่างๆ ของเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจของโลกได้ด้วย เอ็มบีเอเป็นสุดยอดของ “คนเก่ง” แต่จะเป็น “คนแพ้ไม่เป็น” อย่างที่คุณหมอพรทิพย์ท่านได้กล่าวหรือไม่? ก็ยังไม่ปรากฏหลักฐานพิสูจน์กันได้

แจ้งชัดเหมือนกัน การที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดในบรรดาคนเก่งทั้งหลาย เป็นเรื่องที่ทุกคนได้
 ง่าย แต่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้จริงจัง เป็นเรื่องยากมาก! และอาจเป็นไปได้เสียแล้วในสังคม
 ปัจจุบันก็เป็นได้! ถึงแม้จะได้พูดเป็นทำนองทำท่ายในคอนต้นว่า ควรที่โรงเรียนแพทย์สมัยนี้จะได้
 ลองคิดอ่านเปิดสอนวิชาจรรยาแพทย์ อย่างที่ท่านเจ้าพระยาพระเสด็จฯ ได้ทำไว้เมื่อเกือบ 100 ปีที่
 ตาม แต่เอาจริงเข้าแล้ว ถึงแม้จะเปิดสอนวิชาจรรยาแพทย์อย่างที่ว่าแล้วก็ตาม ก็คงไม่สามารถ
 ปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นได้อย่างจริงจังแก่ “คนเก่ง” ทั้งหลายในวิชาชีพแพทย์ ให้รู้จักแพ้เป็นได้
 สำเร็จ ก็เป็นไปได้เหมือนกัน อุปสรรคสำคัญที่ทำให้เราไม่สามารถปลูกฝังคุณธรรมในยุคปัจจุบัน
 ได้ ก็เพราะลักษณะของสังคมปัจจุบัน ไม่ได้เอื้อให้เห็นความจำเป็นที่คนยุคนี้จะต้องมีคุณธรรม
 ตรงกันข้ามลักษณะและค่านิยมของสังคมปัจจุบัน ทำให้คนในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องยึด
 เอาค่านิยมที่ถือว่า “มือใครยาว สาวได้สาวเอา!” เสียมากกว่า ที่จะคำนึงถึงกฎกติกา มารยาท ซึ่งอาจ
 ทำให้เสียเวลาและทำให้เสียเปรียบคนอื่นไปด้วย! นักเรียนแพทย์ที่แย่งกันขึ้นลิฟต์ เป็นผู้มี ความเก่ง
 และความสามารถในการฉกฉวยโอกาสได้ก่อน โดยไม่คำนึงถึงผู้ต้องโอกาสซึ่งควรได้รับการเห็น
 ใจและความกรุณาปรานี อย่างเช่นคนไข้ที่นั่งรถเข็นรอลิฟต์อยู่เหมือนกัน พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อน
 ให้เห็นค่านิยมในปัจจุบัน อย่างที่ปรากฏในภาพยนต์เรื่องพระไชยสุริยา ที่พรรณนาไว้ว่า “ภราดาสวัสดิ
 ไม่มีปราณีใคร หาได้ใครหาเอา!...” ในท่ามกลางค่านิยมแบบ “ตัวใคร-ตัวมัน” เช่นนี้ แคมสังคมยัง
 เน้นย้ำในการแข่งขันที่ต้องแสดง “ความเก่ง” ให้ประจักษ์ การที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นเป็น
 ความสำนึกในบรรดา “คนเก่ง” ทั้งหลายจึงเป็นเรื่องยาก พอๆ กับการกลืนครกขึ้นภูเขา ซึ่ง
 หมายความว่าเกือบจะเป็นไปไม่ได้เอาเสียเลยด้วยซ้ำไป! คุณหมอพรทิพย์กล่าวอย่างถูกต้องที่ได้
 เน้นย้ำว่าเรื่อง “คนเก่ง” แต่ “แพ้ไม่เป็น” ไม่ใช่มีแต่วิชาชีพแพทย์เท่านั้น วิศวกรก็เป็น ทนายความก็
 มี ตำรวจก็เป็นเหมือนกันหมด การแก้ปัญหาจึงไม่ใช่อยู่ที่การขึ้นนิ้วตำหนิกันไปๆ มาๆ แต่อยู่ที่เรา
 จะต้องใช้ความพยายามร่วมกันอย่างจริงจัง เปลี่ยนค่านิยมของสังคม ไม่ใช่วัดความเหมาะสมของ
 บุคคลด้วยความ “เก่งอย่างเดียว” แต่เราต้องเน้นความร่มเย็นผาสุกของสังคมเป็นส่วนรวม มี
 คุณธรรมคือความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง และมีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ
 ของชีวิตได้อย่างชาญฉลาดและปราศจากอารมณ์อันร้อนแรงและรุนแรง สิ่งซึ่งสังคมไทยต้องการใน
 ปัจจุบันไม่ใช่ “ไอคิว” แต่เป็น “อีคิว” อย่างที่คุณหมอพรทิพย์ได้กล่าวไว้ (นสพ.ผู้จัดการ 12พ.ย.45)

6. กรณี สีนามิ

ครบรอบ 1 ปี สีนามิทาง ส.ต.ช. (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ถือโอกาส ทำ VCD
 ออกแจกจ่าย แก่สื่อมวลชนทั่วไป โดยเสนอประเด็น ครบรอบ 1 ปี สีนามิกับความจริงที่ยังไม่รู้ (ยก
 ที่ 2 ของ คุณหญิงหมอมพรทิพย์ กับ ตำรวจ <http://webboard.mthai.com/5/2005-12-22>) โดยประเด็น

ทั้งหมดของ VCD มีเป้าหมายโจมตี พญ.คุณหญิง พรทิพย์ โดยตรง และเต็มๆ มาดูกันเป็นข้อๆ ที่ฝ่ายตำรวจแถลง

1.ทีมงานหมอพรทิพย์ทำงานไม่มี มาตรฐาน ไม่สามารถอ้างอิงได้ตามสากล ทำให้มีปัญหาในการส่งศพก้นญาติผิดๆ ถูกๆ โดยมีทีมงานอาสาสมัคร บางคนเพียงอายุ 14 ปี ก็เข้าไปทำงานอยู่ด้วยในการพิสูจน์ศพ โดยมีเพียง กระดาษ A4 แล้วก็จด โน้ตสั้นๆ 2-3 บรรทัด ต่อศพก็มีทีมงานช่วยมาก รับไม่ได้

2. ทำงานโดยความคิดส่วนตัว ทำให้เปลืองงบประมาณ เนื่องจากหมอพรทิพย์ได้ใช้หลักในการเก็บ DNA จากกระพุ้งแก้มของศพ ซึ่งโดยสากลมันจะต้องเป็นการพิมพ์รอยนิ้วมือ และการพิมพ์รอยฟัน

3.ทำงานเอาหน้าตลอด ออกสื่อทุกๆ วัน แถมยังมีเรื่องทะเลาะกับตำรวจผ่านสื่อ (ตอนยกที่ 1 เมื่อตอนหลังเกิดสึนามิใหม่ๆ) ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจผิด ทำให้ภาพพจน์ตำรวจแย่มาก

4. ปลายทางงบประมาณของรัฐอย่างมากมาย เพราะมีทีมอาสาสมัครร่วมร้อย ลงไปทำงาน แถมยังทำไม่ค่อยมีคุณภาพ ต้องเสียค่าอาหาร ที่พัก น้ำดื่ม ฯ และยังมีค่าพิสูจน์ DNA จากข้อ 2 ซึ่งมีราคาแพง แถมช่วงหลังๆ ต้องมีค่าเช่าตู้คอนเทนเนอร์ ให้พวกคุณหญิงกับอาสาสมัคร ใช้นอน ตกเดือนๆ หนึ่ง หลายแสน5. มีการเบิกจ่ายงบประมาณเกี่ยวกับเรื่อง ค่าชดเชย การทำศพ พิสูจน์ศพ ไป 4-5 แสนบาท หายไปไหนหมด คุณหญิงอมเงินหรือเปล่าจึงต้องมีการออก VCD แถลงเพื่อให้ประชาชนเข้าใจ ทาง ส.ต.ช. ใหม่ ในทางที่ดีขึ้น

“พญ.คุณหญิงพรทิพย์” ได้กลับ(สำนักข่าวไทย 21 ธ.ค.2548) “พล.ต.อ.นพดล” ไม่ใช่ลูกผู้ชายเอาข้อมูลดิบมาประจานไม่เลิก แต่ยอมรับชั้นสูตรศพสึนามิไม่ได้มาตรฐานจริง เพราะทำงานด้วยหลายข้อจำกัด ถ้าผิดกฎหมายยอมให้จับ ให้ฟ้องร้อง ส่วนวิธีดีสึนามิของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่คิดจะเปิดดู พญ.คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รองผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ชี้แจงรายละเอียดภายหลังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) แถลงข่าวรำลึก 1 ปี ธรณีพิบัติภัยสึนามิ ซึ่งการชันสูตรศพในความรับผิดชอบของ พญ.คุณหญิงพรทิพย์ ไม่มีมาตรฐาน ว่าตนไม่ไปร่วมแถลงข่าวในวันนี้เพราะติดประชุม แต่ พล.ต.ต.นพ.ชุมศักดิ์ พุกษาพงศ์ อดีต ผอ.สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เป็นตัวแทนร่วมแถลงข่าว แต่ตนไม่เคยไม่ยอมรับเรื่องมาตรฐาน การตรวจศพไม่ได้มาตรฐานจริง เนื่องจากทำงานด้วยข้อจำกัดเรื่องแบบฟอร์มมาตรฐาน ซึ่งไม่ได้รับจากตำรวจสากล เพราะสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ไม่ใช่หน่วยงานหลัก ส่วนเรื่องอาสาสมัครขอความกรุณาอย่าไปแตะ เพราะพวกเขามีเจตนาดี ประเทศไทยเพิ่งจะโง่ห้าวขึ้นในด้านคุณธรรม ได้รับการชื่นชมจากต่างประเทศ หากต้องการจะโจมตีก็ขอให้พุ่งเป้าไปที่ตนคนเดียวอย่าไปที่อาสาสมัคร

พญ.คุณหญิงพรทิพย์ กล่าวอีกว่า สำหรับประเด็นที่ว่า การชันสูตรศพใช้อาสาสมัคร อายุ 14 ปี ทำงานโดยไม่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและไม่มีพนักงานสอบสวนนั้น ขอชี้แจงว่าแพทย์นิติเวช ทั่วประเทศมี 60 คน พนักงานสอบสวนในพื้นที่วังทำงาน 2 วัด สีนามิมีผู้เสียชีวิตประมาณ 5,000 ศพ ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเพียงพอ ถ้าจะผิดกฎหมายก็ยอมรับ หากจะมาจับก็ขอให้มาจับตนคนเดียว สิ่งที่ ตนถามหาว่าตำรวจอยู่ไหน ในวันเกิดเหตุวันแรกเป็นการถามหาผู้ใหญ่ ส่วนเรื่องคุณภาพการบันทึก ข้อมูลศพ ก็ยอมรับว่าบางรายเขียนข้อความเพียง 2-3 บรรทัด แต่มีการบันทึกภาพถ่าย รูปพรรณ สันฐาน

“ข้อมูลทั้งหมดส่งให้ พล.ต.อ.นพดล สมบูรณ์ทรัพย์ เป็นข้อมูลดิบ ถ้าหมอเป็นคน ชอบตกแต่งข้อมูลก็คงไม่เอาข้อมูลดิบไปให้ ลูกผู้ชายเขาไม่ทำกันแบบนี้ เอาข้อมูลดิบที่ให้ประจาน ไปทั่ว ถ้าครั้งหน้าเกิดเหตุอีก ก็ขอให้ สตช. ลงไปทำงานให้ทัน หมอยอมรับในความผิดพลาด ทั้งหมด ถือเป็นประสบการณ์ พุทที่หลังฟังคดีแต่ต้องดูว่าเหมาะสมหรือไม่ สำหรับวิชีดีสินามิที่ สตช. ทำขึ้นยังไม่ได้ดู และหมอไม่คิดจะดูด้วย” พญ.คุณหญิงพรทิพย์ กล่าว

สำหรับประเด็นที่ สตช. ระบุว่า ไม่มีการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือเก็บแต่ดีเอ็นเอ ซึ่งมี ค่าใช้จ่ายสูง พญ.คุณหญิงพรทิพย์ กล่าวว่า ยอมรับว่าการตรวจดีเอ็นเอมีค่าใช้จ่ายสูงจริง แต่การเก็บ ดีเอ็นเอเป็นกระบวนการทำงานที่ง่าย จึงเลือกนำมาใช้เก็บหลักฐานจากศพ ที่ถูกเก็บไว้ในวัดย่าน ยาว ช่วงเกิดเหตุผู้ปฏิบัติงานถูกกดดันมาก เพราะญาติมาติดต่อขอรับศพจำนวนมาก ถ้าไม่ยอม ปลดศพก็ถูกบีบตายคาวัด อย่างไรก็ตาม การส่งศพผิดพลาดเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ คือส่งศพเด็ก ผิดพลาดเพราะพ่อแม่มาชี้ด้วยตัวเอง ดังนั้น จึงได้ประสบการณ์ว่าไม่ควรเลือกใช้วัดเป็นที่เก็บศพ และไม่ควรเร่งตรวจพิสูจน์ ควรหาตู้เย็นมาเก็บศพ สำหรับผู้เสียหายในการส่งศพผิดพลาดมีสิทธิที่ จะฟ้องร้องตนได้ แต่ขอให้พิจารณาองค์ประกอบความผิดด้วย

ผู้สื่อข่าวถามถึงการทำงานร่วมกับ สตช. ในอนาคต พญ.คุณหญิงพรทิพย์ กล่าวว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตน แต่อยู่ที่ สตช. การพิสูจน์ศพสินามิ ถ้าตำรวจต้องการเข้ามา ก็พร้อมจะถอย แม้แต่เรื่องศูนย์พิสูจน์ศพนิรนาม ตนพูดมา 8 ปี แต่ตำรวจไม่ทำอะไร พอรัฐบาลมอบหมายให้ กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าภาพก็ดึงศูนย์ขึ้นมาทันที เป็นเรื่องการทำงานทำเพื่อแผ่นดินไม่ได้ต้องการ เอาชนะใคร

7. กรณีของ นักร้องหนุ่ม แด็ก และ ฝ่าย

หมอพรทิพย์ แนะ ฝ่าย ไม่มั่นใจผลตรวจ ให้ไปตรวจใหม่ได้ เพราะดีเอ็นเอเปลี่ยน ได้หากมีเชื้อไวรัสเข้าไปทำปฏิกิริยาทำให้เพี้ยน “ดีเอ็นเอ”(หมอพรทิพย์ ช่วย ฝ่าย DNA เพี้ยน หลาย ฝ่ายเชื่ออาจมี วิ่งพลิกผลเลือด คาราเคิลี่ 17 พ.ค. 2549) ขณะที่ พญ.คุณหญิง พรทิพย์ โรจนสุนันท์

เผยว่า การตรวจดีเอ็นเอ ทำได้โดยการเอาส่วนที่เป็นเนื้อเยื่อของร่างกาย หรือ เลือด น้ำลาย ก็ได้ และ ในกรณีของการตรวจว่า ใครคือพ่อ แม่ที่แท้จริงนั้น ตามหลักสากล ก็คือ เอาเลือดครึ่งหนึ่งที่คิดว่าเป็นของพ่อและแม่ และรวมทั้งของลูกด้วย ซึ่งจะวัดกันตามสัดส่วนทางการแพทย์ ค่าของ ดีเอ็นเอ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้หากว่า ตอนเกิด มีไวรัส หรือสารเคมี เข้าไปทำปฏิกิริยาจนเกิดกรณี “ผ่าเหล่าผ่ากอ” หรือ “ดีเอ็นเอ” อาจเปลี่ยนได้ ถ้าหากว่าขณะท้องแม่กินยาเพื่อทำลายขณะตั้งครรภ์ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดกรณี “ผ่าเหล่าผ่ากอได้ “ ซึ่งการเกิด กรณี “ผ่าเหล่าผ่ากอ” นั้น ไม่ได้หมายความว่าดีเอ็นเอ จะต้องตรงกันทั้ง 16 จุดเสมอไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นมีวิธีตรวจเช็คใหม่ได้

กรณีของ” ฝ่าย” และ” แด็ก” หากว่า ผู้ตรวจไม่มั่นใจก็อาจจะ เดินทางไปตรวจพร้อมหน้ากันใหม่ก็ได้ และทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า ผู้ตรวจมั่นใจทางสถาบันแค่ไหน ถ้าไม่มั่นใจก็หาที่ตรวจใหม่ได้ และ ต้องดูเจตนาด้วยว่า เลือดที่ใช้ตรวจนั้นเป็นของ ทั้ง 3 คน จริงหรือไม่” “ถ้าไม่มั่นใจ ก็ไปตรวจใหม่ และควรจะไปพร้อมกันซึ่งตรงนี้นั้นขึ้นอยู่กับเจ้าของเรื่องว่าจะเอาอย่างไรมากกว่า หมอไม่ขอแสดงความเห็นอะไรมาก “

ต่อคำถามผู้สื่อข่าวต่อในกรณีของ นักร้องหนุ่ม แด็ก และ ฝ่าย มีการผิดพลาดได้หรือไม่ พญ. พรทิพย์ กล่าวว่า ตนไม่ขอพูดอะไรมาก เนื่องจากไม่ได้ทำเรื่องนี้

“พูดกันแบบตรงไปตรงมา ถ้าหากว่าไม่มีเหตุอะไรตักตักผลที่ออกมาส่วนใหญ่ มักจะตรงและคาดเคลื่อนน้อยมาก ซึ่งกรณีนี้จะฟันธงไม่ได้ มันเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ หากผลพิสูจน์ออกมาเป็นอย่างไร มันก็จะเชื่อถือได้ แต่ถ้าหากว่า เราไม่มั่นใจ อยากจะตรวจพิสูจน์ใหม่ก็สามารถทำได้ เช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับว่า คุณจะทำหรือไม่ “พญ.พรทิพย์ กล่าว

8. กรณีคดี เสริม สาครรายณ์

นับ เป็นพระมหากษัตริย์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชกฤษฎีกาภัยไทยปี พ.ศ.2554 (รายละเอียดจาก <http://highlight.kapook.com/view/41579> ข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ คมชัดลึก และทางรายการข่าว 3 มิติ)ซึ่งผลจากพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าว ได้ส่งผลให้นักโทษเด็ดขาดในคดีสำคัญหลายคดี ได้รับการลดโทษลง ซึ่ง รวมถึง “นายเสริม สาครรายณ์” ผู้ต้องหาคดีของฆ่าหั่นศพแฟนสาวที่เป็นข่าวโด่งดังเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว ซึ่งจะได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระในเดือนธันวาคมนี้ สำหรับคดีของ “เสริม สาครรายณ์” จุดเริ่มต้นต้องย้อนกลับไปเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2541 เมื่อนายสมคิด และนางสุดา พลอยอรุณศรี เจ้าของร้านทองพรทวีชัย จังหวัดนครปฐม ได้เข้าแจ้งความต่อตำรวจ สน.พญาไท ว่า นางสาวเจนจิรา พลอยอรุณศรี ลูกสาว ซึ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ ปี 5 มหาวิทยาลัยมหิดล ได้หายตัวไปพร้อม กับรถเก๋งโตโยต้า โคโรน่า สีเขียว ทะเบียน 8ย-8580

กรุงเทพมหานคร โดยไม่มีใครสามารถติดต่อได้ตั้งแต่เมื่อวันที่ 26 มกราคม ทำให้พ่อแม่เกรงว่าจะเกิดเหตุร้ายกับลูกสาว จากนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ลงมือสืบสวน พร้อมกับเชิญตัว “เสริม สาคร ราษฎร์” นักศึกษาแพทยศาสตร์ ปี 2 มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นแฟนหนุ่มของนางสาวเจนจิรา มาสอบปากคำ เนื่อง จากสืบทราบว่า ในช่วงหลังทั้งสองมักจะมีปากเสียงกันบ่อยครั้ง เรื่องความหึงหวง ซึ่งเจ้าตัวให้การยอมรับเพียงว่า ได้พบกับนางสาวเจนจิราที่ห้างเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ และมีปากเสียงกัน ก่อนจะแยกย้ายกันกลับไป และไม่ได้เจอนางสาวเจนจิราอีกเลย อย่างไรก็ตาม ตำรวจยังไม่ปักใจเชื่อคำให้การดังกล่าวมากนัก เพราะพบเบาะแสสำคัญว่า รถยนต์ บีเอ็มดับเบิลยู รุ่น 316 ทะเบียน ธ-1117 ชลบุรี ของนายเสริมมีร่องรอยเพิ่มจากการทำความสะอาดบริเวณช่องเก็บของท้ายรถมา หมดๆ จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ตามประกบนายเสริม ก่อนจะสืบทราบว่า ในวันที่ 27 มกราคม หลังนางสาวเจนจิราหายตัวไป 1 วัน นายเสริมได้เข้าไปหาเพื่อนคนหนึ่งที่บ้าน และขอล้างรถยนต์ นานนับชั่วโมง โดยเน้นทำความสะอาดที่ช่องเก็บของด้านหลังมากเป็นพิเศษ จากนั้นในวันที่ 28 มกราคม ก็มีพยานซึ่งเป็นเพื่อนบ้านในจังหวัดชลบุรี ยืนยันว่า เห็นนายเสริมกำลังเผาอะไรสักอย่าง อยู่ในบ้าน แต่เมื่อสอบถามไป นายเสริมก็แสดงสีหน้าตกใจภูมิพิรุณ เมื่อได้เบาะแสเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่จึงเชิญนายเสริม มาสอบปากคำอีกครั้ง โดยนำตัวเข้าเครื่องจับเท็จ และผลปรากฏว่า นายเสริมได้แสดงพิรุณหลายอย่าง ก่อนจะยอมรับสารภาพในภายหลังว่า เป็นผู้ลงมือฆ่าแฟนสาวเอง เนื่องจากผู้ตายพยายามตีตัวออกห่าง โดยในวันเกิดเหตุ ขณะที่ทั้งสองคนนั่งอยู่ในรถยนต์ของนางสาวเจนจิรา ซึ่งจอดอยู่ในห้างเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ นางสาวเจนจิราได้บอกเลิกนายเสริม ทำให้ นายเสริมโกรธตรงเข้าบีบคือนางสาวเจนจิราจนขาดใจตาย หลังจากนั้น นายเสริมจึงได้ไปเปิดห้องพักในโรงแรมม่านรูดแถวซอยรางน้ำ และลงมือฆ่าและศพในอ่างอาบน้ำ ก่อนจะทิ้งชิ้นส่วนต่าง ๆ ลงในชักโครก เพื่อลงมือฆ่าและศพในอ่างอาบน้ำ หลังจากฆ่าหั่นศพนางสาวเจนจิราแล้ว นายเสริมก็ได้ย้อนกลับไปห้างเวสต์เทรดเซ็นเตอร์อีกครั้ง เพื่อนำรถยนต์ของตัวเองไปจอดที่โรงแรมย่านราชเทวี ก่อนจะย้อนกลับไปยังโรงแรมม่านรูดที่เป็นสถานที่ฆ่าและศพผู้ตาย จากนั้นก็ได้ขับรถของผู้ตายไปยังสะพานข้ามแม่น้ำบางปะกง เพื่อนำกระดูกไปทิ้ง เมื่อเสร็จแล้วจึงนำรถของผู้ตายไปจอดทิ้งไว้หน้าหมู่บ้านเมืองทองธานี ย่านแจ้งวัฒนะ นายเสริม สารภาพต่อว่า เมื่อ นำรถผู้ตายไปจอดทิ้งไว้หน้าหมู่บ้านเมืองทองธานีแล้ว ก็ได้ย้อนกลับมาเอารถของตัวเองที่จอดทิ้งไว้หน้าโรงแรมย่านราชเทวี เพื่อขนทรัพย์สินของนางสาวเจนจิราไปทิ้งถึงขยะหน้าโรงพยาบาลยันฮี ก่อนจะเข้าไปขอล้างรถที่บ้านเพื่อนซึ่งอยู่แถวเจริญสุขนิทวงศ์ จากนั้นได้เดินทางกลับบ้านที่จังหวัดชลบุรีทันที เพื่อนำเสื้อผ้า และของใช้ส่วนตัวของนางสาวเจนจิราไปเผาทิ้ง อย่างไรก็ตาม หลังจากนายเสริมให้การดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ลงพื้นที่ค้นหาหลักฐานทันที ซึ่งก็พบหลักฐานตามที่นายเสริมสารภาพ ยกเว้นแต่เพียงจุดเดียว คือ ณ โรงแรมม่านรูดที่นายเสริมอ้างว่าใช้เป็นที่ฆ่าและศพ

แฟนสาว กลับไม่พบหลักฐานอะไรเลย แม้ว่าได้ตรวจสอบบ่อเกรอะเพื่อหาชิ้นส่วนมนุษย์ก็ไม่พบอะไรเช่นกัน เจ้าหน้าที่จึงสงสัยว่านายเสริมจะให้การเท็จ!!! กระทั่ง ความจริงเริ่มปรากฏเมื่อเจ้าหน้าที่พบกะโหลกศีรษะผู้หญิงที่ริมแม่น้ำบางปะกง ซึ่งมีร่องรอยถูกยิงหนึ่งนัด พญ.พรทิพย์ โรจนสุนันท์ จึงได้รับมอบหมายให้เข้ามาตรวจสอบและพบว่ากะโหลกศีรษะนั้นเป็นกะโหลกศีรษะของนางสาวเจนจิรา ซึ่งขัดแย้งกับคำรับสารภาพครั้งแรกของนายเสริม ที่ระบุว่า ได้บีบคือนางสาวเจนจิราจนเสียชีวิต จนในที่สุดแล้ว นายเสริม ต้องจำนนต่อหลักฐาน และยอมเปิดปากว่า จริง ๆ แล้ว สถานที่ฆ่าและศพนางสาวเจนจิราอยู่บนห้องพักในคอนโดมิเนียมของนายเสริมเอง โดยสารภาพว่า ก่อนเกิดเหตุได้ชักชวนแฟนสาวมาดื่มน้ำที่ห้อง แต่เกิดทะเลาะกัน เพราะเจนจิรามีผู้ชายคนใหม่ ด้วยความโมโห นายเสริมจึงได้ใช้ปืนขนาด .38 จ่อยิงเข้าที่ขมับซ้ายของนางสาวเจนจิราจนเสียชีวิตทันที จากนั้น จึงได้ลงมือฆ่าและศพแฟนสาวทิ้งลงชักโครกทั้งหมด เพื่อทำลายหลักฐาน แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่านายเสริมจะให้การเท็จอีกครั้งที่สอง เพราะจากการตรวจสอบบ่อเกรอะน้ำของห้องพักนายเสริม พบว่าใช้น้ำไปไม่มากนัก ซึ่งหากทิ้งชิ้นส่วนทั้งหมดลงในชักโครกจริง น่าจะต้องใช้น้ำในปริมาณมากกว่านี้ จึงได้ค้นหาความจริงจากนายเสริมอีกครั้ง ก่อนที่นายเสริมจะยอมรับ สารภาพ ว่า เขาได้ฆ่าและชิ้นเนื้อทิ้งชักโครกไปเพียงไม่กี่ชิ้น ส่วนที่เหลือได้นำใส่ถุงดำไปทิ้งที่บ่อเกรอะของคอนโดมิเนียมแทน ขณะที่กระดุกก็ขับรถไปทิ้งที่สะพานข้ามแม่น้ำบางปะกง ซึ่งภายหลังเจ้าหน้าที่ได้ลงไปตรวจสอบบ่อเกรอะตามที่นายเสริมกล่าวอ้างก็พบ ชิ้นเนื้อมนุษย์จริง และเมื่อตรวจสอบทางนิติเวชก็ได้ผลยืนยันว่า ชิ้นเนื้อทั้งหมดตรงกับดีเอ็นเอของสาวเจนจิรา และเมื่อคดีของขบวนการนี้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ศาลได้พิพากษาให้นายเสริมต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต แต่ระหว่างที่ถูจองจำ นายเสริมได้รับการพระราชทานอภัยโทษ 4 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา กระทั่งในปี พ.ศ.2554 นี้ นายเสริม สาครราษฎร์ ก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษอีก 1 ใน 3 จึงเหลือโทษจำคุก 8 ปี ซึ่งจะครบกำหนดในวันที่ 18 ธันวาคมนี้ และจะได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระในวัย 35 ปี 4 เดือน ทั้งนี้ นายเสริม สาครราษฎร์ จัดเป็นบุคคลอัจฉริยะคนหนึ่ง โดยสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตั้งแต่อายุเพียง 15 ปี และเมื่อจบการศึกษาปริญญาตรี ตอนอายุ 19 ปี ก็ยังสามารถสอบเอ็นทรานซ์ติดอีกครั้งที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

9.กรณีวิสุทธิ บุญเกษมสันติ

ในปี 2550 ที่ผ่านมา มีคดีฆาตกรรมสะเทือนขวัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาไปหลายคดี แต่ที่อยู่ในความสนใจที่สุดคงต้องยกให้คดีที่ ศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิต “ นพ.วิสุทธิ บุญเกษมสันติ ” อดีตสุตินรีแพทย์ รพ.จุฬาฯ จำเลยคดีฆ่าหั่นศพ พญ.ผัสพร บุญเกษมสันติ อดีตสุตินรี

แพทย์ รพ.บุรฉัตรไชยากร (รพ.รถไฟ) ภรรยาตัวเอง ปิณฑาก “ คดีพิศวาสฆาตกรรม ” ที่สังคมไทย
 เฝ้าติดตามมานานกว่า 6 ปี จุดเริ่มของคดีนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 ก.พ. 44 เมื่อ นพ.วิสุทธิ์ บุญเกษมสันติ
 เข้าแจ้งความร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวน สน. พญาไทว่า พญ.ผัสพร ภรรยาหายตัวไปอย่างไร
 ร่องรอย จนกลายเป็นคดีกรีกโครมผ่านหน้าสื่อมวลชน โดยตำรวจได้เบาะแสสำคัญว่า นพ.วิสุทธิ์
 เป็นคนสุดท้ายที่พบกับพญ.ผัสพร โดยไปรับประทานอาหารกลางวันด้วยกันที่ร้านโออิชิ
 ศูนย์การค้าสยามดิสคัฟเวอรี ซึ่งมีหลักฐานจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดที่ นพ.วิสุทธิ์เดินประคอง
 ภรรยาที่มีอาการสะลึมสะลือคล้ายถูกมอมยา นอกจากนี้ในทางสอบสวนยังได้ข้อมูลสำคัญว่า นพ.
 วิสุทธิ์ มีปัญหาขัดแย้งกับภรรยา ถึงขั้นฝ่ายหญิงต้องฟ้องหย่า และร้องเรียนเรื่องพฤติกรรมต่อแพทย์
 สภา ซึ่งอาจเป็นปมสำคัญที่ทำให้ นพ.วิสุทธิ์ โกรธแค้นจนต้องลงมือฆ่า และยังได้เบาะแสสำคัญ
 เป็นหลักฐานการใช้โทรศัพท์ ที่ นพ.วิสุทธิ์ ติดต่ออาคารวิทยานิเวศน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ซึ่งต่อมาทราบว่าเป็นสถานที่ที่ใช้ลงมือฆ่าและฆ่าแหล่ศพอดีตภรรยา เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์
 หลักฐาน จึงระดมกำลังเข้าตรวจสอบห้องพักในทันที โชคดีที่ยังหลงเหลือคราบเลือดอยู่ในห้องน้ำ
 และอ่างล้างหน้า และเมื่อตรวจสอบภายใน “บ่อเกรอะ” ของอาคารดังกล่าว จนพบเศษชิ้นเนื้อของ
 มนุษย์จำนวนมากถูกฆ่าแหล่ทิ้งเอาไว้ ทำให้ชุดสอบสวนคลี่คลายคดีมั่นใจว่า นี่คือ “ คดีพิศวาส
 ฆาตกรรม ” ที่จะพลิกประวัติศาสตร์งานนิติวิทยาศาสตร์ไทย เมื่อได้หลักฐานชุดสืบสวนจึงควบคุม
 ตัว นพ.วิสุทธิ์ มาสอบปากคำ แต่นพ.วิสุทธิ์ กลับปฏิเสธที่จะตอบทุกคำถาม ด้วยสีหน้าสุดเย็นชา
 แวดตาดุจดังเพชรฆาต ต่อมา มีการรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนการสอบสวนส่งต่อไป
 อัยการ แต่ก็เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่ทำให้ญาติผู้ตาย และพนักงานสอบสวนชุดคลี่คลายคดีถึงกับ
 ช็อก !! ไปตามๆกัน เมื่อ “ พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง นพ.วิสุทธิ์ ” โดย นายเสริมเกียรติ วรดิษฐ์
 อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 4 (ในขณะนั้น) อ้างเหตุผลว่าคดีไม่มีประจักษ์พยาน และไม่มี
 ศพผู้ตาย ทำให้นายโชติ วัฒนเชษฐ์ บิดาของ พ.ญ.ผัสพร เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นพ.วิสุทธิ์ เป็นจำเลยต่อ
 ศาลอาญากรุงเทพใต้ ในความผิดฐานฆ่า พญ.ผัสพร ภรรยาตนเองโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ชอนเร้น
 ทำลายศพ กักขังหน่วงเหนี่ยว ปลอมเอกสาร จนเมื่อศาลเห็นว่าคดีมีมูลและมีคำสั่งประทับฟ้อง
 แล้วพนักงานอัยการจึงบอกหน้าเขามาขอเป็นโจทก์ร่วมในคดีนี้ ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 7
 มี.ค.46 ให้ประหารชีวิต นพ.วิสุทธิ์ แม้คดีไม่มีประจักษ์พยานเห็นในขณะลงมือฆ่า แต่พยาน
 แวดล้อมกรณีรวมทั้งหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงเป็นขั้นเป็นตอนมี
 น้ำหนักให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้ฆ่าผู้ตายจริง ต่อมาศาลอุทธรณ์ มีคำ
 พิพากษาเมื่อวันที่ 4 ก.ค.48 ยืนตามศาลชั้นต้น และศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นที่สิ้นสุดในวันที่ 26
 ก.ค.50 ที่ผ่านมา ยืนตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ให้ประหารชีวิต นพ.วิสุทธิ์ สถานเดียว ปิณฑาก
 ดำเนิน “หมอม่าเมีย” ที่สังคมเฝ้าติดตามมายาวนานกว่า 6 ปี หลังถูกศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิต

หนทางคืนรินเชือกสุดท้ายของ นพ.วิสุทธิ คือการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ในการยื่นถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และเมื่อวันที่ 10 ธ.ค.ที่ผ่านมา ซึ่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.2550 มีผลใช้บังคับ นพ.วิสุทธิ ก็ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต ในครั้งนี้ด้วยคดี “ฆ่าหั่นศพ พญ.ผัสพร” ถือเป็นบทเรียนสำคัญของการยุติปัญหาครอบครัว ด้วยความรุนแรง ซึ่งนอกจากจะแก้ปัญหาวะไรได้แล้ว ยังซ้ำเติมปัญหาให้ลูกหลานมากขึ้น และท้ายที่สุดแม้ว่า นพ.วิสุทธิ จะได้รับการยกเว้นโทษตาย แต่ผลกระทบที่ได้ทำไว้ ก็ส่งผลให้เค้าต้องใช้ชีวิตอยู่ในร้วเรือนจำแบบไม่ได้เห็นเดือนเห็นตะวันไป ตลอดชีวิต

10.สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

เป็นการสัมภาษณ์นักนิติวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์การทำงานมานานจำนวน 3 ท่าน และนักสื่อสารมวลชนจำนวน 3 ท่านกับคำถามที่มีลักษณะเป็นปลายเปิด เพื่อให้ได้ความคิดเห็นในเชิงกว้างต่อการนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อมวลชน โดยประเด็นการตั้งถามเกี่ยวกับ

“การนำเสนอข่าวนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันผ่านสื่อจะมีผลอย่างไรต่อกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย”....

10.1 บทสัมภาษณ์นักนิติวิทยาศาสตร์คนที่หนึ่ง (บทสัมภาษณ์ นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2555) นิติวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ต้องให้ข้อมูลจริง ไม่ใช่เป็นการโฆษณาว่า หน่วยงานที่ทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์สามารถทำอะไรได้หลายๆอย่าง อีกทั้งสื่อยังเป็นคนสร้างบุคลิกทางนิติวิทยาศาสตร์ให้โดดเด่นจนทำให้นิติวิทยาศาสตร์กลายเป็นคำตอบ ของสังคมผ่านกระบวนการยุติธรรม สื่อมองว่าการสร้างบุคลิกเพื่อให้มีความโดดเด่น เป็นที่น่าสนใจว่าทำอะไรที่ไหนอย่างไร จะเป็นตัวช่วยในการขายข่าวได้ เพราะสื่อต้องมีรายได้ แต่สื่อสามารถเป็นตัวกลางที่ทำให้นิติวิทยาศาสตร์พัฒนาได้ โดยอาศัยช่องทางที่ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่การผู้ให้สารจะต้องเป็นคนที่น่าเชื่อถือในวงการนิติวิทยาศาสตร์ และต้องไม่ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ความน่าจะเป็น หรือเป็นศาสตร์อื่นๆ ที่ไม่มีแนวคิดรองรับ อย่างที่เป็นอยู่ และที่สำคัญการให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถ้าสื่อให้ข่าวไปแล้วเป็นข้อมูลที่ผิด ตัวอย่างเช่นคดีนี้สามารถพิสูจน์ลายนิ้วมือได้ แต่การให้ข่าวจะบอกแต่ว่าต้องตรวจแต่ดีเอ็นเอ เท่านั้นเป็น ซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจว่าทุกคดีต้องมีการตรวจดีเอ็นเอ ถึงจะพิสูจน์ความผิดทางคดีได้เท่านั้น ซึ่งทำให้เข้าใจแนวการปฏิบัติงานแบบผิด เพราะว่าการรับรู้ข่าวสารจะเป็นเรื่องคนรับรู้ข่าวสารบางคนไม่สามารถแหล่งที่มาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องได้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า การให้ข้อมูลดังกล่าวแม้ว่าจะเป็น การช่วยให้งานนิติวิทยาศาสตร์ เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน แต่อย่าให้การให้

ข้อมูลผ่านสื่อกลายเป็นการโฆษณาอย่างเห็นได้ชัด โดยปัจจุบันในส่วนของกระทรวงยุติธรรมเน้นการให้ข่าวในเชิงบุคคลมากกว่าองค์การ แต่สำหรับสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเน้นเชิงองค์การมากกว่า และเมื่อวันใดที่ บุคคลนั้นไม่อยู่แล้วสื่อจะไม่เล่นข่าวต่อ ทำให้สังคมอาจจะลืมงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แต่หาก การที่สื่อเน้นที่ตัวองค์การ ซึ่งเราเข้าใจได้ว่า องค์การไม่มีการสูญหายไปได้อย่างมากกว่าตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นการให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จะทำสังคมไม่ลืมนิติวิทยาศาสตร์ และที่สำคัญการที่สื่อเล่นข่าวบุคคลอย่างเดียวก็น่าเป็นเพียงต้องการสร้างตัวละครเพื่อขายข่าว ในปัจจุบันอาจจะทำให้งานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อขาดแรงกระตุ้นในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมได้ เพราะที่ผู้ข่าวบางคนไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นแต่กลับให้ข่าวผ่านทางสื่อในเรื่องนั้น ๆ เท่ากับว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ตัวเองว่าเป็นบุคคลที่มีความชำนาญในด้านนั้น สรุปประเด็นได้ว่า สื่อสารมวลชนต้องการเล่นข่าวมากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริง ซึ่งเราไม่สามารถที่จะตอบได้ว่าสื่อบกพร่องทางความคิดด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพราะสื่อเองก็ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ อาจจะต้องไปคุยกับผู้ให้สารมากกว่า ว่าต้องการอย่างไร แต่กระนั้นการนำเสนองานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อก็ยังมีความจำเป็นต่อการให้งานนิติวิทยามีการพัฒนาได้ เพราะมีการกระตุ้นผ่านสังคม และอยากให้สื่อมีการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริงอีกด้านหนึ่งเสมอ โดยเน้นการนำเสนอข่าวสารในรูปแบบสืบสวนสอบสวนทางสื่อจะได้เห็นว่าการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถตอบโจทย์งานสืบสวนได้ ที่ผ่านมาในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีการนำเสนอข่าวสารที่แตกต่างกันมากจากเมื่อก่อนเราต้องยอมรับว่า ภาพของบุคคลหนึ่งหนึ่งที่เผยแพร่มานั้น กระตุ้นงานนิติวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี แต่ที่สำคัญ หลังจากนั้นภาพของความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับหน่วยงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มีมากขึ้น จึงอาจจะพูดได้ว่า สื่อกำลังจะสร้างความบาดหมางกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเราควรจะต้องทบทวนบทบาทของสื่อกับผู้ให้ข่าวอย่างจริงจังเสียที เพราะว่าของแท้ของปลอมมีทุกวงการ

10.2 บทสัมภาษณ์นักนิติวิทยาศาสตร์คนที่สอง การนำเสนอข่าวสารของสื่อในปัจจุบันต้องการนำเสนอข่าว (บทสัมภาษณ์ นักนิติวิทยาศาสตร์เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์ 16 มีนาคม 2555) ที่น่าสนใจเป็นอย่างแรก การเลือกข่าวนิติวิทยาศาสตร์ก็เน้นที่คนที่มีความบทบาททางด้านนี้ และเป็นที่สนใจของสังคม ซึ่งเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำเสนอข่าวสาร แต่เราต้องเข้าใจว่า การนำเสนอข่าวงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันอาจจะละเลยบทบาทหน้าที่ที่พึงกระทำ คือการนำเสนอวิธีการตรวจนิติวิทยาศาสตร์โดยละเอียดจะก่อให้เกิดผลเสียในแง่การสืบสวนสอบสวนทางคดีก่อนการพิจารณาในชั้นอัยการ และศาล เช่นการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุ การหาพยานหลักฐาน ทำให้ละเลยระเบียบปฏิบัติว่าด้วยความลับของคดี จนกว่าคดีนั้นจะสิ้นสุดในชั้นศาล โดยทนายจะใช้ข้อมูลจากสื่อไปใช้ในการว่าความเพื่อให้เกิดความสงสัยในประเด็นดังกล่าวได้เพราะตามประมวล

กฎหมายพิจารณาคดีอาญา นั้นระบุไว้อย่างชัดเจนว่าหากมีการนำเสนอข้อมูลที่ให้มีการสงสัยในคดี จะยกผลประโยชน์ทางคดีให้แก่จำเลย ซึ่งเราต้องเข้าใจบทบาทของทนายเป็นอย่างดีต่อการ ทำให้ ลูกความชนะคดี หรือพ้นจากความผิด ซึ่งไม่สามารถกล่าวโทษได้ โดยเฉพาะประเด็นที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่ระบุไว้ในสำนวนคดีความ เราต้องเข้าใจอีกประเด็นของ สื่อสารมวลชนด้วยว่า มีหน้าที่เสนอข่าว แต่ในเรื่องของกระบวนการยุติธรรม การนำเสนอข่าวของ สื่อมวลชนเป็นแค่ส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม คล้ายๆกับพยานบอกเล่า เป็นลักษณะของการ ชี้นำ เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อถือในข้อมูลที่ได้ว่า แต่ถ้าผู้รับสารวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยต่างๆที่ เกิดขึ้น ก็จะได้รู้ว่า สื่อได้นำเสนอแต่เพียงแง่มุมของคนที่ทำหน้าที่สื่อ เพื่อที่จะหาข่าวมาบอกเล่า และ ที่สำคัญการบอกเล่าเปรียบเสมือนการพูดคุยกัน ปากต่อปาก การบิดเบี้ยวของข้อมูลอาจมีมากเกินไป เลยจากความจริง ซึ่งในความเป็นจริงก็ได้รับฟังได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ภาพที่ออกมาจึงอาจจะไม่ ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมมากนัก แต่ก็จะต้องใช้วิจารณญาณในการอ่าน และการ รับรู้สำหรับผู้รับสารพอสมควร และสื่อจะต้องพิจารณาตัวเองในการนำเสนอข่าวด้านนิติ วิทยาศาสตร์ระดับใดมีผลต่อกระบวนการยุติธรรม ยกตัวอย่างเช่นการที่สื่อเข้าไปทำข่าวในสถานที่ เกิดเหตุซึ่งมีการตรวจพิสูจน์ร่องรอยกันอยู่ พนักงานสอบสวนอาจจะมีความพอใจ เพราะว่าทำให้ คดีนั้นมีความโปร่งใส และเกิดความชอบธรรมแก่ตนเอง แต่ในต่างประเทศจะไม่ยอมเด็ดขาด เพราะที่เกิดเหตุจะมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องสงสัย หากกระทำการใด โดยยังสิ้นสุดสุดในชั้น ของศาล เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องสงสัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเผยแพร่ภาพผ่าน สื่อมวลชน เป็นการกระทำละเมิดสิทธิพื้นฐานเป็นอย่างมาก เพราะว่าเขายังเป็นผู้ต้องสงสัยอยู่และ สังคมจะไม่ยอมรับ และเขาไม่สามารถกลับเข้าไปสู่สังคมได้อีก การให้ข้อมูลทั้งนั้นควรเป็นข้อพึง ระวังของผู้ปฏิบัติ ค่อยๆซักถามถึงสื่อมวลชนกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ สำหรับเหตุการณ์ที่ผ่านมา ใน 10 ปี ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า งานที่สื่อนำเสนอที่มีรูปแบบที่น่าสนใจและไม่ส่งผลกระทบ ต่องานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และงานสืบสวนสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมมากนักคือคดีของ เสริมและเชอร์แอน เพราะมีการติดตามข่าวอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอน และที่สำคัญ สามารถเข้าใจต่อ พฤติการณ์ของคดี และพฤติกรรมของการดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความถูกต้องทั้งวิธีการ และเทคนิค การนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์ทำให้นิติวิทยาศาสตร์ที่ทำงานปิดทองหลังพระ มา ตลอด เผยแพร่ออกมาให้สังคมเข้าใจงานนิติวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น แต่แหล่งข้อมูลที่สื่อได้มาสำคัญ ที่สุดรวมถึงผู้ให้ข้อมูลงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วย เพราะทั้งหมดคือการแสดงให้เห็นถึงความ น่าเชื่อถือของกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์

10.3 บทสัมภาษณ์นักนิติวิทยาศาสตร์คนที่สาม บทบาทของสื่อมวลชนกับงานนิติ วิทยาศาสตร์ (บทสัมภาษณ์ นายแพทย์เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์ สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2555) นิติ

วิทยาศาสตร์กับสื่อเป็นของคู่กันในปัจจุบัน แต่หากจะพูดถึงการทำงานของสื่อควรจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายมากกว่านำเสนอการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพราะการดำเนินการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เป็นการดำเนินงานทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายพิจารณาความในคดีอาญา การนำเสนอข้อเท็จจริงผ่านสื่อจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรอย่างยิ่ง ประกอบกับการนำเสนอถ้าเลี้ยงไม่ได้ก็ควรที่นำเสนอแต่ข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดการกระตุ้นในสังคมให้รับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในเมืองไทย การพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันอาจจะอาศัยสื่อมวลชนได้ในแง่ของการให้ประชาชนรับรู้สิทธิและข้อกฎหมายที่พึงจะทราบเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน เพราะถ้าประชาชนรับรู้สิทธิของตนเองหน่วยงานที่ทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ก็ต้องพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างความเชื่อถือ และความมั่นคงในการบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และโปร่งใส เป็นที่พึงของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมของไทย ดังนั้นการให้ข้อมูลผ่านสื่อของผู้ทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ความแน่นใ้แนวคิดในเรื่องสิทธิ และข้อกฎหมายให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ยกตัวเช่น การผ่านชั้นสูตรศพ จะต้องดำเนินการผ่าเพื่อสอดคล้องกับกฎหมายทั้งทางแพ่งในเรื่องของประกันชีวิต และทางอาญาเพื่อหาข้อสาเหตุการตายที่แท้จริง ที่ผ่านมามีการปิดล้อมเพื่อไม่ให้ผ่าศพหลายครั้งเพราะความเชื่อในเรื่องของการไม่ยอมทำลายศพ ซึ่งตามกฎหมายญาติไม่มีสิทธิ์คัดค้าน แต่พนักงานสอบสวนมักจะยอมทำให้เสียโอกาสในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงทางคดีเป็นต้น เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่ออำนวยความสะดวก ที่ผ่านมามีการให้ข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ประชาชนเองก็ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ก็เน้นให้มีการรณรงค์ผ่านสื่อในเรื่องของผลประโยชน์ต่างๆที่ประชาชนพึงได้ผ่านการใช้งานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อได้รับผลประโยชน์ที่กฎหมายกำหนดและเป็นหน้าที่ของทุกคนในการดำเนินไม่ว่าแต่เพียงสื่อ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์แต่เป็นหน้าที่ของคนไทยที่ต้องรับรู้ สิทธิของตนเอง ดังนั้นการอ่านข่าวหรือการรับรู้ข่าวด้านกระบวนการยุติธรรมผู้ได้รับข้อมูลควรที่จะเรียนรู้เรื่องกฎหมายและกฎระเบียบด้วย

10.4 บทสัมภาษณ์นักสื่อสารมวลชนคนที่หนึ่ง บทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่องานด้านนิติวิทยาศาสตร์(ผู้ประกาศข่าว ศูนย์ข่าวแปซิฟิก สถานีวิทยุ จส. 100) ในการนำเสนองานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อทุกวันนี้มีการแข่งขันกันสูงมาก โดยเฉพาะในเรื่องของความเร็วในการนำเสนอข่าวด้านนี้เพื่อให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นแต่ละค่ายของสื่อจะต้องแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้ข้อมูลที่นำเสนออาจมีประเด็นที่ตกหล่น คาคเคลื่อนกับความเป็นจริงได้ ส่งผลต่อความเข้าใจของผู้รับสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเด็นตัวผู้สื่อข่าว ความเข้าใจในงานนิติวิทยาศาสตร์ไม่ค่อยมี เพราะส่วนใหญ่จะจบทางด้านนิเทศศาสตร์มาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการนำเสนอหรือการเขียนข่าวมักจะไม่ได้ใส่ความเข้าใจในตัวกิจกรรมด้านนิติวิทยาศาสตร์

ไปด้วย และที่สำคัญไม่สามารถลำดับเรื่องราวทำให้การสื่อสารไม่เป็นไปตามที่ระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องการ โดยเฉพาะการตั้งประเด็นคำถามและเรียบเรียงคำตอบ เพราะส่วนใหญ่จะมีความรู้ด้านกว้างสำหรับงานสื่อสารเท่านั้น ประเด็นการติดภาพลักษณ์บุคคลของสื่อ สื่อมักติดภาพลักษณ์ของหมอพรทิตยจึงทำให้ไม่สนใจในระบบการทำงานที่คล้ายกันของตำรวจ ซึ่งผลที่ตามมาจะเน้นการนำเสนอข่าวในด้านเดียว โดยทำให้สังคมเห็นความสำคัญของบุคคลมากกว่าหน่วยงาน ประเด็นต่อสานบังคับบัญชาตามโครงสร้างของระบบสื่ออีกนัยหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่นสื่อหนังสือพิมพ์ผู้สื่อข่าวทำการเขียนบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาส่งไปที่กองบรรณาธิการข่าว กองบรรณาธิการตัดเหลือเพียงไม่มีหน้า เพื่อให้มีพื้นที่พอสำหรับข่าวอื่นๆ ภาพที่เกิดขึ้นอย่างอธิบายได้ทันทีว่า การบิดเบี้ยวของข้อมูลได้เกิดขึ้นแล้ว อีกอย่างบางครั้งอาจจะเหลือแค่ ย่อทองทองคำเพียงย่อหน้าเดียวก็เป็นได้และบางเหตุการณ์การนำเสนอข่าวเพื่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคน หรือระหว่างหน่วยงานจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการนำเสนอข่าวของสื่อ เพราะตลาดหรือผู้รับสารต้องการและสนใจข่าวแบบนี้ และประเด็นของการนำเสนอเหตุการณ์ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการกระตุ้นกิจกรรมด้านนี้ต่อสังคมก็เป็นไปได้ยาก เพราะเมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวขาดความน่าสนใจตามความต้องการของสังคม ก็มีอันต้องเงียบหายไป เพราะสื่อต่างๆ ถือว่าขายไม่ได้แล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อ่นั้นอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่เหมือนกันเพราะว่า ความต้องการข่าวของสื่อจะเน้นความต้องการที่ให้ข้อมูลที่ขายได้ และผู้อ่านต้องการติดตามงาน ส่วนในการโอกาสให้งานนิติวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาผ่านสื่อ่นั้นความจากสถานการณ์ในปัจจุบันสื่อจะต้องเน้นการให้ความสำคัญต่อกระบวนการมากกว่าตัวบุคคลเพื่อนำเสนอในแง่คิดว่านิติวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องใกล้ตัวเมื่อท่านต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

10.5 บทสัมภาษณ์นักสื่อสารมวลชนคนที่สอง (บทสัมภาษณ์ นักสื่อสารมวลชน

สายงานยุติธรรม สัมภาษณ์ 16 มีนาคม 2555) งานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ใน 10 ปีที่ผ่านมา มองว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ประชาชนยังไม่ได้เคยรับรู้เรื่องนี้อย่างจริงจัง และยังไม่เข้าใจว่ามันคืออะไร โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนรากหญ้า ในส่วนการนำเสนอข่าวสารกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อสารมวลชนนั้นเป็น เป็นการช่วยสร้างความเข้าใจในสังคมต่อการทำงานของหน่วยงานราชการที่ให้บริการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเปรียบได้ว่าสื่อสารมวลชนช่วยประชาสัมพันธ์หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่ได้ หน่วยงานภาครัฐไม่ต้องลงทุนแต่อย่างไร เพราะการลงทุนงานประชาสัมพันธ์ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยการนำเสนอทางด้านนี้จะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียกร้องสิทธิของตนเองต่อระบบงานยุติธรรมโดยอาศัย

กระบวนการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกในการต่อสู้ผ่านระบบงานยุติธรรมของประเทศไทย โดยการสื่อสารให้ประชาชนรับรู้ถึงระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เปรียบเสมือนเป็นการป้องกันเพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลการตรวจพิสูจน์เพื่อไม่ให้เกิดการปิดเบี่ยงข้อเท็จจริง ในคดีต่างๆ อีกทั้งยังช่วยให้สังคมมีภูมิคุ้มกันอาชญากรรมเมื่อผู้ที่คิดกระทำผิดทราบว่ามีการตรวจสอบ และการพิสูจน์ที่มีกระบวนการงานที่เข้มแข็ง และจริงจัง ซึ่งนอกจากจะเป็นการรักษาสังคม แล้วยังเป็นการป้องกันสังคมจากภัยอาชญากรรมอีกด้วยในมุมมองของผม แต่ในมิติด้านวิชาการ ผมมองว่าเป็นการนำเสนอวิธีการ ที่มีกระบวนการวิทยาศาสตร์รองรับ ซึ่งทำให้ประชาชนรับรู้แต่ความหมายของมัน ประชาชนอาจจะยังไม่สามารถตีความได้ เพราะยังขาดองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งมักจะได้แค่การรับรู้เท่านั้น ซึ่งในความคิดของผมจึงเน้นไม่ถึงการให้ข้อมูลในเรื่องของสิทธิที่ประชาชนคนไทยควรที่จะได้ต่อระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ แต่ความคิดในแง่การชิงพื้นที่ของสื่อของหน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรมและนิติวิทยาศาสตร์ตำรวจ ซึ่งสื่อเป็นองค์การที่เป็นอย่างเดียวธุรกิจแต่ยังมีภาระในแง่ของความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ดังนั้นในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานทั้งสองหน่วยงานผ่านสื่อ นั้น ต้องตอบความต้องการ และความรู้สึกของสังคมให้ได้ ซึ่งในปัจจุบันสังคมต้องการความจริงซึ่งสื่อ ได้ข้อมูลมาจากทั้งสองฝ่าย แต่การตรวจสอบว่าเป็นความจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของสังคมและความรู้พื้นฐานที่สื่อความจะได้ประชาชนในสังคมได้รับรู้ ด้วยการให้ข้อมูลโดยมีจรรยาบรรณ ซึ่งธรรมชาติของหน่วยงานแต่ละหน่วยที่ใช้พื้นที่ผ่านสื่อ แสดงว่าต้องการให้สังคมรับรู้กิจกรรมงานของตนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรมให้กับตนเอง แต่ทั้งนี้ การร่วมมือกันทำงานจะเป็นตัวกำหนดถึงความน่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมผ่านงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทยจะเป็นเรื่องดีที่สุด

10.6 บทสัมภาษณ์นักสื่อสารมวลชนคนที่สาม (บทสัมภาษณ์ นักสื่อสารมวลชนสายงานยุติธรรม สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2555) การนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อสื่อมวลชนเป็นการช่วยเผยแพร่การทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ประชาชนทั่วไป รับรู้ รับทราบ ในเรื่องของระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ว่าสามารถช่วยคลี่คลายคดีต่างๆ ได้อย่างไร และเป็นการช่วยให้มีการพัฒนา ด้านองค์ความรู้ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ด้านนี้อย่างเป็นรูปธรรม ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีในประเทศและต่างประเทศมาดำเนินงานในการคลี่คลายคดีที่มีความสลับซับซ้อนให้มากยิ่งขึ้น และทำให้หน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์ภายในประเทศมีการตื่นตัวและปรับตัวเพื่อพัฒนาระบบงาน องค์ความรู้ ความสามารถให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป เพราะว่าสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ว่ามีการดำเนินการอย่างโปร่งใสหรือไม่อย่างไร ในเรื่องของผลในทางบวก กับประเด็น

ที่มีการซักถามว่า สื่อจะรู้ได้อย่างไรว่าหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้กระทำงานโดยถูกต้องตามหลักวิชาการและจริยธรรมในการตรวจพิสูจน์ ซึ่งสื่อเองก็สนใจในเรื่องนี้เช่นกัน กล่าวคือสื่อได้ดำเนินการตรวจสอบโดยการหาหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ด้านการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถาบันอื่นๆที่สามารถตอบได้ว่า การดำเนินงานของหน่วยงานที่ตรวจพิสูจน์นั้นได้ดำเนินงานตามหลักมาตรฐานวิชาการ และวิชาชีพหรือไม่ ในอีกแง่มุมในเรื่องการนำเสนอผลการตรวจพิสูจน์ที่มักมีความเห็นทางวิชาการที่แตกต่างกัน โดยสื่อมักเป็นตัวกลางที่นำเสนอเรื่องราวต่างๆ นั้นเป็นการนำเสนอประเด็นที่ตรงไปตรงมาแต่ ผลที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างสองหน่วยงานที่ดำเนินการตรวจพิสูจน์แล้วมีความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสื่อมองว่าการสร้างความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนความต้องการที่จะทำให้ห้องค์การของตนเองมีความชอบธรรมในการดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์แต่เพียงผู้เดียว โดยไม่ต้องการให้หน่วยงานมาแทรกแซงการดำเนินงานของตน ซึ่งจุดเริ่มต้นกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้สื่อสนใจที่จะนำเสนอข่าวเพราะว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ก่อให้เกิดประเด็นต่อสังคม และน่าจะเป็นสิ่งที่ให้ประชาชนติดตามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อมูลผ่านสื่อของผู้บริหารระดับของแต่ละหน่วยทำให้เกิดประเด็นทางกว้างและทางลึกทำให้มีการนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่องและชวนมาติดตาม และทำให้สื่อสนใจเล่นข่าวในประเด็น ซึ่งในความคิดของสื่อเองคิดว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่น่าจะมาจากสื่อแต่มาจากตัวบุคคลที่อาศัยสื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงของตน ซึ่งสื่อมองว่าในงานนิติวิทยาศาสตร์ความจะมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นหน่วยงานกลางที่ระงับข้อพิพาทกันระหว่างสองหน่วยงานหรือสองบุคคล เพราะว่าการอยู่ด้วยความเข้าใจกันระบบการทำงานร่วมกัน จะทำให้สื่อให้ความสนใจต่อข่าวความขัดแย้งของหน่วยงานน้อยลงและจะนำเสนอข่าวในแง่มุมดีๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสื่อสามารถที่จะผลักดันได้เป็นอย่างดีถ้ามีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งสื่อก็อาจที่จะนำเสนอแนวทางได้ถ้ามีการผลักดันนโยบายโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้

10. บทสรุปสาระสำคัญของบทนี้

สาระสำคัญของบทที่ 4 นี้เน้นการนำเสนอสรุปประเด็นข่าวจากสำนักสื่อต่างๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือที่มีให้ข้อมูลที่สำคัญกับงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นข้อมูลที่ได้จะนำมาวิพากษ์ ตามแนวคิดของทฤษฎีของการสื่อสารผ่านทางสื่อมวลชน และแนวคิดการวิพากษ์สื่อมวลชนตามที่ได้นำเสนอในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้เห็นสาระสำคัญบางประการจากการรวบรวมข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะการนำเสนอ

ข้อมูลในรูปแบบความขัดแย้ง และการสร้างกระแสความจริงของบุคคลขึ้นมา ให้แก่กลุ่มผู้รับสาร รวมทั้งบทสัมภาษณ์บางตอนยังสนับสนุนแนวคิดในประเด็นดังกล่าว หากแต่กระบวนการเหล่านี้จะถ่ายทอดประสบความสำเร็จหรือไม่ และจะมีผลกระทบอย่างไรบ้างในกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ในบทต่อไป

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณา

จุดประสงค์หลักของการนำเสนอเรื่องในบทนี้ คือการวิพากษ์สรุปให้เห็นถึงสาระและบทบาทของสื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์กับกระบวนการงานนิวัตินิเทศศาสตร์ในประเทศไทยอย่างไร ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ซึ่งเนื้อหาสาระในบทนี้จะทำการวิเคราะห์และวิพากษ์ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยจะนำเสนอให้เป็นขั้นเป็นตอน ประกอบไปด้วยผลการวิจัยว่าด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอวิเคราะห์กลยุทธ์ของการส่งสาร ผลการวิจัยว่าด้วยการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร ผลวิจัยการถอดรหัสของผู้รับ ข้อเสนอแนะและบทสรุปอันสำคัญยิ่ง ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้

1. ผลการวิจัยว่าด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผลงานของสื่อมวลชนที่เป็นผลการตีพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ที่ผ่านทางออนไลน์และสิ่งตีพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ เพื่อตอบคำถามว่าผู้ส่งสารใช้กลยุทธ์อะไรในการคัดเลือกเนื้อหาและวิธีการนำเสนอเพื่อส่งสารให้แก่ผู้รับสารเนื่องจากเป้าหมายสำคัญ เป็นการเปิดประตูเข้าสู่ความจริงในการปฏิบัติงานด้านนิวัตินิเทศศาสตร์เพื่อนำไปสู่ การกิจด้านอำนวยความสะดวกของประเทศไทย ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นภาพลักษณ์ของงานนิวัตินิเทศศาสตร์ที่ต้องถูกจัดวางตำแหน่ง (Positioning) ให้อยู่ระหว่างบุคคลที่มีชื่อเสียงกับหน่วยงานที่ปฏิบัติงานพิสูจน์หลักฐานในงานด้านนิวัตินิเทศศาสตร์ภาพที่เกิดขึ้นในการนำเสนองานด้านนิวัตินิเทศศาสตร์ที่ผ่านมาจึงเป็นเรื่องราวของสิ่งที่กล่าวมาในข้างต้น ดังนั้นกลยุทธ์ในการนำเสนอจึงเน้นข้อมูลที่สร้างความน่าเชื่อถือ 2 ชุดที่มีอยู่ คือ ความจริงที่มาพร้อมกับความถูกต้อง กับความจริงที่แฝงด้วยความไม่สอดคล้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้รับสารได้รับรู้จุดร่วมกันและจุดต่างกันดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ภาพที่สื่อมวลชนสะท้อนเกี่ยวกับงานด้านนิวัตินิเทศศาสตร์ในสังคมสื่อ มักจะแสดงให้เห็นถึงความไม่ถูกต้องของกระบวนการทำงานที่ผ่านมา ทำให้ผู้มีความสัมพันธ์กับสื่อในเชิงสัญลักษณ์หรือภาพลักษณ์ของสังคมไทยต่องานนิวัตินิเทศศาสตร์ และเป็นผู้เข้าใจสถานการณ์ด้านนิวัตินิเทศศาสตร์ ได้นำเสนอแนวคิดและวิธีดำเนินการในการตรวจพิสูจน์คดี เพื่อสนองแนวคิดที่ตนเองต้องการได้ ตามหลักจิตวิทยาเข็มฉีดยา (Hypodermic needle Theory) ที่ทำให้เกิดผลสะท้อนด้านนิวัตินิเทศศาสตร์อย่างรุนแรงในสังคมไทย ประกอบกับการที่สื่อ

ได้สร้างผู้นำทางความคิดด้านนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นมาใหม่ เพื่อทดแทนสิ่งที่มิได้ปรากฏมาก่อน ทำให้เกิดการนำเสนอในลักษณะ Opinion Leaders หรือผู้นำด้านความคิดในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อสังคมไทย ที่มุ่งเน้นให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน และกระบวนการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อที่สื่อมวลชนจะนำวิธีคิดและแนวคิดของ Opinion Leaders หรือผู้นำด้านความคิดในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ถ่ายทอดให้ผู้รับสารหรือผู้บริโภคสื่อรับรู้โดยตรงผ่านทางสารข้อมูลที่ได้สร้างขึ้นตามสื่อหนังสือพิมพ์ ออนไลน์ วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (Two-step flow Theory) แต่สาระสำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่าการที่สื่อมวลชนไม่มีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบงานนิติวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดีทำให้การนำเสนอข้อมูลงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มักจะคล้อยตามไปกับ แนวคิดของ Opinion Leaders ที่ขาดการกลั่นกรอง ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปสัมภาษณ์ของผู้ทำงานในด้านนิติวิทยาศาสตร์และสื่อมวลชน แต่ในทางกลับกันการกลั่นกรองกับเน้นในเรื่องบทบาทของตัวละครในเรื่องของความขัดแย้งซึ่งสื่อมองว่าเป็นหัวข้อที่คนอ่านหรือผู้รับสารสนใจ อันก่อให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนในด้านธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการหยิบยกประเด็นเฉพาะที่ต้องการมานำเสนอเท่านั้นทำบางช่วงบางตอนขาดสาระที่สำคัญไปอย่างน่าเสียดาย และเป็นการสร้างรอยร้าวในวงการนิติวิทยาศาสตร์ถ้าหากนำเสนอในรูปของความต้องการให้เกิดความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีคิดของสื่อมวลชนในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูสาร (Gatekeeper Theory) ซึ่งการเลือกการนำเสนอข่าวสารด้านนิติวิทยาศาสตร์แบบเน้นที่มีความขัดแย้งทางความคิดผู้วิจัยคิดว่าสื่อจะใช้ปัจจัยการประเมินค่าของข่าวสารโดยการแข่งขันกันระหว่างสื่อ รวมทั้งปัจจัยเรื่องเวลา และสถานการณ์ในปัจจุบัน และที่ขาดมิได้ก็คือตัวละคร ที่สื่อมวลชนสร้างขึ้นมาในห้วงเวลา ณ ขณะนั้น ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นการที่สื่อมวลชนถ่ายทอดสารในลักษณะความขัดแย้งด้านความคิดและการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ทำให้ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้รับสาร(ในที่นี้หมายถึงผู้บริโภคสื่อ) เริ่มที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการนำเสนอข่าวด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสื่อกล่าวคือ เมื่อสื่อสร้างพฤติกรรมของผู้รับสารในสนใจแต่เรื่องของความขัดแย้งของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในเรื่องของแนวคิดวิเคราะห์ และการดำเนินงาน จนทำให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อในเรื่องของนิติวิทยาศาสตร์จะต้องเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับหน่วยงาน หรือบุคคลกับบุคคลเท่านั้น นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่าเมื่อสื่อต้องการที่จะขายข่าวให้ได้ ทำให้สื่อก็จะพยายามนำเสนอสารที่ได้รับมาให้มีรูปแบบของความขัดแย้งในกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก เพราะผู้รับสารมีพฤติกรรมที่สนใจแต่เรื่องที่มีความขัดแย้งเท่านั้น โดยไม่สนใจที่จะใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ ถึงสิทธิที่ควรพึงได้ในกรณีต้องใช้งานด้านนิติวิทยาศาสตร์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิที่ควรได้จากภาครัฐซึ่งตราไว้ในกฎหมาย แต่ผู้รับสารเน้นการบริโภคสื่อเพียงเพื่อความตื่นเต็นในการอ่านเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ในส่วนนี้โดยอาศัยหลักคิดของทฤษฎีความโน้มเอียง (Co-Oriented theory) และ ทฤษฎีการใช้และสร้างความพึงพอใจจากสื่อ (Uses & Gratification)

เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้แบ่งส่วนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็น 2 ขั้นตอนดังนี้เพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาอันจะนำไปสู่การตั้งคำถามไว้ว่า “กลยุทธ์ในการนำเสนองานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสื่อสารมวลชนเป็นอย่างไรและจะมีผลกระทบอย่างไรกับงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย” ซึ่งผลการวิจัยที่ค้นพบมีดังนี้

1.1 ขั้นตอนการเปิดประเด็น จากการศึกษาในบทที่ผ่านมาเนื้อหาที่ถูกคัดเลือกที่นำมาเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ และจากสื่อออนไลน์ ทำหน้าที่โดยการเปิดข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่างๆที่ผ่านมา แล้วนำเสนอเรื่องที่เกิดขึ้นให้เป็นข้อสรุป ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำสารที่ได้ส่งให้ผู้รับสารเข้าใจและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ

สำหรับเนื้อหาที่ถูกเลือกนำมาเสนอนั้น จะทำให้ดูเหมือนว่าสอดคล้องกับเป้าหมายการส่งสารเพื่อให้เกิดความชื่นชอบในตัวบุคคลที่จะมานำเสนอ เพื่อสร้างความชอบธรรมในการดำเนินเนื้อเรื่องและเพื่อแสดงให้เห็นถึงความบกพร่อง หรือความไม่โปร่งใส ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานหรือบุคคลอีกด้านหนึ่งของกระบวนการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เช่นในคดีห้างทองกรณี ที่ต้องการให้เห็นว่านิติวิทยาศาสตร์ตำรวจทำงานบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้การวิเคราะห์พฤติการณ์การตายผิดพลาด ซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างข้อพิสูจน์การว่าตายโดยการฆ่าตัวตายหรือฆาตกรรม กรณี สีนา มี เป็นการต่อสู้กันระหว่างกระบวนการพิสูจน์เอกลักษณ์ของตำรวจและสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม โดยมีพลตำรวจเอก นพดล สมบูรณ์ทรัพย์ และแพทย์หญิงพรทิพย์ ไรจนสุนนท์ เป็นคู่กรณี ระหว่างบุคคล กรณีทนายสมชายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นจำเลยในฆ่าผู้อื่นซึ่งทำให้ การสืบสวนของสถาบันตำรวจเป็นที่เคลือบแคลงสงสัย เป็นต้น และหากพิจารณาจากแนวคิดของ Stuart Hall ในเรื่องราวการติดตั้งรหัสและหน้าที่สำคัญของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอในขั้นตอนการเปิดประเด็นก็คือ การพากลุ่มของผู้รับสารที่มีความคิดเห็นต่อการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำงานไม่โปร่งใส ไม่วางใจ น่ารังเกียจ ยุติธรรม ขาดจรรยาบรรณ ขาดความเป็นมืออาชีพ ไม่มีองค์ความรู้ เป็นต้น ให้มายืนอยู่ ณ จุดเดียวกัน นั่นเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ

ในการเปิดประเด็นบางช่วงได้นำเสนอวิธีตรวจพิสูจน์ ทางนิติวิทยาศาสตร์เปรียบเสมือนเป็นการเล่านิยายวิทยาศาสตร์ให้ผู้รับสารรับทราบเนื้อหา ซึ่งไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่เป็นจริง หรือถูกต้องเสมอไป

1.2 ในขั้นตอนการปิดประเด็น เนื้อหาที่ถูกคัดเลือกมาจะใช้บุคคลหรือหน่วยงานตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์อ้างอิงในการปิดประเด็น ก็จะเป็นเรื่องราวของบทบาท และหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อกระบวนการยุติธรรม อันจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ และจะจบลงด้วยใส่แนวคิดในการพัฒนา การดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่ควรจะเป็น ลงไปด้วย ดังเช่นในคดีห้างทองจะสรุปการปิดประเด็นที่ต้องการให้มีพิสูจน์ข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นการเรียกร้องสิทธิของคนตาย แต่การเรียกร้องทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างมากในระบบงานด้านนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในงานนิติวิทยาศาสตร์ กรณี ทนายสมชาย คือการที่ผู้มีอำนาจรัฐต้องให้ความสำคัญกับงานนิติวิทยาศาสตร์ต่อการพิสูจน์หลักฐานทางคดีเพื่อตอบคำถามของสังคมเกี่ยวกับการสูญหายของทนายสมชาย ซึ่งเป็นการตอบโตของหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีของนักร้องหนุ่ม เด็ก และ ฝ่าย เป็นการตอกย้ำว่า กระบวนการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมควรสร้างภาพลักษณ์ให้มีความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการและทางจริยธรรม กรณีนักแม่นปืน เป็นการปิดประเด็นถึงผลของดุลยพินิจและข้อสรุปในการสืบสวนที่มีความขัดแย้งกันโดยนำหลักฐานมาสนับสนุน ในประเด็นพฤติการณ์ การเสียชีวิตของอดีตนักแม่นปืน ในการสรุปประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาจะรวมถึงการใส่รหัสแนวคิดเรื่องความขัดแย้งในการแนวคิดการตรวจพิสูจน์ การขัดแย้งระหว่างหน่วยงานและบุคคลรวมทั้งการทำงานที่ขาดมาตรฐาน การปฏิบัติงานในด้านนิติวิทยาศาสตร์

1.3 ภาพรวมของการนำเสนอที่เกิดขึ้น จะกล่าวเฉพาะการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ตามข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่าผู้ส่งสารจะมีรูปแบบการนำเสนอสุดท้ายของเรื่องราวเป็น ช่วงเวลาต่างๆที่เกิดขึ้น จากอดีตถึงปัจจุบัน มาสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลหรือหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยเน้นปัญหาและเรื่องราวที่มีความสลับซับซ้อน ที่มีบุคคลที่กล้าแสดงออกทางความคิด โดยไม่วิตกต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานอื่นๆที่ทำหน้าที่เหมือนกัน ทำให้ผู้ส่งสารสามารถติดตั้งรหัส ความสำเร็จของการสร้างวีรกรรมวีรการนิติวิทยาศาสตร์ได้ง่าย การนำเสนอข้อมูลบ้างด้านที่ยังไม่มีใครกล้านำเสนอ ดังนั้นผู้ส่งสารจึงสามารถนำเอาเนื้อหาส่วนนี้มาเป็นจุดขายที่เรียกร้องความสนใจต่อผู้อ่านได้ เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ใหม่แก่สื่ออื่นๆ ในสนใจในความขัดแย้งของตัวบุคคลรอบกับสร้างพฤติกรรมการรับรู้ใหม่แก่ผู้รับสารว่าด้วยเรื่องนิติวิทยาศาสตร์จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้งทางความคิดถ้ามีการนำเสนอข่าวสารเท่านั้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการคัดเลือกเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ

จากการแต่ละสำนักของสื่อหนังสือพิมพ์ เลื่อนนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบนำเสนอที่คล้ายกัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกเนื้อหาดังกล่าวพบว่ามีอยู่ 4 ประการดังนี้

2.1 ความน่าสนใจของพฤติกรรมของบุคคลในวงการนิติวิทยาศาสตร์ ที่แตกต่างจากสังคมนิติวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา กล่าวคือแต่ละคดีมัน หรือสำนัก ยิ่งมีความสนใจมากถ้าเห็นพฤติกรรมที่แตกต่างหรืออาจจะเรียกว่า เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานที่เคยมีมามากเท่าใด ก็ยิ่งให้ความสนใจมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

2.2 สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ ในแง่ของบุคคลในกระบวนการดำเนินนิติวิทยาศาสตร์ที่กล้าออกมาแสดงความคิดที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ จะมีความน่าสนใจ มากกว่า การสืบสวนแบบปกติที่เน้นการใช้พยานรู้เห็นมากกว่าพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก ความสนใจในการค้นหาความจริงโดยใช้วิทยาศาสตร์จึงมีการเรียกร้องมากขึ้น ในส่วนของหน่วยงานก็มักจะเน้นสถาบันตำรวจ ที่สามารถนำเสนอในมุมมองด้านบวกและด้านลบได้ง่าย เมื่อเทียบกับหน่วยงานที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้กระทรวงยุติธรรม

2.3 หลักการนำเสนอ มีการกำหนดกรอบแนวคิดในการนำเสนอที่เป็นรูปแบบอย่างง่ายเพื่อสะดวกต่อการติดตามหัด ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในแต่ละสำนัก การนำเสนอจะเริ่มด้วยการเสนอเรื่องราวที่เป็นประเด็นปัญหาทางความคิดหลังจากนั้นก็ใส่ทัศนคติในเรื่องการดำเนินงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และความขัดแย้งที่เป็นอยู่ หลังจากนั้นจะนำเสนอบุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถจัดการกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นได้ตามที่สื่อหรือสังคมต้องการ

2.4 จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร ในกระบวนการของสื่อมวลชนนั้น การนำเสนอข่าวสาร หรือการเขียนคอลัมน์ในแต่ละครั้ง จะมีที่ว่าง เปิดให้แก่ผู้นำเสนอ หรือผู้ส่งสาร ได้สร้างสรรค์แนวคิด เพื่อให้เกิดความแตกต่างบ้างในการนำเสนอ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากที่ถูกรวบรวมเอาไว้ได้หลายลักษณะ เช่นความยาวของเนื้อหา รูปภาพ มติการนำเสนอ ซึ่งประเด็นนี้จึงเป็นปัจจัยที่ออกแบบมาเพื่อเกี่ยวข้องกับการคัดกรองข้อมูลในการนำเสนอข่าวที่แตกต่างซึ่งผลที่ได้อาจทำให้มีข้อมูลที่คาดเคลื่อนและผิดประเด็น ตามที่ผู้ให้สาร มอบให้

3. การวิเคราะห์กลยุทธ์ของการส่งสาร เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำแนวคิดของ Stuart Hall และ

แนวคิดสื่อมวลชน มาวิเคราะห์ว่าผู้ส่งสารจะส่งสารอย่างไรให้มีประสิทธิภาพในการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์

3.1 การแสดงถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารที่แท้จริง โดยจะดำเนินการสอดแทรกประเด็นต่างๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร เช่น การสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่น่าเชื่อถือกับหน่วยงานที่เป็นตำรวจ เพื่อส่งบทบาทที่น่าเชื่อถือให้กับบุคคลที่มีชื่อเสียงทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้โดดเด่นเพื่อไว้สำหรับการตลาดทางด้านสื่อต่อไป

3.2 การนำเสนอตัวบุคคล กับ พฤติกรรมที่แตกต่างกับแนวทางเดิมๆที่ผ่านมาของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ การนำเสนอบทบาททางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงตัวเลือกในการรับรู้ข้อมูลงานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อ เพราะในภารกิจด้านอำนวยความยุติธรรมนิติวิทยาศาสตร์เป็นงานที่มีส่วนช่วยภารกิจด้านนี้เป็นอย่างมาก เป็นการสร้างวิสัยทัศน์ในสังคมไทยที่ต่อสู้ในกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้มีบทบาทในการใช้เพื่อพิจารณาคดีในชั้นศาล เพื่อให้ผู้รับสารมีอิโรในดวงใจคนใหม่ที่สามารถทำได้ทุกอย่าง ถึงแม้การกระทำอาจจะสร้างความไม่เป็นพอใจกับหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ที่มีมานานก่อนหน้านี้ ทั้งในระดับตัวบุคคลและองค์การ

3.3 การเลือกใช้สถานภาพ ดังที่เราทราบกันอยู่ว่าสื่อมวลชนมีศักยภาพในการให้สถานภาพแก่บุคคลหรือองค์การ (Status Conferral) ได้เป็นอย่างดี ในงานวิจัยนี้สื่อได้ให้สถานะภาพของบุคคล 2 กลุ่ม และ 2 องค์การ คือเป็นทั้งผู้ร้ายในกระบวนการยุติธรรมและผู้สร้างสรรค์ให้เกิดความยุติธรรม ในกระบวนการงานยุติธรรม

3.4 การเข้ารหัสซ้ำ (Re-encoding) หลังจากที่ได้ดำเนินการส่งสารผ่านสื่อในระดับหนึ่งแล้ว ก็ยังปรากฏว่าอาจจะมีผู้รับสารบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเจตนาของผู้ส่งสารที่ต้องการติดตั้งรหัสว่ามีบุคคลที่สามารถเป็นที่พึ่งได้สำหรับการเข้าถึงงานตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดสัดส่วนพื้นที่การให้ข้อมูลซ้ำผ่านทางสื่ออื่นๆ ด้วยนอกจากที่ข้าพเจ้ารวบรวมมาจากสื่อหนังสือพิมพ์ เช่น โทรทัศน์ นิตยสารต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้รหัสที่ถูกตั้งไว้แล้วเกิดมีประสิทธิภาพในการสร้างบทบาทงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ซึ่งผลที่ตามมา คือผลประโยชน์ทางธุรกิจสื่อ

4. ผลวิจัยการถอดรหัสของผู้รับสาร

จากการสังเกตเกี่ยวกับการตอบรับสารในเรื่องของการสื่อสารกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อมวลชนว่ามีอิทธิพลอย่างไรกับพฤติกรรมความเชื่อ ของผู้รับสารดังนี้คือ

4.1 ปฏิบัติการตอบรับในทางบวก เหตุผลของการตอบรับดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการถอดรหัสที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการนำเสนอสารของผู้ส่งสาร ซึ่งอาจจัดได้ว่าเป็น Preferred Reading เช่นการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้มีความเข้าใจมากขึ้น การได้เห็นตัวอย่างการดำเนินงาน การได้เห็นถึงสิทธิของตนเองในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

4.2 ปฏิบัติการตอบรับในทางลบ เกิดจากการตีความแบบ Oppositional Reading อันเกิดจากการตีความที่แตกต่างไปจากที่ผู้ส่งสารต้องการ หรือถึงระดับคัดค้าน เช่นการนำเสนอเรื่องราวในกรณี สีนามิ ผู้ที่ชื่นชอบ พญ. พรทิพย์ อาจจะตีความเป็นการทำลายกันผ่านสื่อเป็นต้น

4.3 การยอมรับภาพลักษณ์ของวีรสตรีทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยส่วนมากกลุ่มที่สังเกตจะยอมรับอย่างสนใจ และยอมรับแบบมีเงื่อนไข หรือยอมรับได้บางกรณี และจะมีผลที่แตกต่างกันไป แต่ผลของการศึกษากับถือได้ว่า สื่อมวลชนประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์ให้กับบุคคลมากกว่าองค์การ โดยเฉพาะการสร้างเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของตัวบุคคลมากกว่ากระบวนการที่ควรต้องคำนึงถึง และถ้าในระยะยาวจะเกิดการ หุยุดชะงักหรือไม่ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่อยู่ในสถานะคงเดิมอีกต่อไป

5. ผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร หลังจากการวิเคราะห์แนววิพากษ์สื่อมาแล้วในขั้นตอนต่อไปเพื่อเป็นการตอบคำถามงานวิจัยว่าด้วยเรื่อง “ผลกระทบในการนำเสนองานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ผ่าน สื่อสารมวลชนจะทำให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างไร” ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาตรวจสอบกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปแล้วอีกทางหนึ่ง ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องจะมีอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การส่งสารกระบวนการงานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านทางสื่อสารมวลชนจะมีผลอย่างไรกับกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย

ประเด็นที่สอง สื่อมีส่วนช่วยในการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ได้หรือไม่อย่างไร

กล่าวคือผลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ในบทที่ 4 จะให้ประเด็นที่ตรงกันว่าด้วย “สื่อสารมวลชนเป็นตัวกลางที่สามารถทำให้นิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีการพัฒนาเป็นอย่างมากในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา” แต่ทั้งนั้นการส่งผ่านข้อมูลผ่านสื่อควรเน้นในเรื่องของสิ่งที่จริงมากที่สุด เพราะผู้รับสารมีความเป็นไปได้ที่จะเชื่อและเข้าใจในกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ผู้ส่งสารควรจุดมุ่งหมายของการนำเสนอสารที่ผ่านทางนิติ

วิทยาศาสตร์ ที่รอบคอบ และชัดเจนมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งถ้าผู้ส่งสารสามารถติดตั้งรหัสในส่วนที่ต้องการให้ผู้รับสารมีความเข้าใจในเรื่องของสิทธิของตนเองต่อกระบวนการยุติธรรมผ่านกระบวนการงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ จะทำให้ผลกระทบในเชิงบวกต่อการทำงานด้านนี้เป็นอย่างมาก อนึ่งแต่การให้ความรู้ในการเข้าถึงสิทธิของประชาชนยังไม่มีการนำเสนอผ่านทางสื่อ จะสังเกตได้จากไม่พบข้อมูลของสารที่บอกถึงสิทธิทางด้านการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ของประชาชน นอกจากนั้นการให้รหัสลงไปในสารที่เป็นความเห็นเฉพาะในคดีที่ยังไม่ถึงที่สุด อาจจะทำให้เกิดปัญหาการยกฟ้องเมื่อผู้เสียหายผลประโยชน์นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในชั้นศาลต่อไป อีกประการที่สำคัญอย่างยิ่งคือการติดตั้งรหัสที่บังคับให้บุคคลที่เป็นข่าวในคดีต่าง ที่ต้องทำการตรวจพิสูจน์ด้วยกระบวนการนิติวิทยาศาสตร์อาจจะถูกตราหน้าว่าเป็นคนที่ผิดทั้งที่ยังไม่ถึงที่สุดทางคดีก็เป็นได้

ในประเด็นด้านอำนวยความยุติธรรม การนำเสนอข้อมูลข่าวสารงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีความถี่ในการนำเสนอมากๆ จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมเห็นถึงความสำคัญของระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ มีส่วนช่วยในการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมของสังคมไทยให้มีความเที่ยงธรรม โปร่งใส ถูกต้อง การสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทยให้มีมาตรฐานและการทำงานอย่างเป็นเอกภาพ ปราศจากข้อก้ำกัในการดำเนินการ สื่อมีส่วนช่วยให้สังคมตระหนักถึงสิทธิบางประการของประชาชนที่ต้องการให้นิติวิทยาศาสตร์มีบทบาทในด้านความยุติธรรมมากขึ้น หากเพียงแค่สื่อต้องสร้างความจริงในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จากหน่วยงานที่ทำงานเป็นระบบมิได้สร้าง คนขึ้นมาเพื่อสนองแนวคิดทางการตลาดของสื่อ เพราะเมื่อสื่อสร้างความจริงแล้วการถ่ายทอดประสบความสำเร็จ หมายถึงกระบวนการ Encoding เหมือนกับ Decoding ก็จะทำให้เกิดระบบความหมายร่วม (Shared meaning) ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารมาร่วม Shared “รับรู้” ความหมายเดียวกับที่ผู้ส่งสารต้องการได้แน่นอนว่ากระบวนการดังกล่าวจะไม่สามารถบรรลุถึงความสำเร็จได้ถ้าหากขาดผู้ให้สาร (ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์) แก่สื่อ ดังนั้นการอาศัยเครื่องมือในการถ่ายทอดของผู้ให้สารนั้นจะต้องเข้าใจถึงวิธีการทำงานของสื่อมวลชน การใช้ภาษา ภาพที่นำเสนอ และวิธีวิเคราะห์ในการทำงาน จะต้องมีความรอบคอบ ชัดเจนและไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน รวมถึงผลกระทบต่อรูปคดีในกรณีที่ผลทางคดียังไม่สิ้นสุด ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการแนวคิดของ Stuart Hall ในการเข้ารหัสและถอดรหัส

7. ข้อเสนอแนะ

ภาพลักษณ์ของนิติวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏต่อสื่อในการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ควรดำเนินการอย่างมีอิสระภายใต้ข้อเท็จจริงและข้อจำกัดในการนำเสนอผ่านสื่อมวลชน และที่สำคัญควรให้ความสำคัญต่อระบบ มากกว่าบุคคลในด้านนี้ เนื่องมาจากการสร้างภาพลักษณ์หรือสัญลักษณ์ในเชิงบุคคลจะเป็นอันตรายต่อระบบและโครงสร้างในการดำเนินกิจกรรมทางนิติวิทยาศาสตร์ ข้อมูลที่หากได้มาก็จะก่อปรด้วยความลำเอียงประเภทโทสะคติ จึงต้องรับฟังด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง เมื่อมาถึงการสรุปข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยต้องการที่จะแสดงทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องและผู้วิจัยได้ศึกษา มีประเด็นคำถามที่ว่า ทำอย่างไรสื่อจะทำให้งานด้านนิติวิทยาศาสตร์พัฒนาได้อย่างยั่งยืน สังคมต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าคงเป็นเรื่องยากที่องค์กรสื่อที่มีอยู่ในประเทศไทยจะไม่ดำเนินการบริหารองค์การตัวเองโดยเน้นมุ่งสู่การแสวงหาผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่น เพื่อให้องค์การของตนเองอยู่รอดและประสพชัยชนะ แต่หากว่าองค์กรสื่อหลักคิดการบริหารองค์การแบบ มัชฌิมาปฏิปทา หรือการมุ่งเน้นการแสวงหากำไรแบบพอดีแบบพอประมาณ ให้องค์การอยู่รอดได้ แต่ไม่ทำลายความสมดุลของผู้รับสารและผู้ส่งสาร ซึ่งผลที่เกิดขึ้นในเชิงบวกคือ ความยุติธรรมในสังคม ความสันติสุขของสังคม แต่ในทางกลับกันถ้าองค์กรสื่อทำไม่สามารถยึดแนวทางดังกล่าวได้ ก็จะทำให้เกิดความอยุติธรรม ความเจ็บป่วยทางสังคม ดังที่เกิดขึ้นกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในขณะนี้ แนวปฏิบัติในการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะที่สื่อมวลชนและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องระมัดระวังในการนำเสนอ คือ การเผยแพร่ความรู้ และการเผยแพร่ทางคดี โดยในด้านความรู้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังในความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการตรวจพิสูจน์ที่อาจเป็นลักษณะดาบสองคม ส่วนในด้านคดีซึ่งถ้าเป็นคดีที่มีการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว สามารถเผยแพร่ได้ แต่หากเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีนั้น ทางกฎหมายบังคับไม่ให้เปิดเผย นอกจากนี้ ยังควรมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข้อมูลต่อสาธารณะ และควรมีบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิด และปัจจุบันยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภารกิจ หน้าที่ของหน่วยงานในด้านนี้ให้ประชาชนได้รับทราบ ถึงสิทธิของตนเองที่มีต่องานด้านนิติวิทยาศาสตร์ สื่อมวลชนและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์จึงควรให้ความสำคัญถึงประเด็นที่เหมาะสมดังกล่าวเพื่อใช้ในการนำเสนอข่าวอย่างมีจรรยาบรรณของวิชาชีพตนเอง

ในขณะที่การพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้จากปัญหาของงานนิติวิทยาศาสตร์ และผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมที่น่าเสนอผ่านสื่อสาธารณะซึ่งสามารถอธิบายถึงประเด็นปัญหาที่สื่อนำเสนอได้ดังนี้

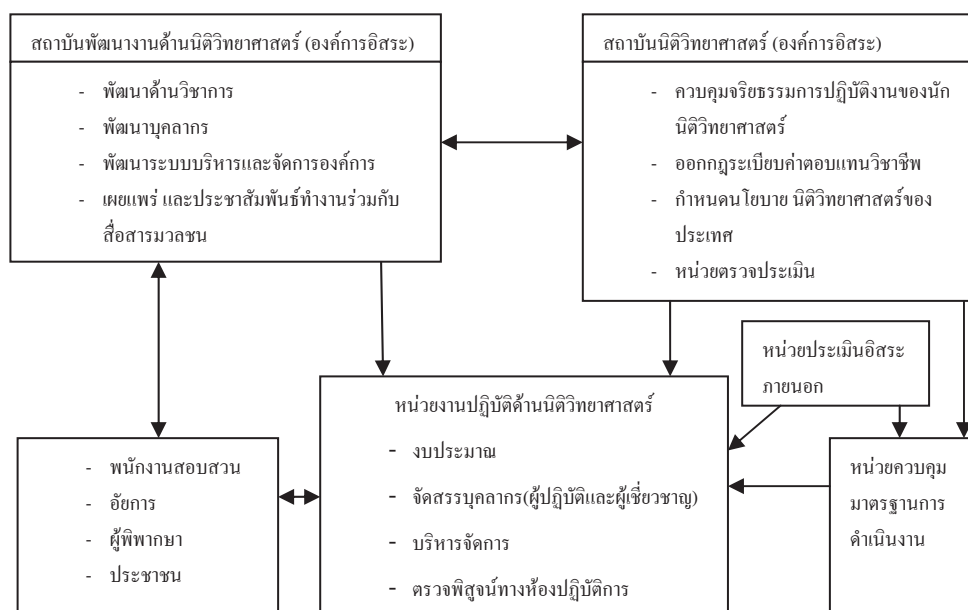
7.1 ด้านความเชื่อมั่น สื่อจะเน้นนำเสนอข่าวในเรื่องของความขัดแย้งของงานนิติวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ส่งผลทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัย ทั้งจากองค์กรและตัวผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงกระบวนการยุติธรรม

7.2 ด้านการอำนวยความสะดวก การที่สื่อนำเสนอข่าวที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อระบบงานระหว่างหน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่สามารถประสานงาน และเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกันได้ ทำให้ผู้รับสารได้เห็นว่าหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีอุปสรรคต่อการปฏิบัติให้สำเร็จได้ตามระยะเวลาที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดความล่าช้า ในการอำนวยความสะดวก และส่งผลต่อการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวก

7.3 ด้านองค์ความรู้ บางครั้งการนำเสนอข่าวสารด้านการปฏิบัติงานของสื่อทำให้ผู้รับสารอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อน นำไปสู่ปัญหาการเข้าใจแบบผิดๆ เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติงานในด้านนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เป็นการใช้ความรู้เฉพาะ ทำให้ผู้ที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ยากต่อการทำความเข้าใจ แม้กระทั่ง บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมด้วยกันเอง ผลจากการขาดความรู้ หรือเข้าใจที่ไม่ชัดเจนนี้ ย่อมกระทบต่อกระบวนการปฏิบัติงาน

7.4 ด้านระบบการตรวจสอบ สื่อบางค่ายอาจมีการนำเสนอในรูปแบบต้องการให้มีการตรวจสอบกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการตรวจพิสูจน์ร่วมด้วยซึ่งในปัจจุบันงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ไม่มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ และกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน และการควบคุมมาตรฐานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้สื่อมวลชนทำงานร่วมกับงานด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดผลกระทบต่องานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดโครงสร้างระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์กับการทำงานร่วมกับสื่อมวลชนดังรูปที่ 5.1 ดังนี้

รูปที่ 5.1 ผังโครงสร้างระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของไทยกับการทำงานร่วมกับสื่อมวลชน

7.5 การเข้าถึงการให้บริการ ดังที่กล่าวมาในข้างต้นสื่อนำเสนอให้ผู้รับสารเชื่อมั่นองค์การแค่เพียงหนึ่งเดียว ซึ่งในความเป็นจริงการให้บริการงานด้านนี้มีอยู่หลายหน่วยงาน ทำให้ผู้รับสารขาดความเชื่อมั่นหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีการให้บริการงานด้านนี้อยู่ด้วย และที่สำคัญปัญหาของการที่สื่อไม่นำเสนอประเด็นในเรื่องของการจัดการและบริหารระบบงานด้านนี้ต่อสาธารณชนเพื่อให้ผู้มีอำนาจและบทบาทในการบริหารประเทศสนับสนุนกิจกรรมด้านนี้ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ จะกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใหญ่ๆ บางแห่งจึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมถึงการรับบริการ จะส่งผลต่อโอกาสในการต่อสู้ทางคดี อาจมีความเหลื่อมล้ำในกระบวนการพิจารณาคดีได้

สาระอีกประเด็นที่น่าสนใจคือ การนำเสนอข่าวสารวงการนิติวิทยาศาสตร์หรือการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับงานนิติวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อในแง่ของงานวิชาการ และบุคคลที่มีคุณภาพประการแก่วงการนี้ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นการพัฒนาบุคลากรและองค์ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ และหากเป็นเช่นนั้นสื่อจะเป็นตัวกลางที่จะทำให้หน่วยงานของงานนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีการร่วมกันวางระบบการปรับพื้นฐานความรู้ของแต่ละหน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์ให้ ใกล้เคียงกันในทุกหน่วยงาน และจะทำให้แต่ละหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานรู้จักขอบเขตของบทบาทหน้าที่ข้อจำกัดต่างๆ ในการทำงาน ของตนเองรวมถึงต้องเน้นให้ตระหนักถึงคุณธรรม มีวิจารณญาณที่เหมาะสม เพื่อที่จะพัฒนาวงการนิติวิทยาศาสตร์ไปร่วมกัน ดังนั้นสื่อจะมีบทบาทในการส่งเสริมผลักดันการเรียนรู้หรือรู้จักระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ผ่านการสร้างทัศนคติของผู้มีอำนาจ

หน้าที่ในประเทศไทยให้มีความสนใจในงานด้านนี้ และสร้างโอกาสในการเพิ่มอัตราและตำแหน่งในการปฏิบัติงานมากขึ้นตามลำดับ เพราะว่าในปัจจุบันหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ยังอยู่ในระบบราชการและไม่สามารถรับบุคลากรที่จบการศึกษาเข้าปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นปัญหาของความสมดุลระหว่างความต้องการกับการผลิตบุคลากร

การนำเสนอข่าวในเรื่องนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการและการบริหารระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งที่สื่อต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้ภาครัฐมีบทบาทที่จะกำหนดนโยบายด้านนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะเป็นกรอบของแนวทางในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน ว่ามีผลกระทบต่อการทำงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งหน่วยงานจะต้องมีการกำหนดบทบาท และภารกิจที่ชัดเจน และมีการวางแผนนโยบายทั้งระยะสั้น และระยะยาว

ดังนั้นการนำเสนอข่าวสารในเรื่องการทำงานเพื่อให้นิติวิทยาศาสตร์เป็นระบบงานที่ควรจะทำให้มีความเป็นอิสระในแง่ของการนำเสนอคือ การนำเสนอข่าวเฉพาะเรื่องความเห็นที่เป็นทางทวิภาค ไม่ควรนำเสนอในเรื่องของแนวทางปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และควรจะมีการนำเสนอผ่านสื่อให้มีการจัดตั้งสมาคม หรือมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านการปฏิบัติงาน และด้านจรรยาบรรณของผู้ที่ทำหน้าที่ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ หรือหน่วยที่เป็นกลางทำหน้าที่ให้ข้อมูลหรือนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อมวลชนแทนและควรให้มีการส่งเสริมข่าวสารผ่านสื่อในเรื่องของการสร้างระบบของหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงานของทั้งผู้ปฏิบัติงานและองค์กรที่ปฏิบัติงาน

การที่สื่อพยายามสร้างหรือสนับสนุนการนำเสนอข่าวของผู้บริหารงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีทัศนคติที่เน้นการสร้างรายได้เปรียบ ในสร้างความชอบธรรมของตนเองผ่านสื่อ ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กร(Corporate Image) เสมือนจะเป็นการสร้างหน่วยงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภค มักจะไม่มีการศึกษาข้อดี ข้อเสีย การนำเสนอข่าวด้านนี้ผ่านสื่อ และไม่มีมีการประเมินวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริง ผลลัพธ์ องค์กรหรือผู้บริหารองค์กรนั้นๆ ที่ถูกสื่อมวลชนหยิบยกขึ้นมาคล้อยตามต้องพรหมทัณฑ์ถูกลงโทษจากองค์กรผู้ร่วมวิชาชีพทุกแห่งในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น ไม่ดักเตือน ไม่ร่วมทำสังฆกรรมใดๆ ด้วยปล่อยให้การกระทำต่างๆไปตามความพอใจ

ข้อเสนอแนะต่างๆเหล่านี้จะทำให้สื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการพัฒนาระบบงานนิติวิทยาศาสตร์ไม่ใช่แค่เพียงเล่นข่าวเพื่อสร้างความแตกแยกในวงการนิติวิทยาศาสตร์เท่านั้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยร่วมกับสื่อมวลชน เพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความถูกต้อง ชัดเจนและเหมาะสม ไม่ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อบุคคล หรือกระบวนการยุติธรรม ความสำคัญของงานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการที่จะให้ผู้

ที่ได้อ่านงานวิจัยเข้าใจ อิทธิพลของสื่อ มีผลต่อพฤติกรรมชีวิตประจำวันของคนในสังคม ก็จำเป็นที่ทุกฝ่ายในสังคมต้องสร้าง ภูมิคุ้มกันข่าวสาร (Mass Vaccine) กลไกของสังคมไม่ว่าจะเป็นนโยบายภาครัฐ การให้การศึกษาในสถาบันการศึกษา การอบรมเลี้ยงดูจากสถาบันครอบครัว การจัดเกลาจากสถาบันศาสนา การให้ความรู้จากสถาบันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบแห่งการนำพาให้ผู้คนในสังคมไทย พ้นจากการครอบงำของสื่อ จะเป็นผู้บริโภคสื่อด้วย ความเข้าใจ และรู้เท่าทันสื่อ อย่างมีความสุข.

8. ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแนวสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยมีความรู้และความเข้าใจ อาจจะไม่ถ่องแท้มากนัก เพราะจบการศึกษามาสายวิทยาศาสตร์ แต่ด้วยการศึกษาวิจัยโดยทั่วไป มักจะใช้หลักคิดระเบียบวิธีวิจัยที่เหมือนกันทำให้สามารถดำเนินงานได้เป็นอย่างดี อีกทั้งระยะเวลาในการดำเนินงานค่อนข้างน้อยประกอบกับบทสัมภาษณ์มีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์น้อยอาจจะทำให้มีความคลาดเคลื่อนในประเด็นที่สำคัญไปบ้าง ซึ่งผลการวิจัยอาจจะทำให้ไม่ครอบคลุมประเด็นคำถามในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2548). ปรัชญาวิทยาศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กอบแก้ว ไทยืนยงค์ศักดิ์. (2543). เนื้อหาความรุนแรงในภาพยนตร์โฆษณาที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์.

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสื่อสารมวลชน, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา แก้วเทพ. (2547). สื่อสารมวลชน : การศึกษาสื่อมวลชนเพื่อทฤษฎีวิพากษ์. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติมา สุรสนธิ. (2549). การค้นหาความรู้เกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ: คณะ

วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). อำนาจสื่อมวลชน ปี 2020 ผลจากเทคโนโลยีการสื่อสาร.

วันที่ค้นข้อมูล 22 พฤษภาคม 2551, เข้าถึงได้จาก <http://www.thai.com/educate.php>

เกษรา เกิดมงคล. (2546). รูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจท่องเที่ยว และ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงาน. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการ
โฆษณา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญเรือน กิตติวัฒน์. (2531). สื่อมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม. วารสารนิเทศศาสตร์,

8 (ฉบับภาคการศึกษาต้น), 23-25

โณมฉาย ฟูใจ. (2550). พฤติกรรมการเปิดรับ ความพึงพอใจ และทัศนคติของประชาชนในเขต

กรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการคนค้นคน. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา
สื่อสารมวลชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาพงษ์ จันทร์ซอน. (2546). วิธีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของ

ผู้ชมที่มีต่อสถานีโทรทัศน์เนชั่นนาเว ยูบีซี 8. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิชดา เตรียมชัยศรี. (2542). การเปิดรับข่าวสาร ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์ในการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ, บัณฑิต

วิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

เมตตา วิวัฒนานุกูล (กฤตวิทย์). 2545. หลักการสัมภาษณ์ในวงการบริหารการสื่อสารมวลชน และการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยชาญ ไชยรังสีนันท์. (2554). แนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานนิเทศศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยโดยการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรอาชีวศึกษา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ยุพดี จิตกุลเจริญ. (2537). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิจารณ์ พันธ์ฤทธิ์คำ. (2544). อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างประเทศที่มีต่ออัตลักษณ์ของวัยรุ่นไทย:

ศึกษาเฉพาะกรณีดนตรีญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร อ้วนคำ. (2544). สื่อมวลชนกับสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตน์. (2547). ผลกระทบจากการเปิดรับความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนที่มีต่อการจดจำพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงและทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์และการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมควร กวียะ. (2549). วารสารศาสตร์พันธุ์ใหม่. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.

สมสุข หินวิมาน. (2548). ปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช.

สมเกียรติ ตั้งนโม (2548, บทความ) ทฤษฎีวิพากษ์สังคม-ทฤษฎีวิพากษ์วรรณกรรม

สุภางค์ จันทวานิช. (2551). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสถียร เขยประทับ. (2525). การสื่อสารงานนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา บุณเดชาชัย. (2549). การสื่อสารมวลชน แนวคิด ทฤษฎี และสถานการณ์ในประเทศไทย. ชลบุรี: ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิมล ตีรกันันท์. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล อังควานิช. (2552). เอกสารประกอบการบรรยายระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. (2533). การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารง สุทธาศาสตร์. (2527). ปฏิบัติการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อารยา ถาวรวันชัย (1996) ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

ภาษาต่างประเทศ

- American Psychological Association. (2007). Retrieved May 22, 2551, from http://en.wikipedia.org/wiki/American_Psychological_Association
- Axel Honneth, “Critical Theory” in Gidden A. & Turner J.(eds.) (1987), Social Theory Today. Polity Press , London
- Bandura, A. (1971). Social Learning Theory. New York: General Learning Press.
- Baran S.J & Davis D.K (1955) “Mass Communication Theory”, Wadsworth Publishing California
- Becker, S. L. (1972). Discovering Mass Communication. New York: Grove Press.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain. New York: David McKay.
- Boomsma, A. & Hoogland, J. J. (2001). [The robustness of LISREL modeling revisited](#). In R. Cudeck, S. du Toit & Sörbom, D., (Eds.), Structural Equation models: Present and Future: A Festschrift in Honor of Karl Jöreskog (pp. 139–168). Lincolnwood: Scientific Software International.
- Charles, K. A. (1973). Anticipated Communication and Mass Media Information Seeking.

New York: Free Press.

Charles, W. R. (1976). *Mass Communication*. New York : Random House.

David Held, Anthony McGrew, eds, *Modernity and Its Futures*. Cambridge: Polity Press, pp. 274-316.

Del Águila-Obra, A. R., Padilla, M. & A. Serarols-Tarrés, C. (2007). *Value Creation and New Intermediaries on Internet: An Exploratory an Alysis of the Online News Industry and the Web Content Aggregators*. Retrieved May 22, 2551, from :
http://www.gieb.uma.es/documentos/IJIM_2006.pdf

Farag, E. (2004). Dean at Faculty of Mass Communication. Ahram Canadian University.

Friedson, R. & Flowerman, S. (1951). The relation of the social situation of contact to the media (pp. 412-426). In *The Bass Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications*. New York: Simon & Schuster.

Hall , S.(1997) "Culture , the media and the ideological effect" in J.Curran et al (eds) , *Mass Communication and Society*, London Edward Arnold.

Hall, S. (1973). *Encoding and Decoding in the Television Discourse*. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.

Hall, S. (1973). A 'Reading' of Marx's 1857 Introduction to the Grundrisse. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.

Hall, S. (1974). "Marx's Notes on Method: A 'Reading' of the '1857 Introduction'", *Working Papers in Cultural Studies*, no. 6, pp. 132-171.

Hall, S, Critcher, C, Jefferson, T, Clarke, J & Roberts, B. (1978). *Policing the Crisis*. London:

Macmillan.Hall, S. (1979). 'The Great Moving Right Show', *Marxism Today*. January.

Hall, S. (1980). "Cultural Studies: two paradigms". *Media, Culture and Society*. vol.2, pp.57-72.

Hall, S. (1986). "Gramsci's Relevance for the Study of Race and Ethnicity", *Journal of Communication Inquiry*, vol. 10, no. 2, pp. 5-27.

Hall, S & Jacques, M. (1986). "People Aid: A New Politics Sweeps the Land", *Marxism*

Today, July, pp. 10-14.Hall, S. (1992). "The Question of Cultural Identity". In: Hall,

- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: SAGE Publications Ltd.
- Hair, J. F., Black, B., Babin, B., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (2005). *Multivariate Data Analysis* (6 th ed.). Prentice Hall: Pearson.
- Ham, J. (2007)). The internet and social life. *Social Psychology*, 55, 573-90.
- Hoffman, D. L. & Novak, T. P. (1996). Marketing in hypermedia computer-mediated environments: conceptual foundations. *Journal of Marketing*, 60(3), 50-68.
- Hovland., C. L., Janis, I. L. & Kelley, H. H. (1962). *Communication and Persuasion*. Conn: Yale University Press.
- Jennings B. & Dolf Z. (2000). *Media Effects: Advances in Theory and Research*. Mahwah: Lawrence Elbaum Associates.
- Joey Ka-Ching Chan & Leung, L. (2007, August). Lifestyles, Reliance on Traditional News Media and Online News Adoption. Retrieved May 22, 2551
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1983). Utilization of mass communications by the individual. London: Sage.
- Klapper, J. T. (1960). *The Effects of Mass Communication*. Glencoe: Free Press.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (2 nd ed.). New York: Guilford Press.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management* (9th ed.). Upper Saddle River: Prentice-Hall.
- McQuail, D. (1994). *Mass communication theory: An introduction* (3rd ed.). London: Sage.
- Morley , D & Kuan – Hsing chen (1996)
- Lee, H. (2006). *Implosion and the Internet: Virtual Interactivity and Interactive Virtuality in a Usenet Newsgroup*. New York: University of New York at Buffalo Press.
- Leen D'H. Jankowski N. and Heuvelman, A.(2007, September). News in Online and Print Newspapers: Differences in Reader Consumption and Recall. Retrieved July 5, 2007, from <http://nms.sagepub.com/cgi/content/abstract/6/3/363>.

- Lewis, T. (2006, July). Seeking health information on the internet : lifestyle choice or bad attack of cyberchondria?. *Media, Culture & Society*, 28(4), 521-539.
- Li, Z. (2002). Use of Technologies on Leading Newspaper, Television and Commercial Web Site
A comparative content analysis. Retrieved April 12, 2003, from
<http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/1410231>
- McCombs, Maxwell E. & Becker, L. B. (1979). *Using Communication Theory*. Englewood
Cliff: Prentice Hall.
- McQuail, Denis. (1994). *McQuail's Mass Communication Theory* (4th ed). London : Sage.
- McQuail D (1987) "Mass Communication Theory", (2nd ed.) Sage Publication, London
- Plummer, J. T. (1974). The concept and application of life style segmentation. *Journal of
Marketing*, 34.-38.
- Reimer, B. (1995). *Youth and Moern Lifestyle in Youth Culture in Late Modernity*. London:
Saga Pubication.
- Roberts, M., Wanta, W. & Dzwo, T. (2002, August). Agenda setting and issue salience online.
Communication Research, 29(4), 452-465.
- Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. (1971). *Communication of innovations: A cross - cultural
approach*. New York: The Free Press. (1994). *Communication of Innovations*. New York:
The Free Press.
- Schiller, H. I. (1976). *Communication and Cultural Domination*, Retrieved May 22, 2551, from
http://en.wikipedia.org/wiki/Herbert_Schiller
- Schramm, W. (1973). *Men, Messages and Media: a Look at Human Communication*.
New York: Harper & Row.
- Scott, J. C. & Dan O' H. (1989). *Applied communication theory and research*.
Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Shah, H. (2007). *Local, Indian and Western Media Use in Uganda*. Retrieved May 22, 2551,
From: <http://www.journalism.wisc.edu/users/hgshah>

- Somkuan Kaviya. (1999). Six Arguments for Urgent Need to Revitalize the Development Communication Study: Paper resented at the International Expert Seminar on the Development Communication Program at Kasetsart University 26-27 April (1999).
- Stevenson , N (1995) Understand Media Culture , Sage
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). Using multivariate statistics (4 th ed.). Boston: Pearson.
- Weinberg, S. L. & Abramowitz, S. K. (2002). Data Analysis for the Behavioral Sciences Using SPSS. New York: Cambridge University Press.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นายขจรยุทธ ต่อทรัพย์สิน

ที่ทำงาน

สำนักมาตรฐานนิติวิทยาศาสตร์

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

อาคารรัฐประศาสนศาสตร์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ

ฯ ชั้นที่ 8 ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

10210

ตำแหน่งและประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน

นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

กระทรวงยุติธรรม

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2540

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาฟิสิกส์อุตสาหกรรมและ

อุปกรณ์การแพทย์ มหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระ

จอมเกล้าพระนครเหนือ